

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

**Kohalike mahepõllumajandus-
toodete ja -toidukaupade turg
Eestis 2009. aastal**

Tallinn
November 2010

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Vastutav täitja: Elmar Orro

Projektigrupi koosseis: Kelly Kadarik, Triin Vahi, Mati Reiman

EKI Rävola 6
19080 Tallinn
Tel +372 668 1242
Fax +372 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Mõisted	7
Metoodika	9
1. Üldine taust	11
2. Kohalike mahesaaduste ja -toodete tootmine, tarbimine, sortiment, hinnad ja müügikäive Eestis 2009. aastal	14
2.1. Piim ja piimatooted	14
2.2. Tera- ja kaunvili, tehnilised kultuurid ning neist tooted	21
2.3. Kartul ja köögivili ning neist tooted.....	28
2.4. Puuvili ja marjad ning neist tooted	36
2.5. Maitse- ja -ravimtaimed ning taimeteed, maitseained ja ürdid	42
2.6. Liha ja lihatooted.....	46
2.7. Munad.....	51
2.8. Mesi ja meesaadused	54
2.9. Maiustused	57
3. Mahepõllumajandustoodete jaemüügi võrk Eestis ja kohalike toodete sortiment	58
3.1. Eestis toodetud mahetoodete jaemüügi võrk.....	58
3.2. Kohalike mahetoodete sortiment.....	68
4. Eestis toodetud mahetoodete müügikäive	70
Kokkuvõte	80
Lisa 1	86

Sissejuhatus

Töö tellija on Eesti Põllumajandusministeerium.

Käesoleva töö eesmärgiks on hinnata Eestis toodetud mahepõllumajandussaaduste ja mahetoidukaupade turuosa Eesti toiduturul ja arvutada välja kohalike mahetoodete rahalise käibe maht 2009. aastal. Samuti jälgida kodumaiste mahetoodete sortimendi arengut ja hinnatrende 2010. aastal.

“Mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2007-2013” eesmärk on tarbijatele mahetoidu kättesaadavuse tagamine ning kohalike mahepõllumajandussaaduste ja -toodete turuosa suurendamine 2013. aasta lõpuks 3%-ni. Käesolev uuring selgitab välja selle eesmärgi poole liikumise kiiruse ja 2009. aasta lõpuks saavutatud seisu.

Uuringu ülesanded olid järgmised:

- mahepõllumajandustoodete jaemüügi võrgu kirjeldamine;
- kvartaalne mahepõllumajandustoodete tootja- ja jaehindade seire ja võrdlus tavatoodete hindadega;
- kvartaalne ülevaade kodumaiste mahepõllumajandustoodete sortimendist kaubanduses;
- hinnang kohalike mahepõllumajandustoodete turumahule Eestis.

Töös on kasutatud Põllumajandusameti (PMA), Veterinaar- ja Toiduameti (VTA), Statistikaameti (SA) ning Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) kaupluste vaatluse ja küsitluste andmeid. Uuring viidi läbi 2010. aasta märtsist novembrini.

Mõisted

Mahepõllumajandus on keskkonda säästev ja looduslikku tasakaalu säilitav põllumajandussaaduste tootmine ning põllumajandussaaduste ja -toodete käitlemine.

Märgistatud saadus ja toode on mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud või märgistada kavatsetav põllumajandussaadus ja -toode (“Mahepõllumajanduse seadus”)

Saaduse esmatöötlemine on saaduse puhastamine, sorteerimine, tükeldamine, kuivatamine, jahutamine, pakendamine vms viisil töötlemine.

Märgistamine. Mahetootel peavad etiketil alati olema toote valmistaja andmed ja teda kontrollinud järelevalveasutuse koodnumber. Alates 01.07.2010.a on pakendatud mahetoidu müümisel kohustuslik kasutada **ELi mahetoote logo** ja päritolukoha tähist. Põllumajandusministri 20.02.2009.a määruse nr 25 “Mahepõllumajandusliku tootmise nõuded” kohaselt võib enne 01.01.2010.a kehtinud nõuete kohaselt mahepõllumajanduslikule tootmisele viitavalt (nn Ökomärgiga) märgistatud tooteid turustada kuni 01.07.2012.a.

Müügikäibeks nimetatakse antud uuringus müügikäivet siseturul, ekspordiks müüki ei ole sellesse arvestatud. Mahetoodete puhul on tegemist mahedana müüdüd mahetoodete müügikäibega.

Metoodika

Mahetoodang

Käesolevas töös kasutatakse nii toodangumahtude kui tarbimisnäitajate analüüsil Eestis toodetud ja üleminekuaja läbinud mahepõllumajandussaaduste ja -toidukaupade toodangut ja tarbimist ehk seda toodangut, mida oli analüüsitavaatel aastatel võimalik mahemärgiga või maheviitega müüa. Töödeldud saaduste puhul on mahetoodangu hulka loetud vaid mahetunnustusega töötlemisettevõtete poolt toodetud mahetooted. Siseturu müügikäibed on samuti arvatud vaid ametlikult mahetunnustusega tootjate poolt toodetud ja müüdüd üleminekuaja läbinud toodangu koguste alusel.

Omatarbimise arvutamine

Erinevate mahetoodete omatarbimise arvutamisel on kasutatud Statistikaameti andmeid elanike poolt kodus tarbitud toidukaupade koguste kohta (kg elaniku kohta). Kuna Statistikaamet peale 2007. aastat leibkonnauuringut teinud ei ole ega ole ka vastavaid andmeid kogunud, arvutati nii eelmises kui käesolevas töös kodustarbimise kogused vastavalt suurendades või vähendades eelneva aasta andmeid vastava tootegrupi kogutarbimise muutusega elaniku kohta.

Keskmiseks leibkonna suuruseks on võetud statistikaameti andmetel 2,3 liiget. Eksperthinnanguna eeldati, et põllumajandussaadusi tootvates peredes tarbitakse kodus enda toodetud põhilisi toidukaupu (joogipiim, kartulid, köögivilid jms värskena või töödeldult) pere kohta 2 korda keskmisest enam. Omatarbimine on arvatud järgmiselt: mahetootjate arv vastaval aastal on korrutatud keskmise leibkonnaliikmete arvuga, elaniku kohta aastase tarbimiskogusega ning ülnimetatud koefitsiendiga 2.

Omatarbimise maht on arvestatud mahetoodete tarbimismahu sisse, kuid seda ei ole arvestatud siseturu müügikäibesse.

Sortimendivaatlus

EKI viis 2010. aasta jooksul läbi 4 sortimendivaatlust viies suurema mahetoodete valikuga Tallinna kaupluses. Vaatlus viidi läbi Ökosahvris, Ökotalukaubas, Biomarketis (Viru Keskuses), Tallinna Kaubamaja Toidumaailmas ja Prisma Peremarketis (Rocca al Mare Keskuses). Lisaks registreeriti kohalike mahetoodete sortiment internetipoes Tervitus.ee, mis peamiselt teenindab Tallinna ja selle lähiümbruse kliente, kuid kauem säilivaid kaupu on sealt võimalik tellida üle Eesti. Vaatluse käigus registreeriti kodumaise mahetoote nimetus, tootja ja hind. Eraldi tootenimetusena loeti ära kõik kohalikud mahetooted, mille nimetus, tootja või pakendi suurus oli erinev.

Hinnavõrdluseks tavatoodetega koguti analoogtoodete hinnad EKI olemasolevatest andmebaasidest ning osade toodete hindade puudumisel koguti need eraldi vaatluse käigus kolmest suurest toidukaupluste ketist Tallinnas (Prisma, Selver, Rimi) ning arvutati nende keskmine hind. Tooted ja pakendi suurused valiti võrdluseks võimalikult lähedased müügilolnud mahetoodetega. Vastavalt mahetoodete sortimendi muutusele, uuendati ka võrreldavate tavatoodete nimekirja.

Mahemüügikäive

Mahetoiduainete müügikäibe väljaselgitamisel arvatati kõigepealt välja mahetoodete tarbimiskogused tootegrupiti. Selleks arvestati mahetoodete toodangumahust maha mittemahedana müüdnud mahetoodang, loomasöödaks ja seemneks kulutatud toodang ning kaod. Järgnevalt arvestati mahetoodete tarbimiskogusest maha see osa, mis ei läinud müügiks ehk omatarbimised ja saadi mahetoodete müüginahud. Need omakorda jagati valdavalt kaheks: kauplustest müügiks ning otsemüügiks. Sellise jaotuse leidmiseks küsitleti tootjaid ja mahetoodete müügiga tegelevaid ettevõtteid. Kauplustest müüdnud mahetoodete kogused korrutati läbi keskmiste vastavate toodete jaehindadega ning otsemüügikogused vastavate mahetoodete keskmiste tootjahindadega.

Erinevate tootegruppide kogu jaemüügikäive

Kuna Statistikaamet ei arvuta eraldi tootegruppide jaemüügikäivet, vaid avaldab ainult toidukaupade (sh alkohoolsed joogid ja tubakatooted) ja toiduainete jaemüügikäibe jaekaubandusettevõtetes, siis kasutati käesolevas töös tootegruppide kogu jaemüügikäibe hindamiseks Statistikaameti üldist toiduainete jaekäivet ning erinevate tootegruppide osakaalusid vastava aasta leibkondade tarbimiskulude struktuuris. Kuna toiduainete jaemüügikäive ei sisalda tootjate otsemüügikäivet otse talust või laudadelt ega ka turgudel oma tooteid müüvate tootjate või töötlejate müügikäibeid, siis leidis EKI need kaudsel meetodil ja lisas jaekaubandusettevõtete toiduainete müügikäibe. Hinnangu tegemisel võeti aluseks EKI tarbijauuringutest selgunud toidukaupade ostude osakaalud tootjatelt ja turgudelt erinevates tootegruppides ning Statistikaameti leibkonnauuringust selgunud elanike toidukaupade ostusummad. Kuna jaekaubandusettevõtete jaekäive sisaldab ka osade turumüüjate käibeid, siis võeti tarbijauuringust turgude osakaalust arvesse vaid pool. Samuti arvestati sellega, et otsemüügi hind on madalam jaehinnast. Sellega lisandus jaekaubandusettevõtete toiduainete jaekäibe 2009. aastal 4% (2008. aastal 6%).

Mõned arvestusmeetodid on täpsemalt selgitatud tootegruppide peatükkides.

Kohalike mahepõllumajandustoodete ja -toidukaupade turg Eestis 2009. aastal

1. Üldine taust

Mahepõllumajanduslikult haritavat maad tuleb Eestis aasta-aastalt juurde ning selle kasv jätkus ka 2009. aastal. 2009. aastal oli Eestis 102,8 tuh hektarit mahepõllumajandusmaad, mis moodustas 12,8% kogu põllumajandusmaast. Aastaga on mahepõllumajandusmaa osakaal suurenenud 1,9%-punkti võrra (2008.a 1,0%). Šveitsi FiBL (*Research Institute of Organic Agriculture*) andmetel oli Eesti mahepõllumajandusmaa osakaalu poolest 2008. aastal maailma riikide seas seitsmendal kohal¹.

2009. aastal aastal oli üleminekuaja läbinud maa osakaal mahepõllumajandusmaast 75% ja üleminekuajal oleva maa osakaal 25%. Seega sai 2009. aastal Eestis mahetooteid toota ligi 10%-l kogu põllumajandusmaast. Üleminekuajal oleva põllumajandusmaa pindala kasvas 2009. aastal 69%, mistõttu suureneb ka järgnevatel aastatel ala, millel saab kasvatada mahetooteid.

Tabel 1.1

Põllumajandusmaa ja mahepõllumajandusmaa Eestis (tuh ha)

	Põllumajandusmaa (tuh ha)					Osakaal kogu põllumajanduses (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Põllumajandusmaa kokku	761,6	823,3	802,3	799,9	-0,3	100	100	100	100
sh mahepõllumajandusmaa	73,8	81,5	87,4	102,8	17,6	9,7	9,9	10,9	12,8
sh üleminekuaja läbinud	36,2	45,3	71,9	76,6	6,6	4,8	5,5	9,0	9,6
üleminekuajal olev	37,6	36,2	15,5	26,1	68,7	4,9	4,4	1,9	3,3

Allikad: SA, PMA

Loomakasvatases on mahedana esindatud enam lambad ja kitsed ning veised. Üleminekuaja läbinud mahelammaste ja -kitsede arv suurenes 2009. aastal 34 tuhande ning maheveiste arv 17,2 tuhande peani ehk aastaga vastavalt 12,9% ja 7,1%. Mahelammaste ja -kitsede osakaal moodustas 2009. aastal koguni 42,3% kogu Eesti lammaste ja kitsede arvust, maheveised oli 7,3% kogu veiste arvust. Mahelehmade ja -sigade arvud aga kahanesid 2009. aastal võrreldes eelneva aastaga vastavalt 11,7% ja 10,0%. Mahelüpsilehmade osakaal kogu lüpsikarjast oli 2,5% ning mahesigadel jäi see alla 0,1%.

Suhteliselt kõige enam kasvas aastaga mahekodulindude arv – 33,6% (e 5,6 tuhande peani). Samas jääb mahekodulindude osakaal kõigist kodulindudest marginaalseks (0,3%). Kuigi mahemesilasperede arv suurenes 2009. aasta jooksul 16,8%, moodustas nendegi osakaal kõigist predest vaid 1,2%.

2010. aastal on oodata mahetingimustes kasvatatud loomade, lindude ja mesilasperede arvu kasvu, kuna kasvanud on nende arv üleminekuajal.

¹ FiBL/IFOAM Survey 2010

Tabel 1.2

Loomade, lindude ja mesilasperede ning maheloomade, -lindude ja -mesilasperede arv Eestis aasta lõpus

	Arv (tuhat pead)					Osakaal kogu arvus (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Veised	244,8	240,5	237,9	234,7	-1,3	100,0	100,0	100,0	100,0
sh maheveised	13,3	13,8	16,1	17,2	7,1	5,4	5,7	6,8	7,3
maheveised üleminekuajal	0,9	2,1	2,1	3,8	82,2	0,4	0,9	0,9	1,6
Lüpsilehmad	108,4	103,0	100,4	96,7	-3,7	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahelüpsilehmad	3,2	2,7	2,7	2,4	-11,7	3,0	2,6	2,7	2,5
mahelüpsilehmad üleminekuajal	0,0	0,3	0,2	0,7	235,5	0,0	0,3	0,2	0,7
Sead	345,8	379,0	364,9	365,1	0,1	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahesead	0,4	0,3	0,3	0,3	-10,0	0,1	0,1	0,1	0,1
mahesead üleminekuajal	0,0	0,0	0,0	0,1	5700,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lambad ja kitsed	66,0	76,4	81,8	80,4	-1,7	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahelambad ja -kitsed	21,3	23,2	30,1	34,0	12,9	32,3	30,4	36,8	42,3
mahelambad, -kitsed üleminekuajal	0,0	5,4	4,5	6,1	35,6	0,0	7,1	5,5	7,6
Kodulinnud	1638,7	1477,6	1757,3	1792,2	2,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahekodulinnud	5,0	4,1	4,2	5,6	33,6	0,3	0,3	0,2	0,3
mahekodulinnud üleminekuajal	0,0	0,4	0,2	2,5	1143,5	0,0	0,0	0,0	0,1
Mesilaspered	38,0	29,7	24,8	27,5	10,9	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahemesilaspered	0,30	0,31	0,28	0,33	16,8	0,8	1,0	1,1 ¹	1,2
mahemesilaspered üleminekuajal	0,0	0,0	0,0	0,1	430,8	0,1	0,0	0,0	0,5

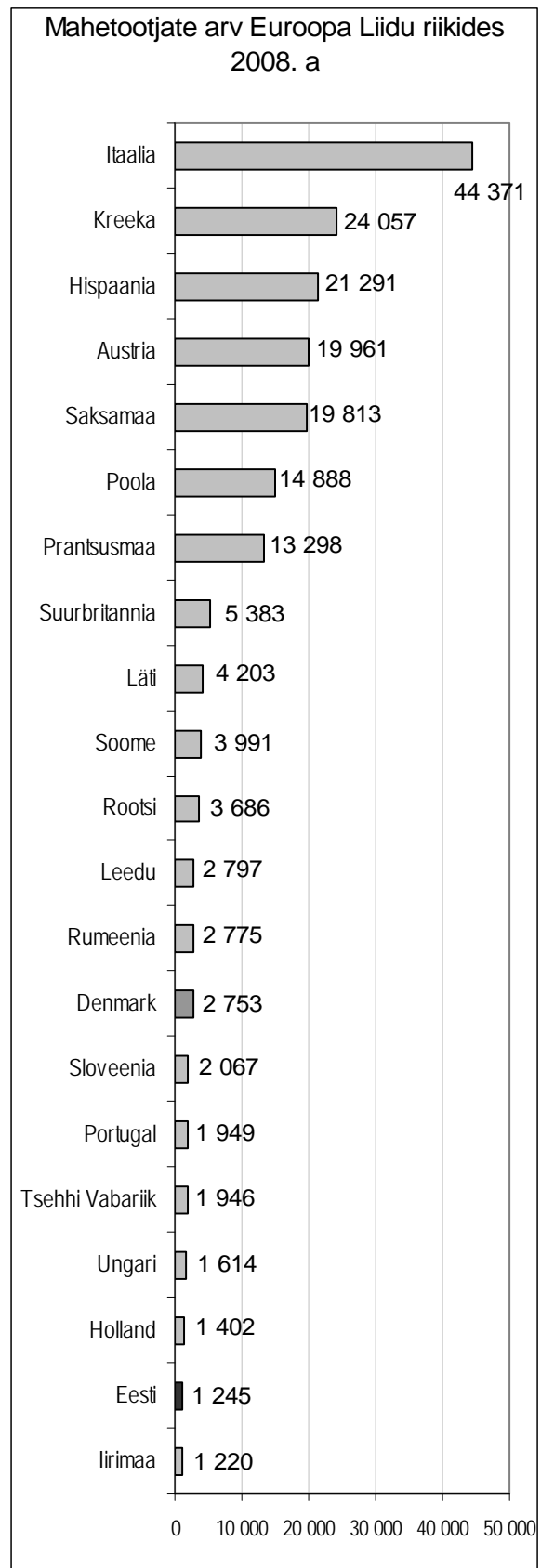
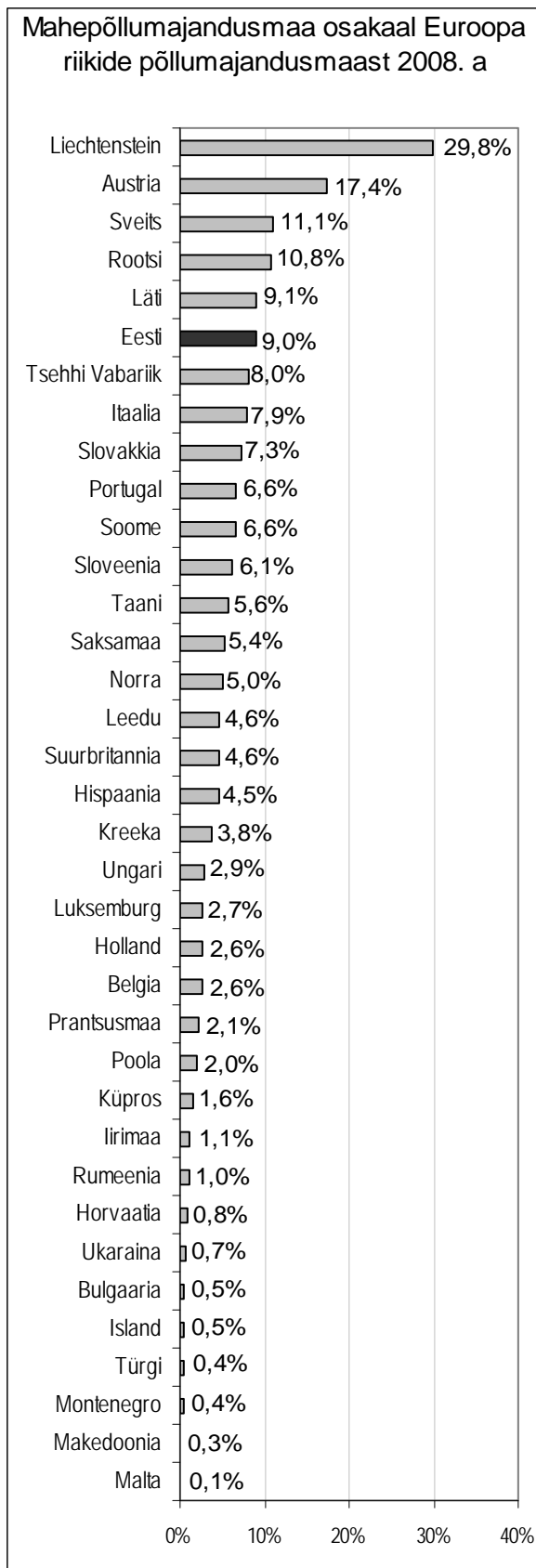
¹ korrigeeritud

Allikad: SA, PMA

2009. aasta lõpuks oli Eestis 1278 mahetootjat ehk 2,6% enam kui aasta tagasi (2008.a 1245). Kui võrrelda naaberriikidega, jääb Eesti mahetootjate arvu poolest maha nii Lätist, Leedust, Soomest kui Rootsist. Võrreldes aga rahvaarvu ühe mahetootja kohta, oli 2008. aasta andmetel Eesti teisel kohal peale Lätit (Lätis on 540 elanikku ühe mahetootja kohta, Eestis 1077, Leedus 1203, Soomes 1328 ja Rootsis 2491).

2009. aastal tootsid Eestis üleminekuaja läbinud mahepõllumajandussaadusi 963 mahetootjat (2008.a 891), neist 444 kasvasid ainult mahetaimekasvatussaadusi (2008.a 643) ja 519 tegelesid nii mahetaime- kui maheloomade ja -lindude (sh mesilaste) kasvatamisega (2008.a 515).

Mahetoodete töötajaid oli 2009. aasta lõpu seisuga Eestis kokku 45 (2008.a lõpus 32), neist 38 tegelesid mahetaimekasvatussaaduste ja 7 maheloomakasvatussaaduste töötlemisega. Mahetöötajate arv on suurenenud aastatel 2007-2009 üle kahe korra ja see on maheturu arengu seisukohalt väga positiivne.

Allikad: FiBL (toodud on riigid, kellel mahepõllumajandusmaa osakaal ületab 0,1% ja mahetootjate arv 1000 tootjat); PMA

2. Kohalike mahesaaduste ja -toodete tootmine, tarbimine, sortiment, hinnad ja müügikäive Eestis 2009. aastal

2.1. Piim ja piimatooted

Tootmine

2009. aastal vähenes Eesti piimatoodang 671 tuh tonnini (-3,3%). Toodangu vähenemine oli tingitud piima kokkuostuhindade langemisest võrreldes varasemate aastatega. Samas vähenes ka piimatoodete tarbimine siseturul, mida mõjutas peamiselt elanike ostujõu langus.

Mahelehmapiima tootjaid jäi aastatagusega võrreldes vähemaks ning see avaldas mõju ka mahepiimatoodangule, mis 2009. aastal oli 10,7 tuh tonni ehk ligi 4% väiksem kui eelmisel aastal. Seepärast vähenes ka mahelehmapiima tootmismah, samal ajal kui mahekitsepiima toodang suurenes. Mahepiima osakaal piima kogutoodangus jäi samale tasemele 2008. aastaga (1,6%), kuna langes ka kogutoodang.

2009. aastal tootsid mahelehmapiima 161 (2008.a 173) ja mahekitsepiima 31 tootjat (2008.a 26) ning kokku oli mahepiimatootjaid Eestis 192 (2008.a 194). Suuremad mahelehmapiimatootjad olid 2009. aastal OÜ Lõunapiim (Võrumaa), AS Saidafarm (Harjumaa), Salme Põllumajanduse OÜ (Saaremaa), Pajumäe talu (Viljandimaa) ja Põdrangu Põllumajandusühistu (Lääne-Virumaa). Suuremad mahekitsepiimatootjad olid Tubri Kitsekasvatustalu (Läänemaa), Vaike Talu (Pärnumaa), Tobia Agro OÜ (Lääne-Virumaa) ja Eve Demitševa Sepa talu (Põlvamaa). Keskmine mahelehmapiimatoodang oli 2009. aastal 66 tonni (2008.a 64 t) ja keskmine mahekitsepiimatoodang 2 tonni (2008.a samuti 2 t) aastas ühe tootja kohta. Enamik mahepiimatootjatest omab väikest karja. Keskmisest toodangust enam tootsid mahelehmapiima toodangut 2009. aastal 33 tootjat, kelle kogutoodang moodustas 84% kogu mahelehmapiimatoodangust.

Tabel 2.1

Piimatoodang ja üleminekuaja läbinud mahepiimatoodang Eestis

	Toodang (tonni)					Osakaal kogutoodangus (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Piima kogutoodang	691 966	692 416	694 203	671 000	-3,3	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahepiim	13 527	12 006	11 070	10 662	-3,7	2,0	1,7	1,6	1,6
sh mahelehmapiim	13 479	11 971	11 019	10 598	-3,8
mahekitsepiim	49	35	51	64	25,5

Allikad: SA, PMA

Töötlemine

2009. aastal tegutses Eestis kokku 40 piimakäitlemisettevõtet ehk sama palju kui 2008. aastalgi. Mahekäitlejaid on neist kaks - Pajumäe talu ja AS Saidafarm. Uue töötlejana sai mahekäitleja tunnuse 2009. aastal piimandusühistu E-Piim. Pajumäe talus ja AS Saidafarmis toodeti mahedana jätkuvalt joogipiima, jogurtit, kohupiima, kohupiimakreeme ja juustu. Nende tootmismahatusid ei ole võimalik avaldada ettevõtete väikese arvu tõttu, kuid neid andmeid arvestati mahetoodete müüginahuh hindamisel.

Kuna suured Eesti piimatööstusettevõtted mahepiimast tooteid ei valmistanud (va mahetöötleja tunnusega E-Piim, kes valmistas katsepartii mahepiimapulbrit), segati üle poole (67%) (2008.a 69%) siin toodetud mahepiimast piimavarumisel või meiereides jätkuvalt tavapiima hulka ning tarbijani jõudis see osa mahepiimast tavatootena.

Enamikes **Euroopa Liidu** liikmesriikides ostavad mahepiima kokku ka suured piimatööstusettevõtted. *Eurostati* ja *Agrarmarkt Informations GmbH* (AMI) mitmesuguste allikate andmetel oli suurim mahepiima osakaal kokkuostus Euroopa riikidest Austrias, kus 2008. aastal moodustas mahepiim kogu kokkuostetud piimast 15,7%. Taanis oli vastav osakaal 2008. aastal 9,4%, Rootsis 6,1%, Šveitsis 5,8%, Saksamaal 1,7%, Hollandis 1,2%, Prantsusmaal 1,0% ja Tšehhis 0,5%. Eesti lähimal naabril Lätil oli 2007. aastal mahepiima osakaal kogu piima kokkuostust aga näiteks 6,1%.

2009. aastal suurenes **Rootsis** mahepiima kokkuostukogus 12%. Kokku ostsid Rootsi meiereid mahepiima 228,1 tuhat tonni, mis moodustas 7,8% piima kogu kokkuostust riigis. Mahepiima osakaal suurenes nii suurema mahepiima kokkuostukoguse kui ka aastatagusest väiksema tavapiima kokkuostukoguse tõttu. *Svensk Mjöljk* andmetel on 2005. aastaga võrreldes Rootsis mahepiima kokkuostukogus suurenenud 1,5 korda.

2009. aastal toodeti Rootsis näiteks mahejoogipiima 103,5 tuhat tonni (moodustab 11,4% joogipiima kogutoodangust) ja hapendatud mahepiimatooteid 33,8 tuhat tonni (moodustab 12,6% hapendatud piimatoodete kogutoodangust).

Tarbimine

Mahepiima tarbimismahu väljaselgitamiseks summeeriti mahepiimatoodetes kasutatud mahetoorpiima tarbimiskogused, mahepiima otsemüügi kogused ja mahetootjate oma pere toiduks kasutatud mahepiima kogused. Mahepiimatoodetes kasutatud mahepiima koguste arvutamisel korrutati mahepiimatoodete tootmisnäitajad vastavate toodete piimale ümberarvutuskoeffitsientidega. Omatarbimine on arvutatud vastavalt käesoleva uuringu metoodikas toodud põhimõtetele. Kuna aga 2008-2009. aastal Statistikaamet leibkonnauuringuid läbi ei viinud, on 2008. ja 2009. aasta andmeid korrigeeritud vastavalt piima üldisele tarbimise vähenemisele nendel aastatel (2008. aastal -1,6% ja 2009. aastal -1%). Vastavalt sellele saadi 2008. aastal kodudes joogipiima tarbimiseks keskmiselt 58,6 liitrit ja 2009. aastal 58,0 liitrit elaniku kohta aastas. Mahepiima otsemüügi kogused arvutati järgmiselt:

- 1) arvutati mahelehmapiima müügikogus, lahutades mahepiimatoodangust vasikatele antud piimakogused (hinnanguliselt 600 kg 1 mahelehma kohta 2009. aastal eeldusega, et neljandik lehma ei pruukinud poegida ja kõiki vasikaid ei kasvatatud üles);
- 2) arvutati tavameiereidele müüdnud mahepiima kogus. Selleks võeti PRIA 2009. aasta andmetel mahepiimatootjate tarnekvoodi osakaal mahepiimatootjate kogukvoodist, mis oli 85%. Tarnekvoodi korrigeeriti selle täitmise protsendiga (90%) ja tulemus arvestati tavameiereidele müüdnud mahepiima koguseks. ;
- 3) arvutati mahelehmapiima otsemüügikogus, lahutades mahelehmapiima müügikogusest mahetoodetes kasutatud mahelehmapiima kogus, tavatööstustele müüdnud ja omatarbimisse läinud mahelehmapiima kogused;
- 4) arvutati mahekitsepiima müügikogus, selleks arvestati mahekitsepiima toodangust maha hinnanguline piima omatarbimine ja talledele joodetud kogused. ;
- 5) arvutati mahepiima otsemüügikogus liites mahelehma- ja mahekitsepiima otsemüügikogused.

Arvestustest selgus, et **2009. aastal tarbiti Eestis mahepiima ja mahepiimatooteid mahedana kokku ligikaudu 2,1 tuh tonni ümberarvestatuna piimaks** ning mahepiima tarbimine moodustas kogu piimatarbimisest Eestis 2009. aastal 0,5%. Tarbijani jõudis mahedana 20% kogu Eestis toodetud mahepiimast (2008.a 17%). Ülejäänud toodetud mahepiim söödeti vasikatele (ja kitsepiim talledele) ning müüdi tavameiereidele, kus see segunes tavapiimaga ning mahedana turule ei jõudnud.

Tarbitud koguse hulka on arvestatud nii mahelehmapiim kui -kitsepiim, nii mahepiimatoodetes kasutatud piim, taludest otse müüdnud piim kui ka mahepiimatootjate omatarbimine. Mahedana tarbija toidulauale jõudnud mahepiima kogused suurenesid varasema aastaga võrreldes 13%. Suurenemise põhjustas varasemast laiem mahepiimatoodete sortiment ja selle kasvanud tootmiskogused (mahekohupiim ja -juust). Tegelikult on mahepiima kogused veel suuremad, sest mahepiimatoodete valmistajad kasutavad mahepiima ka oma mittemahedatena müüdavates toodetes (nt mahepiimast valmistatud kohupiimades, millel on mittemahedad lisandid ja mida müüakse tavatootena, aga ka mahejuustus). Selles töös aga viimatimainitud mahepiima koguseid tarbimise hindamisel arvesse ei võetud.

Seega jäi 2009. aastal Eestis ligi 8,5 tuh tonni (2008.a 9,2 tuh t) toodetud mahepiima mahedana turustamata. Mahepiima tarbimise märkimisväärseks suurendamiseks peaks vähemalt üks suurem Eesti piimatööstusettevõtte hakkama tootma nt mahedat joogipiima ning müüma seda siseturul. Paraku eeldab suurtööstuses tootmine ka suuri mahe piimafarme, et tagada pidev toorainega varustamine. Selliseid farme aga täna Eestis teatavasti pole. Suurematest Eesti piimakäitlejatest on mahetunnustus siiski olemas piimandusühistel E-Piim.

Tabel 2.2

Piima tarbimine ja üleminekuaja läbinud mahepiima tarbimine Eestis
(ümbär arvestatuna piimaks ja mahepiimaks)

	Tarbimine (tonni)					Osakaal kogutarbimises (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Piima kogutarbimine toiduks	429 000	415 000	408 000	404 000	-1,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahepiim	2 450	2 180	1 900	2 144	12,8	0,57	0,53	0,47	0,53
sh müügiks	2 392	2 114	1 841 ¹	2088	13,4
omatarbeks	58	66	57	55	-2,7

¹ korrigeeritud

Allikad: SA, EKI arvutused

Sortiment

Kauplustes läbiviidud mahetoodete sortimendivaatlusest selgus, et 2010. aastal kodumaiste mahepiimatoodete sortimendis muutusi ei toimunud. Kokku leiti nelja sortimendivaatluse ajal kauplustest 29 erinevat Eestis toodetud mahepiimatoodet (2009.a 29 ja 2008.a 28), millest suurem osa olid mahekohupiimad ja -kreemid ning mahejogurtid. Kõik müügilolnud mahepiimatooted olid toodetud Pajumäe talu ja AS Saidafarmi poolt.

Täpsem müügilolnud mahepiimatoodete nimekiri on toodud lisas 1.

Tabel 2.3

Eesti mahepiimatoodete sortiment kauplustes 2008-2010. aastal (tootenimetuste arv)

Vaatluse aeg	Mahepiimatooted				
	Kokku	Mahepiim	Mahejogurtid	Mahekohupiimad ja -kreemid	Mahejuustud
Kokku 2010	29	1	10	17	1
november	28	1	9	17	1
september	29	1	10	17	1
juuni	26	1	10	14	1
märts	27	1	10	15	1
Kokku 2009	29	1	10	17	1
november	27	1	10	15	1
september	23	1	10	11	1
juuni	29	1	10	17	1
Kokku 2008	28	1	6	20	1
november	19	1	5	12	1
september	17	1	4	11	1
juuni	24	1	5	17	1
märts	27	1	5	20	1

Allikas: EKI

Kauplustest pakkus suurimat kodumaiste mahepiimatoodete valikut 2010. aastal Ökosahver (22 erinevat tootenimetust), järgnesid Ökotalukaup ja Viru Keskuses asuv Biomarket (mõlemas 17 erinevat tootenimetust). Teistes kauplustes oli sortiment väiksem. Võrreldes 2009. aastaga suurenes mahepiimatoodete sortiment kõige enam Prisma 5 tootenimetuse võrra (2010.a 7 ja 2009.a 2 erinevat tootenimetust). Internetipood Tervitus.ee pakkus kokku 20 erinevat kohalikku mahepiimatoodet.

Hinnad

Mahepiima tootja otsemüügihind on arvutatud suuremate mahepiimatootjate otsemüügihinna aritmeetilise keskmisena.

2010. aastal müüsid suuremad tootjad mahepiima talust või ettevõttest otse tarbijatele keskmiselt hinnaga 6 krooni liiter. Aasta alguses oli hind madalam, kuid koos tavapiima kokkuostuhinna tõusuga kerkis ka mahepiima tootja otsemüügihind. Mahepiima otsemüügihinna tõus 2010. aastal ei ole olnud nii kiire kui tavapiima kokkuostuhinnal ja seetõttu on vahe kokkuostuhindade vahel märkimisväärselt vähenenud. 2010. aastal oli mahepiima kokkuostuhind 40% kõrgem tavapiima kokkuostuhinnast (2009.a 83%) kuid 40% madalam turgudel müüdavast lahtisest tavapiima hinnast (2009.a -33%). Kui arvestada maha turumüügi kaasnevad kulud (transport, müügiplatsi tasu, personal jms), siis mahepiima otsemüügi ja turgudel tavapiima müügihinnad ühtlustuvad. Mahepiima otsemüügil tarbijale võib piimahinnale lisanduda veel pakendi hind ja transpordikulu.

Tabel 2.4

Piima, piimatoodete ning mahepiima ja -toodete hinnad (kr/l, kr/kg)

	2008. a keskmine	2009. a keskmine	2010. a keskmine	Muutus '10/'09 ± %	2010			
					märts	juuni	september	november
Tootjahinnad (km-ta)								
Mahepiim tootjalt otsemüügil	8.25	5.93	5.94	0,2	5.64	5.78	5.92	6.42
Tavapiim lahtiselt turgudel	9.85	8.90	9.86	10,8	9.25	9.75	9.87	10.55 ¹
Tavapiim kokkuostul	4.63	3.24	4.31 ²	32,9	4.00	4.31	4.61	...
Jaehinnad (km-ga)								
Mahepiim 4%, I	14.81	14.71	14.77	0,4	13.85	14.47	14.88	15.86
Tavapiim 3,5%, I	12.90	12.27	13.08	6,6	11.90	13.10	13.27	14.03
Maitsestatamata mahejogurt	29.77	30.52	30.83	1,0	30.27	30.81	30.81	31.44
Maitsestatamata tavajogurt	23.33	23.60	23.83	1,0	23.66	23.66	23.67	24.33
Mahekohupiim vaniljega	74.25	66.57	66.25	-0,5	67.79	65.03	65.26	66.92
Tavakohupiim vaniljega	49.36	47.06	47.73	1,4	47.10	47.47	47.87	48.48

¹ esialgne

² märtsi, juuni ja septembri keskmine

Allikas: EKI

2010. aastal piimatoodete jaehinnad kauplustes valdavalt tõusid. Võrreldes 2009. aastaga kallines 3,5%-line purepakis tavapiim ligi 7%. Kauplustes müüdava mahepiima aastane hinnatõus nii suur ei ole ja jääb alla 1%. Sellega kahanes vahe mahepiima ja rammusama tavapiima jaehinnas aastaga 20%-lt 13%-le (mahepiim jäi kallimaks). Maitsestatamata tava- ja mahejogurt kallinesid aastaga võrdselt 1% võrra. Kui mahekohupiim mõnevõrra odavnes aastaga, siis tavakohupiim sarnaselt teiste piimatoodetega kallines. Mahejogurt ja –kohupiim on sarnastest tavatoodetest kauplustes kallimad 30-40%.

Rootsis ostavad mahepiima kokku kõik suuremad piimatööstusettevõtted, makstes mahepiima eest ka hinnalisa. Mahepiima kokkuostuhind oli Rootsis erinevatel ettevõtetel 2009. aasta jaanuaris-oktoobris 46-55% kõrgem kui tavapiima kokkuostuhind.

Tabel 2.5

Mahepiima hinnalisa piima kokkuostul Rootsis (EEK/kg)

	2006	2007	2008	Jaanuar 2009	Oktoober '2009
Arla Foods	0.85	1.04	1.71	1.84	2.01
Falköpings Mejeri	0.85	0.97	1.71	1.82	1.75
Gefleortens Mejeriförening	0.68	0.76	1.43	1.46	1.52
Milko	0.85	0.98	1.82	1.90	1.97
Norrmejerier	0.85	1.14	2.12	1.90	1.97
Skånemejerier	0.93	1.04	1.82	2.41	2.51

Allikas: Ekologiska Lantbrukarna

Mahepiima toodang suurenes Rootsis 2009. aastal 12% võrreldes eelmise aastaga. 1,5%-lise rasvasusega mahepiima jaehind tõusis kauplustes 2009. aastal 2,4% ehk liitri eest küsiti 13,6 Eesti krooni (2008. aastal oli kasv 8,8%), 1,5%-lise rasvasusega tavapiima hind tõusis aga samal ajal 0,3% ehk liitri eest küsiti 11,4 Eesti krooni (2008. aastal oli kasv 6,9%). Seega nii mahe- kui ka tavapiimahind kasvas, kuid oluliselt aeglasemalt kui 2008. aastal.

Müügikäive

Mahepiima ja sellest valmistatud mahepiimatoodete müügikäibe väljaselgitamisel liideti müüdnud mahepiimatoodete ja tootja juurest otse tarbijale müüdnud joogipiima müügikäibed. Müüdnud kogused korrutati vastava toote jae- või otsemüügihinnaga. Arvesse võeti mahelehmapiima ja –kitsepiima müügikogused ning hinnad.

Uuringust selgus, et **mahepiima ja sellest valmistatud mahetooteid müüdi Eestis 2009. aastal pisut üle 18,5 mln krooni eest**. Müügikäive langes sellega 4% võrreldes eelmise aastaga. Piimatoodetest vähenes töötlemata mahepiima käive, teiste piimatoodete müügikäive oli aga suurem kui aasta tagasi. **Kogu piimatoodete hinnangulisest jaekäibest moodustasid mahepiimatooted 2009. aastal üle 0,6%.**

Tabel 2.6

Eestis toodetud piimatoodete ja mahepiimatoodete hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)					Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ±%	2006	2007	2008	2009
Piimatooted	2600	3000	3700	2 900	-22	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahepiimatooted	12,5	13,4	19,2	18,5	-4	0,49	0,45	0,52	0,64
Mahepiima ja -toodete ostud ühe elaniku kohta (krooni)	9.45	9.99	14.32	13.80	-4

Allikas: EKI

Suurbritannias oli *Soil Association*-i hinnangul mahepiimatoodete käibeks 7,9 miljardit Eesti krooni, mis on 5,5% madalam kui 2008. aastal. Mahepiimatoodete müügikäive annab 33% kogu mahetoiduainete ja -jookide käibest. Võrreldes eelmise aastaga on see osakaal tõusnud, sest mahepiimatoodete käive on võrreldes teiste mahetoodetega suhteliselt paremini vastu pidanud majanduslangusele. Mahejoogipiima käive suurenes 1% võrra, saavutades senisest kõrgeima taseme. Hetkel on mahejoogipiima osakaal 3,2% joogipiima koguturust. Mahejogurti, mis omab 6,7% jogurtite koguturust, käive langes 2009. aastal 7%. Mahejuustu müük kasvas 2009. aastal 8%, mis tuleneb antud tootegrupi senisest vähesest arengust ja eelmise aasta madalast baasist. Hetkel moodustab mahejuustu käive vaid 1,5% juustu kogukäibest.

Taani Statistikaameti andmetel on Taanis mahepiimatoodete müük 2005. aastast alates pidevalt suurenenud. 2009. aastal müüdi Taanis mahepiimatooteid 2,6 miljardi Eesti krooni eest, mis on aga -0,7% vähem kui eelneval aastal. Seega võis 2009. aastal täheldada esimest korda müügilangust peale 2005. aastat. Mahepiimatoodetest müüdi 1,7 miljardi krooni eest mahejoogipiima, 440 miljoni krooni eest mahejuustu, 375 miljoni krooni eest mahevõid ja -määrdeid ning ülejäänud summa eest muid mahepiimatooteid. Mahepiimatoodete käibe langus toimus peamiselt mahetäispiima, väherasvase mahepiima, lõssi ja mahehapupiimatoodete arvelt.

Rootsi Statistikaameti andmetel müüdi Rootsis mahepiimatooteid ja -mune 2009. aastal 3,5 miljardi Eesti krooni eest, mis täheldab 17% käibekasvu võrreldes eelmise aastaga. Mahepiimatoodete ja -munade müügikäibe osakaal kogu piimatoodete ja munade käibest tõusis eelmise aasta 7,1%-lt 2009. aastal 7,8%-ni. Selles tootegrupis on mahesaaduste osakaal Rootsi turul suurim (keskmine 2009. aastal oli 4%).

2.2. Tera- ja kaunvili, tehnilised kultuurid ning neist tooted

Tootmine

2009. aastal oodati teravilja kasvupinna laiendamise ja soodsate suviste kasvutingimuste tõttu varasemast suuremat saaki, kuid ebasoodsad ilmastikutingimused saagi kasvuperioodi lõpus ja koristusperioodil ei täitnud neid ootusi. Kogu teravilja saak küll suurenes 1,1% võrreldes 2008. aastaga, kuid selle kvaliteet sai kannatada.

Maheteraviljatootjate arv ja maheteravilja all oleva põllumaa pindala on Eestis pidevalt suurenenud ning sellega on kasvanud ka maheteravilja saak. 2009. aastal saadi Eestis kokku 17,1 tuhat tonni maheteravilja (üleminekuaja läbinud toodang) ehk ligi 17% enam kui eelmisel aastal. Endiselt kasvatati mahedana enim kaera, mille saak suurenes aastaga kolmandiku võrra ning ulatus 9 tuhat tonnini. Mahekaera osakaal kogu maheviljasaagist suurenes võrreldes eelmise aastaga, moodustades 52,4% kogu maheviljasaagist (2008. a 47%). Maheodra osakaal maheteravilja saagist moodustas 16% (2008. a 15%), mahenisu osakaal oli 14% (2008. a ligi 18%) ja maherukkil 13% (2008. a 15%). Saagikasvule on kaasa aidanud mahekaera ja –nisu kokkuostu alustamine ekspordi eesmärgil AS Tartu Veski poolt, samuti maherukki varasemast suurem kokkuost maheleiva tootmiseks.

Maheteravilja saak moodustas 2009. aastal 2% kogu Eesti teraviljasaagist. Maheteravilja saagi osakaal teravilja kogusaagist on aasta-aastalt kasvanud (2008.a 1,7%, 2007.a 1,3%). Mahekaera osakaal kogu Eesti kaerasaagist tõusis 10,4%-ni, mahesegaviljal 7%-ni, maherukkil 5,6%-ni ja mahetatral koguni 39%-ni. Mahenisu osakaal kogu nisusaagist kahanes aastaga 1,4%-ni ja ülejäänud teraviljakultuuridel jäi see alla 1%. Seega enamikel viljaliikidel 2009. aastal mahevilja osakaal vastava vilja saagis suurenes ning see näitab maheteraviljatoodete toorainebaasi paranemist ning mahevilja nõudluse kasvu.

Mahemärgi märgistusõigusega teravilja tootjaid oli Eestis 2009. aastal kokku 424 (2008.a 414). Suuremad maheteraviljakasvatajad olid AS Kavastu Põld (Tartumaa), OÜ Lõunapiim (Võrumaa), Kuresoo OÜ (Ida Virumaa), Kopra Karjamõis OÜ (Valgamaa) ja ABL Baltic Seeds AS (Võrumaa). Mahekaera kasvas 301 (2008.a 259), maheotra 197 (2008.a 168), mahenisu 164 (2008.a 155) ja maherukist 121 (2008.a 93) tootjat.

Suurenenud on ka maheteravilja keskmine saak mahetootja kohta, mis 2009. aastal oli 40,4 tonni (2008.a 35,4 t). Kuigi maheteravilja kasvatajate seas on palju väiketootjaid, kasvatavad suurema osa maheviljasaagist siiski suuremad tootjad. Keskmisest maheteravilja saagist tootsid enam 66 tootjat, kelle kogusaak moodustas 61% kogu maheteraviljasaagist Eestis. Mahekaera toodeti keskmiselt 29,8 tonni, maherukist 18,2 tonni, mahenisu 14,6 tonni ja maheotra 13,8 tonni ühe vastava teraviljaliigi tootja kohta.

Võrdluseks **Rootsis** oli maheteravilja saagi osakaal koguteraviljasaagis 2009. aastal 4,4% ning mahevilja toodeti kokku 232,3 tuhat tonni. Rootsis kasvatati maheteraviljadest enim mahekaera (73,6 tuhat tonni), mahetalinisu (sh. speltanisu) (45,1 tuhat tonni) ja mahekevadotra (41,5 tuhat tonni).

Tabel 2.7

Tera- ja kaunvilja, tehniliste kultuuride ning üleminekuaja läbinud maheteravilja ja -kaunvilja ja tehniliste mahekultuuride saak Eestis

	Saak (tonni)					Osakaal vastava taimeliigi kogusaagis (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Teravilja kogusaak	619 300	879 500	864 200	873 500	1,1	100,0	100,0	100,0	100,0
sh maheteravili	7 513	11 319	14 671	17 121	16,7	1,2	1,3	1,7	2,0
sh mahekaer	2 823	4 060	6 840	8 975	31,2	4,4	4,8	8,8	10,4
maheoder	2 148	2 859	2 190	2 720	24,2	0,7	0,8	0,6	0,7
maherukis	530	1 342	2 173	2204	1,4	3,0	2,2	3,3	5,6
mahesuviniisu	841	1 324	1 504	1490	-0,9	0,5	0,7	0,8	0,8
mahetaliniisu	412	835	1 117	907	-18,8	0,6	0,6	0,7	0,6
mahesegavili	588	541	496	401	-19,2	5,8	6,0	6,6	7,0
mahetritik	79	187	211	158	-25,1	1,5	1,2	1,0	0,7
mahespeltanisu	29	81	85	227	2,7 korda
mahetatar	51	83	57	39	-31,6	61,4	24,6	28,5	39,0
muu maheteravili	13	6	0	0	0,0
Kaunvilja kogusaak	5 542	9 515	3 309	7 600	2,3 korda	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahekaunvili	89	62	48	5	-9,5 korda	1,6	0,7	1,4	0,1
Tehn. kultuuride kogusaak	84 700	133 500	111 300	136 200	22,4	100,0	100,0	100,0	100,0
sh tehnilised mahekultuurid	53	105	239	107	-2,2 korda	0,1	0,1	0,2	0,1
sh maheraps ja rüps	49	76	148	96	-1,5 korda	0,1	0,1	0,1	0,1
maheõilina	1	1	11	0	-100,0	0,6	0,3	5,5	...
muu tehniline mahekultuur	3	28	80	11	-7,3 korda

Allikad: SA, PMA

Soomes oli maheteravilja saak Tike andmetel 2009. aastal 76,2 tuhat tonni, mis moodustab 1,8% kogu Soome teraviljasaagist. Sellest 58,7 tuhat tonni oli mahesöödavili ja 17,5 tuhat tonni mahetoiduvili (mahetoidunisu ja -rukis; +1,2 tuhat tonni võrreldes 2008. aastaga). Maheteravilja liikidest kasvatati Soomes enim mahekaera – kokku 39,5 tuhat tonni, mis oli 5,5% vähem kui 2008. aastal. Mahekaera osakaal kogu Soome kaerasaagis oli 2009. aastal 3,5%, kõige suurem osakaal kogusaagist oli aga maherukkil – 14,1%. Enamiku maheteraviljakultuuride saagikus oli Soomes kõrgem kui varasemal aastal: mahetoidunisu keskmine saagikus oli 2020 kg/ha (2008.a 1940 kg/ha), odral 2240 kg/ha (2008.a 1960 kg/ha) toidurukkil 1720 kg/ha (2008.a 1460 kg/ha). Vaid mahekaera 2009. aasta saagikus 1940 kg/ha oli madalam kui 2008. aastal (1970 kg/ha).

Kaunvilja saak kasvas 2009. aastal 2,3 korda võrreldes 2008. aastaga. Kasv oli nii suur selle tõttu, et eelnenud aasta kogusaak oli ebasoodsatest kasvutingimustest lähtuvalt väga madal. Mahekaunvilja saak seevastu vähenes 2009. aastal rohkem kui üheksa korda. Seda põhjustas mahekasvatate arvu vähenemine aastaga 24-lt 5-le. Mahekaunvilju kasvasid 2009. aastal Kirsioja talu (Läänemaa), Aavo Genrihhov (Valgamaa), Sirje Mehu (Saaremaa), Murru talu (Pärnumaa) ja OÜ Metsa Kiisa (Tartumaa). Keskmise mahekaunvilja saak oli 1 tonn tootja kohta (2008.a 2 t).

Soomes kasvatati maheherneid 2009. aastal 1,3 tuhat tonni, mis on 0,7 tuhat tonni ehk üle kahe korra rohkem kui eelmisel aastal. Keskmise mahehernesaaug tõusis 1860 kg/ha-lt (2008. aastal 1130 kg/ha).

Rootsis kasvatati maheherneid 2009. aastal 5,1 tuhat tonni ja mahepõldube 14,6 tuhat tonni, mis moodustasid kogutootmisest vastavalt 10,4% ja 55,9%.

Tehnilisi kultuure toodeti Eestis 2009. aastal kokku 136,2 tuh tonni, millest 107 tonni olid üleminekuaja läbinud tehnilised mahekultuurid. Viimaste tootmismahd vähenes aastaga 2,2 korda (2008.a toimus suurenemine 2,3 korda) ning nende osakaal tehniliste kultuuride kogusaugis langes 0,1%-ni. 2009. aastal langesid kõikide tehniliste mahekultuuride saugid kordades, maheõlilina aga ei kasvatatud hoopiski. Kõige enam kasvatati maherapsi ja rüpsi, mille osakaal tehnilistest mahekultuuridest moodustas 90%. Maherapsi ja -rüpsi pressimise teel saadav maheõlikook on väärtuslik lisand loomasöödale ja omaks maheloomapidajate seas suurt nõudlust. Paraku ei ole kasvatate sõnul maherapsi ja -rüpsi pressimise tulemusel saadaval õlil piisavas mahus turgu ja see pärsib tootmise laiendamist. Keskmise maherapsi saug tootja kohta langes 2009. aastal 13,7 tonnini (2008.a 20,7 t), maherüpsi saug tõusis aga 10,3 tonnini ühe tootja kohta (2008.a 7,5 t).

Tehniliste kultuuride kasvatate arv vähenes aastaga 14 kasvatajalt 2008. aastal 9 kasvatajani 2009. aastal. Vähenes ka keskmise tehniliste mahekultuuride saug kasvatate kohta - 2008. aastal oli see 17,1 tonni, 2009. aastal 11,9 tonni. Suuremad tehniliste mahekultuuride kasvatate olid Varsu Talu (Pärnumaa), Pajumäe talu (Viljandimaa), Tarmo Turban (Lääne-Virumaa) ja Kalle Hiob (Viljandimaa).

Soomes oli 2009. aastal maherapsi ja -rüpsi saug 2,1 tuh tonni, mis moodustas 1,7% riigi kogu rapsi- ja rüpsi saugist. Saugikus oli 2009. aastal 880 kg/ha.

Rootsi koristas 2009. aastal 2,4 tuh tonni maherapsi ja -rüpsi. See moodustas 0,8% riigi kogu rapsi- ja rüpsisaugist.

Töötlemine

2009. aasta lõpu seisuga oli Eestis mahetunnustus 14-l maheteravilja töötlemis- ja turustuseettevõttel, neist 9 ettevõtet tegeles töötlemise ning 5 vaid ladustamise ja turustamisega. 2009. aastal lisandus maheteravilja töötlete-turustate nimekirja 4 ettevõtet ning 2010. aastal (oktoobri seisuga) veel 4 ettevõtet. Maheteraviljatoodetest toodeti 2009. aastal mahejahusid, -jahusegusid, -helbeid, -tangu, -kama ning -pagaritooteid.

Maheteravilja töötledjad 2009. aastal:

AS Pere Leib Tootmine
Raismikuoja talu
OÜ Vändra Leib
AS Tartu Veski
FIE Laine Jakobson
OÜ Zerna Talu
OÜ Anfang
FIE Eve Altosaar
Koplimäe talu

Maheteravilja ja -toodete turustajad 2009. aastal:

AS Balti Veski
TÜ Eesti Mahe
Soasepa Seemnekaubanduse OÜ
OÜ Rannu Seeme
OÜ Eravili

Maheõlitaimede töötlemisega tegeles Eestis ainukesena Raismikuoja talu, kes realiseeris oma toodangut TÜ Eesti Mahe kaudu.

Tarbimine

Mahedana tarbitud maheteravilja tarbimismahu väljaselgitamiseks kasutati VTA-lt ja ettevõtelt saadud andmeid. Nende põhjal arvestati välja kui palju erinevaid kodumaiseid maheteraviljasaadusi 2009. aastal Eestis tarbiti. Kuna maheteraviljatoodete tootjate arv on erinevates kaubagruppides väike, siis neid andmeid tootegruppide kohta eraldi avaldada ei saa. Seetõttu arvestati maheteraviljasaaduste tarbitud kogused ümber tooraineks ehk toiduks tarbitud maheteravilja koguseks. Seejuures välistati leiva-saia-sepiku tootmiseks kulutatud jahu topelt arvesse võtmine. Lisaks mahetöötlejate poolt kasutatud maheteraviljakogustele, arvestati tarbimisse ka väike kogus omatarbimist (kodus oma viljast jahu toiduks tarbimine). Seda tehti sarnaselt teiste toodete omatarbimise väljaarvestamisega.

Selgus, et **Eestis tarbiti 2009. aastal ligi 142 tonni maheteraviljatooteid terakaalule ümberarvestatult**. Kuigi tarbimine suurenes aastaga ligi 90%, moodustab maheteravilja toodang terakaalule ümberarvestatuna siiski vaid **0,1% Eestis toiduks tarbitud teraviljast**. Tarbimist aitas kasvatada suurem mahejahude ja –pagaritoodete tarbimine. Eestis kasvatatud maheteraviljast jõudis 2009. aastal toiduturule kõigest 0,8% aasta jooksul Eestis toodetud maheteraviljast (2008. a. 0,5%). See osakaal on endiselt väga madal võrreldes aktiivse maheturuga riikide näitajatega. Väga palju läheb maheteravilja loomasöödaks. Kui arvestada, et maheloomadele söödaks kasutatud maheteravilja jõuab kaudselt samuti toiduturule, siis on maheteravilja osakaal muidugi oluliselt suurem. Maheteravilja kasutati veel seemneks, tavaloomade söödaks, jahuna tavapagaritoodetes, ekspordiks või müüdi tavaviljana. Eksporditud mahevilja koguseid ei ole käesolevas töös siseturu tarbimismahtu sisse arvestatud.

Eesti maheteraviljatoodete sortiment suureneb iga aastaga, kuid siin on ikka veel kasvuruumi. Tarbimise suurendamiseks tuleks sortimenti laiendada uute tootegruppide näol, mida seni on võimalik turult leida vaid importtoodetena (müslid, küpsised jne).

Tabel 2.8

Teravilja tarbimine ja üleminekuaja läbinud maheteravilja tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)					Osakaal kogutarbimises (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Teravilja tarbimine inimtoiduks	100 668	105 282	110 100 ¹	105 265	-4,4	100,0	100,0	100,0	100,0
sh maheteravili	23	42	76	142	86,5	0,02	0,04	0,07	0,13
sh müügiks	23	42	75	141	88,4
omatarbeks	0,2	0,4	0,4	0,4	-0,5
Maheteravilja tarbimine ühe elaniku kohta (grammi)	17	31	57	106	85,5				

¹ korrigeeritud

Allikad: SA, EKI

Sortiment

Maheteraviljatoodete sortiment on Eestis viimase aastaga suurenenud ligi 2 korda. 2010. aastal müüdi Eesti kauplustes kokku 132 erinevat kodumaist maheteraviljatoodet (2009.a 69 ja 2008.a 59). Sortiment täienes nii 2010. ja 2009. aastal mahetunnustuse saanud maheteravilja töötajate poolt toodetud mahetoodetega, kui ka varem sel turul tegutsenud ettevõtete (nt OÜ Väandra Leib, Teraviljatoode OÜ jne) poolt pakutud toodete lisandumise teel. Selles tootegrupis tulid 2010. aastal uudisena turule Eestis toodetud mahedad müsliid ja müsliitooded, mida valmistavad OÜ Väandra Leib ja FIE Katrin Seppa. Katrin Seppa toodangusse kuuluvad lisaks müsliidele šokolaadiga kaetud müsliitahvlid ja –batoonid. Müsliides kasutatakse võimalikult palju kodumaist toorainet, importtoorainena kasutatakse erinevaid lisandeid nagu pähkleid, seemneid ja šokolaadi.

Aastatagusega võrreldes rikastus mahetoodete sortiment kõigis tootegruppides. Kõige suurem oli kasv jahude, jahusegude ja kliide tootegrupis, kus peamiselt kasvas jahude arv. Samuti pakuti suuremat valikut pastatoodeteid. Pagaritoodete hulka lisandus nii uusi leiva- ja saiatoodeteid kui ka küpsiseid. Sel aastal oli vaatluse ajal kauplustes müügil ka õlikultuuridest tooteid nagu külmpressitud rapsi- ja linaõli, linaseemneid ning linajahu (Raismikuoja talu, FIE Mait Rõõmussaar). Suurimat maheteraviljatoodete valikut pakub 2010. aastal tootjatest OÜ Väandra Leib, kes alates 2010. aastast müüb kauplustes lisaks mahepagaritoodetele (leib, sai, sepik, kuklid), jahusegudele ja jahudele ka müsliisid. Mahejahuturul pakuvad Väandra Leivale konkurentsi OÜ Koplímäe Mahe Talu, Laine Jakobsoni Lehe talu, Anfang OÜ ning TÜ Eesti Mahe alla koondunud Zerna talu ja Raismikuoja talu.

Vaatluse all olnud kauplustest pakkusid suurimat maheteraviljatoodete valikut 2010. aastal Ökosahver ja Ökotalukaup, kus aasta jooksul oli müügil vastavalt 99 ja 98 erinevat Eestis toodetud maheteraviljatoodet (2009.a 41 ja 51), keskmiselt 62 ja 56 toodet ühe vaatluskorra kohta (2009.a 34 ja 37). Teistes vaadeldud kauplustes oli sortiment märgatavalt väiksem (Biomarketis keskmiselt 37, Tallinna Kaubamajas 23 ja Prisma 21 toodet ühe vaatluskorra kohta). Kõigis vaadeldud kauplustes maheteraviljatoodete sortiment võrreldes eelmise aastaga kasvas. Tervitus.ee sortimenti kuulus kokku 42 erinevat tootenimetust teraviljatoodet (keskmiselt 35 erinevat toodet ühe vaatluskorra kohta).

Tabel 2.9

Eesti maheteraviljatoodete sortiment kauplustes 2008-2010. aastal (tootenimetuste arv)

Vaatluse aeg	Kokku	Jahud, jahusegud ja kliid	Tangained ja manna	Helbed	Pagari- tooted (leib jms)	Pasta- tooted	Müsli ja müsli- tooted	Õli ja tooted õlikultuuridest	Muud (terad, kaunviljad)
Kokku 2010	132	56	13	13	14	10	13	4	9
november	110	44	11	11	13	10	13	0	8
september	87	35	9	6	12	10	10	0	5
juuni	100	39	11	10	11	10	9	2	8
märts	84	31	9	5	10	9	9	3	8
Kokku 2009	69	32	7	11	9	4	0	0	6
november	63	28	5	11	9	4	0	0	6
september	49	23	5	6	7	4	0	0	4
juuni	52	25	6	9	7	0	0	0	5
Kokku 2008	59	25	10	8	6	0	0	1	9
november	37	12	5	8	5	0	0	1	6
september	30	14	6	3	4	0	0	0	3
juuni	28	13	6	3	5	0	0	0	1
märts	29	16	4	3	5	0	0	0	1

Allikas: EKI

Hinnad

Maailmaturul toimunud hinnatõusu tõttu on tavateravilja kokkuostuhinnad 2010. aastal tõusnud. Hinnatõusu on märgata ka maheteravilja kokkuostuhindades käesoleva aasta teises pooles, kuid kuna aasta alguses olid hinnad võrdlemisi madalad, siis on keskmised kokkuostuhinnad 2009. aastaga võrreldes langenud 11-23%. Seetõttu vähenesid 2010. aastal ka hinnavaheed tava- ja mahetoiduteravilja kokkuostuhindade vahel. Mahetoidunisu osteti 2010. aastal Eestis kokku keskmiselt 16% kallimalt kui tavanisu (2009. aastal 73%), teiste viljaliikide osas oli mahetoiduvili kokkuostul 1,3-1,5 korda kallim tavatoiduviljast (2009. aastal 2-2,5 korda).

Valdav osa tava- ja maheteraviljatooteid 2010. aastal odavnesid. Enim odavnes mahenisu- ja maherukkijahu keskmine hind (vastavalt 14% ja 12%) ja seda nii maheteravilja kokkuostuhindade languse kui ka jahude sortimendi laienemise tõttu. Maheteraviljatoodetest kallinesid enim kamajahu (2,8%) ja leib (2,7%) ning tavateraviljatoodetest kamajahu (11,1%). Mahekamajahu on tavakamajahust ligi 50% ja maheleib tavaleivast ligi 70% kõrgema hinnaga. Mahe- ja tavajahude hinnavahe on aastaga vähenenud – kui 2009. aastal olid mahejahud kauplustes keskmiselt 2,5-3 korda kallimad sarnastest tavajahudest, siis 2010. aastal on keskmine hinnavahe 2,2-2,7-kordne.

Tabel 2.10

Teravilja ning maheteravilja ja nendest toodete hinnad

	2008. a keskmise	2009. a keskmise	2010. a keskmise	Muutus '10/'09 ± %	2010			
					märts	juuni	september	november
Kokkuostuhinnad (kr/t km-ta)								
Mahetoidunisu	4000	3250	2708	-16,7	2333	2500	3000	3000
Tavatoidunisu	3089	1874	2340	24,9	1744	1852	2946	2817 ¹
Mahetoidurukis	4000	3250	2688	-17,3	2500	2500	2750	3000
Tavatoidurukis	2148	1314	1821	38,6	1263	1396	2127	2500 ¹
Mahetoidukaer	4000	2925	2250	-23,1	1750	2000	-	3000
Tavatoidukaer	2630	1493	1599	7,1	1214	1378	1605	2200 ¹
Mahetoiduoder	4200	3450	3056	-11,4	2850	2875	3250	3250
Tavatoiduoder	2526	1403	2264	61,4	-	-	2228	2300 ¹
Jaehinnad (kr/kg km-ga)								
Maheleib	40.44	41.05	42.17	2,7	42.37	41.65	41.84	42.81
Tavaleib	26.59	26.09	24.84	-4,8	24.23	24.42	24.65	26.05 ²
Mahenisujahu (püül)	28.83	33.29	28.58	-14,1	29.16	28.14	28.52	28.52
Tavanisujahu (k.s)	11.45	11.17	10.61	-5,0	10.24	10.07	10.68	11.45 ²
Maherukkijahu	23.26	28.81	25.23	-12,4	23.82	23.55	26.01	27.53
Tavarukkijahu	11.27	11.18	11.46	2,5	10.96	10.82	11.40	12.64
Maheodrajahu	28.34	29.08	28.33	-2,6	27.32	28.44	28.64	28.93
Tavaodrajahu	12.16	11.87	11.79	-0,7	11.37	10.73	11.53	13.53
Mahekamajahu	63.96	71.67	73.65	2,8	73.33	72.50	74.38	74.38
Tavakamajahu	42.58	45.13	50.13	11,1	45.50	45.35	54.17	55.50

¹ novembri esimene pool

² esialgne

Allikas: EKI

Müügikäive

2009. aastal müüdi Eestis kodumaiseid maheteravilja ja -kaunviljatooteid (jahud, leivad, helbed, kama jt) kokku ligikaudu 5,2 mln krooni eest. Eestis toodetud maheteraviljatoodete müügikäibed on kasvanud igal aastal, 2009. aastal oli see 53%. **Kogu teraviljatoodete müügikäibest Eestis moodustasid maheteraviljasaadused 2009. aastal hinnanguliselt 0,2%.**

Võrdluseks **Taanis** müüdi maheteraviljatooteid (import + kodumaine v.a. riis) kauplustes 2009. aastal 744 miljoni Eesti krooni eest. Maheteraviljatoodete müügikäive on Taanis alates 2005. aastast pidevalt kasvanud, kusjuures 2007. ja 2008. aastal kasvas käive vastavalt lausa 70% ja 65%. 2009. aastal võib täheldada aga käibelangust -6,4% võrreldes eelmise aastaga. Maheteraviljatoodete müügikäibest andsid müsliid ja erinevad helbed 404 miljonit Eesti krooni, rukkileib 154 miljonit krooni ja jahud 224 miljonit krooni.

Tabel 2.11

Teraviljatoodete ning Eestis toodetud maheteravilja- ja -kaunviljatoodete hinnanguline müügi käive

	Müügi käive (mln krooni)					Osakaal tootegrupi müügi käibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 +-%	2006	2007	2008	2009
Teraviljatooded	2100	2400	2800	2600	-7	100,0	100,0	100,0	100,0
sh maheteravilja ja -kaunviljatooded	0,5	1,3	3,4	5,2	53	0,02	0,05	0,12	0,20
Maheteraviljatoodete ostud ühe elaniku kohta (krooni)	0.37	0.97	2.54	3.88	53

Allikas: EKI

Rootsis müüdi maheteraviljatooted kauplustes 2009. aastal 963 miljoni Eesti krooni eest. Seda oli 13% enam kui eelmisel aastal. Sellega suurenes maheteraviljasaaduste osakaal Rootsis kogu teraviljasaaduste müügi käibes rekordilise 2,4%-ni (2008. aastal 2,2%).

Suurbritannias müüdi erinevaid maheleibasid ja -pagaritooteid 2009. aastal 715 miljoni Eesti krooni väärtuses. Maheleivad ja -pagaritooted moodustavad 3% kogu Suurbritannias müüdavatest mahetoodetest. Eelmise aastaga võrreldes on käive langenud 39,8% ning seda eelkõige majanduslanguse ja tootekvaliteedi liigse varieerumise tõttu. 2010. aasta peamiseks ohuks peetakse mahejahu ja teiste koostisosade ebakindlat kättesaadavust 2009. aasta külvile eelnenud märja suve tõttu.

2.3. Kartul ja köögivilid ning neist tooted

Tootmine

2009. aasta saagikoristusaeg oli ilmade poolest soodne, kartulikoristamine algas isegi varem kui tavaliselt. Eesti kartulisaak oli 139,1 tuh tonni ja see kasvas võrreldes aastatagusega 11,1%. Mahekartulisaak oli 1,7 tuh tonni ja jäi sellega 2008. aasta saagist 9 % väiksemaks. Selle põhjuseks oli kartulikasvatuse all oleva mahepõllumajandusmaa vähenemine 9,3% Mahekartuli saak moodustas 1,2% kogu Eesti kartulisaagist. Mahekartuli tootjaid oli 2009. aastal 409 (2008.a 406) ja nende keskmine kartulisaak oli 4,0 tonni (2008.a 4,5 t). Üle 1 tonni tootis kartulit 271 tootjat (2008.a 300), üle 5 tonni 74 tootjat (2008.a 84). Suuremad mahekartuli kasvatajad olid 2009. aastal Uus-Vainu Talu (Läänemaa), Lauri-Jaani Talu (Läänemaa), Arnold Palu (Pärnumaa) ja Hartsmäe talu (Võrumaa).

Köögivilja kogusaak oli Eestis 2009. aastal 70,1 tuh tonni (2008.a 64,5 tuh t). Aastaga suurenes ka maheköögivilja saak, kokku toodeti Eestis 2009. aastal 277 tonni maheköögivilja ehk 9,5% rohkem kui eelmisel aastal. Maheköögivilja all olev kasvupind suurenes samal ajal 20,7% Maheköögivilja saak moodustas köögivilja kogusaagist 0,4% (sama ka 2008. a). Katmikalal kasvatatava köögivilja saak suurenes 2009. aastal 8 tonnile (+14%), kuid selle

osakaal maheköögivilja kogusaagist jäi endiselt marginaalseks (2,9%). Valdav osa maheköögiviljast kasvatatakse Eestis avamaal.

Maheköögivilja kasvatajate arv suurenes 2009. aastal 211-lt 228-ni. Katmikalal tootsid maheköögivilja 2009. aastal 14, avamaal 216 tootjat. Üle 1-tonnise saagiga maheköögivilja kasvatajaid oli 49 (2008.a 45). Keskmise maheköögivilja saak ühe tootja kohta oli 1,2 tonni (2008.a 1,2 t). Suuremad maheköögivilja kasvatajad olid 2009. aastal Kiltsimäe talu (Harjumaa), Läätsamäe talu (Võrumaa), Lauri-Jaani talu (Läänemaa) ja Tarvastu Saariku Talu (Viljandimaa).

Maheköögiviljadest kasvatati 2009. aastal enim porgandit – 69 tonni (25% maheköögivilja saagist), mahesöögipeedi – 22 tonni (8%), mahekapsast – 15 tonni (5%) ja maherabarberit – 15 tonni (5%). Teiste saaduste tootmismahud olid väikesmad. Maheporgandi saak oli 2009. aastal kaks korda suurem kui 2008. aastal, kasvades 69 tonnile. Maheporgandeid kasvatas kokku 26 tootjat (2008. a 24), mis teeb saagikuseks ühe tootja kohta 2,7 tonni. Mahesöögipeedi kasvatajaid oli 13 ja saagikuseks ühe tootja kohta 1,7 tonni. Mahekapsast kasvatas 19 tootjat (saagikus 0,8 tonni tootja kohta). Kuna osa tootjaid esitab köögivilja saaduste tootmismahud PMA-le muude maheköögiviljade all kokku, on erinevate maheköögiviljade saagid tegelikult suuremad, kui tabelis 2.11 näidatud.

Tabel 2.12

Kartuli ja köögivilja ning üleminekuaja läbinud mahekartuli ja -köögivilja saak Eestis

	Saak (tonni)					Osakaal kogusaagis (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Kartuli kogusaak	152 632	191 754	125 225	139 100	11,1	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahekartul	2 219	2 572	1 822	1 654	-9,2	1,5	1,3	1,5	1,2
Köögivilja kogusaak	61 343	71 573	64 499	70 600	9,5	100,0	100,0	100,0	100,0
sh maheköögivilja	230	279	253	277	9,5	0,4	0,4	0,4	0,4
sh maheköögivilja avamaalt	227	273	246	269	9,4	0,5	0,5	0,5	0,4
sh maheporgand	43	39	34	69	2 korda	0,3	0,2	0,2	0,3
mahekapsas	16	20	29	15	-48,3	0,1	0,1	0,2	0,1
maherabarber	15	12	14	15	7,1
mahekaalikas	3	2	14	12	-14,3	0,2	0,1	0,9	0,5
mahesöögipeedi	12	5	11	22	2 korda	0,2	0,1	0,2	0,3
maheküüslauk	2	4	7	3	-2,3 korda	1,0	2,5	3,6	3,0
mahesibul	2	4	4	7	75,0	0,1	0,3	0,2	0,4
mahepastinaak	0,2	0,7	0,5	2,0	4 korda
mahesalat	0,2	0,1	0,0	0,0
muu maheköögivilja	30	184	123	124	0,8
maheköögivilja katmikalalt	3	6	7	8	14,3	0,03	0,05	0,05	0,07

Allikad: SA, PMA

Maheköögivilja osakaal Eesti köögiviljade kogusaagis on väga madal, jäädes 0,1% (mahekapsas) ja 0,5% (mahekaalikas) vahele. Erandiks oli maheküüslauk, mille osakaal kogusaagist oli 2009. aastal 3%.

Võrdluseks **Soomes** toodeti 2009. aastal mahekartulit 2,2 tuhat tonni, mida oli üle 50% vähem kui eelneval aastal Nii suure languse põhjuseks oli muutus statistika kogumises – enam ei sisalda mahekartuli toodang väiketootjate peamiselt enda tarbeks kasvatatud mahetoodangut. Keskmise mahekartuli saak oli 2009. aastal 14,3 t/ha (2008. aastal 13,8 t/ha). Mahekartuli osakaal kartuli kogutoodangus oli 2009. aastal 0,3% (2008. aastal 0,7%).

Rootsis moodustas mahekartul 2009. aastal 2% toidukartuli kogusaagist (11,2 tuhat tonni).

Eurostati andmete põhjal olid 2009. aastal suurimad värske maheköögivilja (sh. maasikad ja melonid) tootjariigid EL-s haritava mahepõllumajandusmaa järgi Itaalia (haritav pind 19,7 tuhat ha), Suurbritannia (14,7 tuhat ha) ja Prantsusmaa (10,3 tuhat ha). Saksamaal toodeti maheköögivilja 2008. aastal 10,6 tuhandel hektaril. Poolas toodeti maheköögivilja 2009. aastal 3,2 tuhandel ha-l, Ungaris 1,7 tuhandel ha-l. Balti riikides oli vastav näitaja 2009. aastal Eestis 73 ha ja Leedus 83 ha ning Lätis 2008. aasta andmetel 251 ha. Suuremad maheporgandi kasvatajad on EL-s 2009. aastal Suurbritannia (925 ha), Holland (850 ha) ja Taani (703 ha). Leedus kasvatati maheporgandit 5 ha-l, Soomes 50 ha-l, Tšehhis 43 ha-l ja Rootsis 168 ha-l. Eestis kasvatati maheporgandeid 2009. aastal 6 ha, Leedus 5 ha ning Lätis 2008. aasta andmetel 29 ha.

Töötlemine

2009. aastal oli Põllumajandusameti andmetel mahekartuli ja -köögivilja töötlejaid, pakendajaid ja turustajaid kokku 8: OÜ Ökosahver, OÜ Mahetalu, AS Salvest, Uus-Vainu talu, FIE Edgar Kolts, Eesti Maaülikool, TÜ Eesti Mahe, OÜ Pomona. 2010. aasta septembri seisuga oli sellest nimekirjast lahkunud üks ettevõtte kuid juurde lisandunud 5 peamiselt ladustamise ja turustamisega tegelevat ettevõtet.

Mahekartuli ja -köögivilja töötlejad 2009.a:

OÜ Mahetalu
AS Salvest
Uus-Vainu Talu
FIE Edgar Kolts
Eesti Maaülikool

Mahekartuli ja -köögivilja pakendajad ja turustajad 2009.a:

OÜ Ökosahver
TÜ Eesti Mahe
OÜ Pomona

Suurem osa mahekartuli ja -köögiviljatoodangust realiseeriti kas lahtisena või vaakumpakendis.

Tarbimine

Mahekartuli ja -kõogivilja tarbimiskoguste väljaselgitamiseks kasutati sama meetodikat, mis eelmisel aastal tehtud uuringu puhul. Mahekartuli ja -kõogivilja saakidest lahutati kaod, loomasöödana tarbimiskogused ning kartuli puhul ka seemnekartuli kogused samas proportsioonis mis tavatoodetel. Samuti lahutati maha kogused, mille kohta oli teada, et need müüdi mittemahedana ja töödeldult. Mahekartuli saagist jäi 2009. aastal inimtarbimisest välja umbes 35% (2008.a 33%). Kõogiviljasaagist moodustasid kaod ja tarbimine loomasöödana 2009. aastal statistikaameti andmetel 10% (2008.a korrigeeritud andmetel samuti 10%).

Mahekartulit tarbiti Eestis 2009. aastal kokku 1070 tonni ja mahekõogivilja 250 tonni.

Võrreldes eelneva aastaga mahekartuli tarbimine vähenes 8,5% ja mahekõogivilja tarbimine kasvas 13,6%. Mahesaaduste osakaal kartuli ja kõogivilja kogutarbimises oli kartuli osas 0,9% ja kõogivilja osas 0,2% nende kogutarbimisest. Sellega mahekartuli osakaal kogutarbimisest langes, mahekõogiviljal tõusis. Suurem osa mahekartulist ja kõogiviljast müüdi jätkuvalt taludest otse klientidele või viidi need klientidele koju kohale. Kaupluste kaudu müüdnud mahekõogivilja müügikogused suurenesid 2009. aastal, kartulite kogused vähenesid.

Tabel 2.13

Kartuli ja kõogivilja tarbimine ning üleminekuaja läbinud mahekartuli ja -kõogivilja tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)					Osakaal kogutarbimises (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Kartuli kogutarbimine toiduks	113 353	147 401	112 877 ²	124 000 ¹	9,9	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahekartul	1 250	1 600	1 170	1 070	-8,5	1,10	1,09	1,04 ²	0,86
sh müügiks	1 130	1 470	1 070	963	-10,0
omatarbeks	120	130	100	107	7,0
Mahekartuli tarbimine ühe elaniku kohta (grammi)	930	1193	873	799	-8,5
Kõogivilja kogutarbimine toiduks	90 655	102 825	107 411 ²	106 663	-0,7	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahekõogivilja	210	250	220	250	13,6	0,23	0,24	0,21 ²	0,23
sh müügiks	172	198	169 ²	198	17,3
omatarbeks	38	52	51 ²	52	1,7
Mahekõogivilja tarbimine ühe elaniku kohta (grammi)	156	186	164	187	13,8

¹ ligikaudne arvestus

² korrigeeritud

Allikad: SA, EKI arvutused

Sortiment

Sortimendivaatluse käigus loeti valimi kauplustes kokku kõik müügilolnud kodumaised värsked ja töödeldud mahekartulid, -köögiviljad ning -seened. Erinevate tootjate poolt pakutud saadused loeti eraldi tooteks.

Vaatlustulemustest selgus, et kauplustest sai 2010. aastal osta kokku 109 erinevat mahekartuli ja -köögiviljatoodet (2009.a 97 ja 2008.a 84). Kartuli osas on valik vähesel määral vähenenud võrreldes eelmise aastaga ja seda peamiselt seetõttu, et kauplused müüvad kartulit sel aastal vaid lahtiselt (2009.aastal oli pakitud kartulit 2 erinevat nimetust). Suurenenud on värsked maheköögivilja sortiment ja töödeldud toodete hulk. Sel aastal oli kauplustes müügil kuivatatud kukeseeni ja kukeseene jahu (Taarapõllu talu) ning šampinjone (Mõisakelder OÜ). Eelmisel aastal oli seentest müügil vaatluste välisel ajal värsked kukeseeni, mida sel aastal mahedana vaadeldud poodidesse müüki ei jõudnud. Kui tootjanimesid mitte arvestada, siis oli mahekartulit, -köögivilja ja -seeni 2010. aastal müügil 55 eri nimetust (2009.a 56 ja 2008.a 54 nimetust), mis on enam-vähem sama tase mis aasta tagasi. Võib öelda, et hooajal on kodumaise maheköögivilja sortiment kauplustes (ökokauplustes) suurem kui tavaköögiviljal. Neid maheköögivilju ja -kartuleid, mida võis kõigi 2010. aastal läbiviidud nelja (märts, juuni, sept, nov) vaatluse ajal müügilt leida oli aga üksikuid - need olid lahtine mahekartul, mahekaalikas, maheporgand ja mahepeet. 2009. aastaga võrreldes lisandus loetellu maheporgand ja mahepeet. Erinevalt eelmisest aastast 2010. aastal mahemugulsibulat kõigil vaatlusperioodidel kauplustesse ei jätkunud. Niisamuti ei jätku ka ülejäänud kodumaiseid maheköögivilju kauplustesse kogu aastaks. Osasid maheköögivilju müüakse ainult hooajati, mis on Eestis tavapärane tavaköögiviljadegi puhul (nt tomat, hiina kapsas, jäasalat jt). Tekkinud tühimikku sortimendis täidavad osades kauplustes imporditud mahetooted, teistes aga neil perioodidel maheköögivilja üldse ei müüda. Seega maheköögivilja nõudlus ületab Eestis endiselt pakumise.

Suurem osa mahekartulit ja -köögivilja müüakse kauplustesse TÜ Eesti Mahe kaudu. Mõnikord käib toodetega kaasas info konkreetse partii tootja kohta, mõnikord mainitakse üldisemalt, et tegemist on Eesti mahetalutoodanguga. Tootjatest pakuvad kauplustes suuremat mahekartuli ja -köögivilja sortimenti Kopra Karjamõis OÜ, Läätsamäe talu, Kontsu talu, Tarvastu Saariku talu ja Kaskema talu. Töödeldud (kooritud, viilutatud, hapendatud, keedetud) mahesaadusi müüb kauplustes endiselt vaid Kiltsimäe talu (Mahetalu OÜ). Kauplustes oma toodangut pakuvate mahetalude arv jätkuvalt suureneb.

Kauplustest pakkus suurimat kodumaise mahekartuli ja -köögivilja sortimenti sel aastal niisamuti nagu ka kahel eelneval vaatlusaastal Ökosahver. Sellele järgnesid selge vahega Ökotalukaup ja Tallinna Kaubamaja. Prismasse endiselt kohalik mahekartul ja -maheköögivilja müügile jõudnud ei ole. Tervitus.ee pakkus oma tootevalikus 27 erinevat värsket mahekartulit ja -köögivilja, mille hulgas töödeldud tooteid ei olnud.

Tabel 2.14

Eesti mahekartuli ja -köögivilja sortiment kauplustes 2008-2010. aastal
(tootenimetuste arv)

Vaatluse aeg	Kartul ja köögiviljad, seemned				
	Kokku	Värske kartul	Värske köögiviljad	Seened (värsked ja töödeldud)	Töödeldud tooted (sh kooritud, tükeldatud, kuivatatud)
Kokku 2010¹	109	9	83	3	14
november	45	5	28	2	10
september	67	5	53	2	9
juuni	27	3	18	0	6
marts	30	3	17	2	8
Kokku 2009¹	97	11	76	1	10
november	47	7	32	0	8
september	59	4	48	0	7
juuni	14	2	12	0	0
Kokku 2008¹	84	12	64	0	8
november	33	5	20	0	8
september	42	6	30	0	6
juuni	18	3	15	0	0
marts	11	3	8	0	0

¹ sh need mahetooted, mida vaatlusaegadel müügil ei olnud, kuid mis olid teadaolevalt kauplustes müügil vaatlusperioodide vahel hooajaliselt

Allikas: EKI

Hinnad

Tavaköögivilja tootjahindadest on 2010. aastal olnud suurim langus porgandi ja peedi tootjahinnas – vastavalt 18 ja 16%. Maheköögiviljadest langes enim mahepeedi tootjahind - 16%. Kui tavakartuli tootjahind tõusis aastaga 13%, siis mahekartuli tootjahind seevastu langes 9%. Mahekartuli ja tavakartuli tootjahinna vahe muutus seetõttu väiksemaks – mahekartuli hind oli 2010. aastal 1,8 korda kõrgem kui tavakartulil (2009. a 2,2 korda). Maheporgandi ja mahekaalika tootjahindade vahe tavatootjahindadega 2010. aastal suurenes. Maheporgandi tootjahind on tavaporgandi tootjahinnast kõrgem 3,6 korda (2009. aastal 2,8) ja mahekaalika tootjahind on kõrgem 3,4 korda (2009. aastal 3,2).

Kauplustes enamike tavaköögiviljade jaehinnad 2010. aastal langesid võrreldes eelmise aastaga. Maheköögiviljade jaehinnad järgisid üldiselt sama trendi ning mahekartuli, -kaalika ja –peedi hinnalangus on olnud isegi kiirem kui vastavatel tavaköögiviljadel. Tavapeakapsa hind tõusis aastaga kauplustes üle 2 korra, mahepeakapsa jaehind jäi aga enam-vähem 2009. aasta tasemele, kerkides alla poole protsendi. Sellega vähenes mahekapsa ja tavakapsa hinnavahe, mis oli 2010. aastal 2,4 kordne (2009. a 5 kordne). 2010. aastal oli maheköögivilja

tavaköögiviljast kauplustes 1,8-4,5 korda kallim, 2009. aastal oli hinnavahe 2,5-5-kordne. Lahtine mahekartul on kauplustes müügil tavakartulist endiselt ligikaudu 2 korda ning pakitud tavakartulist ligikaudu 20% kõrgema hinnaga.

Tabel 2.15

Kartuli ja köögivilja ning mahekartuli ja -köögivilja toodete hinnad Eestis (kr/kg)

	2008. a keskmine	2009. a keskmine	2010. a keskmine	Muutus '10/'09 ± %	2010			
					märts	juuni	september	november
Tootjahinnad (km-ta)								
Mahekartul	4.97	5.29	4.84	-8,5	5.51	4.61	4.57	4.67
Tavakartul	2.93	2.40	2.70	12,7	2.08	2.57	3.15	3.00 ¹
Maheporgand	11.34	10.54	10.98	4,2	11.23	10.65	11.01	11.01
Tavaporgand	4.86	3.79	3.09	-18,4	2.78	3.48	3.40	2.70 ¹
Mahekapsas	7.86	7.79	8.00	2,7	-	-	8.00	8.00
Tavakapsas	4.71	3.03	3.54	16,9	3.34	-	3.68	3.60 ¹
Mahekaalikas	13.57	11.49	13.15	14,4	18.00	-	10.72	10.72
Tavakaalikas	6.25	3.65	3.92	7,4	3.20	2.82	3.75	5.90 ¹
Mahepeet	11.04	9.96	8.40	-15,7	8.68	8.70	7.83	8.41
Tavapeet	4.97	3.41	2.90	-15,0	2.34	2.82	3.75	2.67 ¹
Jaehinnad (km-ga)								
Mahekartul, lahtine	11.98	12.11	11.61	-4,1	10.50	10.33	13.40	12.20
Mahekartul, pakitud	16.31	19.83	-	-	-	-	-	-
Tavakartul, lahtine	8.19	6.21	6.03	-2,9	4.90	5.36	7.25	6.60 ²
Tavakartul, pakitud	11.59	10.46	9.74	-6,9	8.50	9.11	11.04	10.31 ²
Maheporgand, lahtine	24.10	26.78	24.01	-10,3	22.67	18.35	29.67	25.33
Tavaporgand, lahtine	8.99	6.64	5.41	-18,6	4.33	6.64	5.98	4.67 ²
Tavaporgand, pakitud	17.66	15.38	11.80	-23,3	10.43	13.12	13.07	10.59 ²
Mahepeakapsas (valge)	19.50	16.21	16.25	0,3	-	-	16.50	16.00
Tavapeakapsas	6.71	3.19	6.79	112,9	5.47	8.35	6.67	6.66 ²
Mahekaalikas	28.47	25.21	24.25	-3,8	23.50	20.00	33.17	20.33
Tavakaalikas	11.02	9.19	9.06	-1,4	4.53	9.23	13.43	11.77
Mahepeet	27.74	25.08	21.38	-14,8	18.00	18.00	30.50	19.00
Tavapeet	6.71	5.30	4.89	-7,8	4.10	4.33	6.23	4.90
Maheküüslauk	158.28	156.89	146.82	-6,4	-	-	153.63	140.00
Tavaküüslauk	49.23	52.21	79.99	53,2	67.60	67.57	88.57	96.23

¹ novembri esimene pool

² esialgne

Allikas: EKI

Müügikäive

Mahekartuli ja -kõogivilja müügikäibe arvutamisel korrutati otsemüügikogused mahesaaduste keskmiste tootjahindadega ning kauplustest müüdud kogused mahesaaduste keskmiste jaehindadega. Kaupluste osakaal mahekartuli ja -kõogivilja kogumüügis arutati suurematelt mahesaaduste müüjatelt ja kauplustes mahekartulit ja -kõogivilja pakkumatelt tootjatelt kogutud andmete põhjal. Kartuli ja kõogivilja üldises müügikäibes on arvestatud vaid värske kartuli ja kõogivilja müügikäibeid, töödeldud saaduste käibeid arvesse võetud ei ole.

Selgus, et **mahekartulit ja -kõogivilja müüdi 2009. aastal Eestis kokku enam kui 8 mln krooni eest** (2008.aastal parandatud andmetel samuti ligikaudu 8 mln kr). Müügikäive jäi aastatagusega võrreldes samaks. Müügikäivet mõjutas ühelt poolt kartuli siseturu müügi langus, mida ei suutnud kompenseerida ka kasvanud kartulihinnad. Mahekõogiviljade saak ja müügikogused seevastu kasvasid, kuid keskmised müügihinnad võrreldes aastatagusega peaaegu ei kasvanud. Kaupluste kaudu müüdud mahekartuli müügikäive 2009. aastal natuke kasvas (suurema hinnatõusu tõttu kauplustes), kuid otsemüügikäibed on vähenenud. Seevastu on kodumaise mahekõogivilja otsemüügikäibed võrreldes eelneva aastaga oluliselt kasvanud, samas kui kaupluste käive on vähenenud. **Mahekartuli osakaal siseturu müügikäibes oli 2009. aastal 1,46%** (see tõusis 2008. a võrreldes 0,38%-punkti), **mahekõogiviljal oli see 0,34%** (kasv võrreldes 2008. a 0,12%-punkti). Mahekõogivilja müügikäive suureneks, kui lisanduks juurde ettevõtteid, kes töötleksid mahekartulit ja -juurvilja. Samuti aitaks müügikäibe suurenemisele kaasa, kui mõni suurem kauplusekett nt mahekartulit aktiivsemalt müüma hakkaks.

Tabel 2.16

Kartuli ja kõogivilja ning Eestis toodetud mahekartuli ja -kõogivilja hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)					Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 +-%	2006	2007	2008	2009
Kartul ja kõogivilja (värske)	1450	1700	1600	1200	-25	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahekartul ja kõogivilja	8,1	10,4	8,1 ¹	8,1	0	0,56	0,61	0,51 ¹	0,68
sh mahekartul	5,9	8,7	5,7 ¹	5,5	-4	1,08	1,45	1,08 ¹	1,46
mahekõogivilja	2,2	1,6	2,4 ¹	2,6	8	0,24	0,15	0,22 ¹	0,34
Mahekartuli ja -kõogivilja ostud ühe elaniku kohta (krooni)	6.03	7.75	6.04 ¹	6.04	1

¹ korrigeeritud

Allikas: EKI

Võrdluseks **Taanis** müüdi mahekõogivilju 2009. aastal 1,4 miljardi Eesti krooni eest, mis on 11,1% võrra rohkem kui eelmisel aastal. Võrreldes 2003. aastaga on käive ligi kolmekordistunud. Värsket mahekartulit müüdi kauplustes kokku 148 miljoni Eesti krooni eest, mida on veidi üle 5% vähem kui eelmisel aastal. Samas võrreldes 2003. aastaga on mahekartuli müügikäive 2009. aastal kasvanud 2,2 korda. Värsket maheporgandit müüdi

Taanis 2009. aastal 291 miljoni Eesti krooni väärtuses, mida oli 2,4% vähem kui 2008. aastal. Analoogselt mahekartuliga on ka värske maheporgandi müügikäive 2003. aastaga võrreldes märkimisväärselt suurenenud (ligi 2 korda).

Rootsi kauplustes müüdi 2009. aastal mahekartulit ja -köögivilja 1,6 miljardi Eesti krooni eest. Müügikäive kasvas aastatagusega võrreldes 16%. Mahekartuli ja -köögivilja osakaal selle tootegrupi kogu müügikäibest nimetatud aastal tõusis 2008. aasta 5,3%-lt 2009. aastal ligi 6%-ni.

2.4. Puuvili ja marjad ning neist tooted

Tootmine

Viljapuu- ja marjaaedade kasvupinnad kokku suurenesid 2009. aastal, samuti oli väga hea õuna ja ploomiaasta, mistõttu oli puuviljasaak tunduvalt suurem kui eelneval aastal. 2009. aastal toodeti Eestis Statistikaameti andmetel 9773 tonni puuvilju ja marju. Neist 527 tonni olid üleminekuaja läbinud mahepuuviljad ja -marjad. Mahepuuvilja- ja marjade osakaal kogu puuviljade ja marjade kogusaagist oli 5,4% (2008.a 7,7%). Kuigi mahesaak kasvas 25%, vähenes selle osakaal kogusaagist, kuna kogusaak suurenes kiiremini (78%).

PMA andmetel oli mahepuuvilja saak 2009. aastal 270 tonni, mis oli 13,4% rohkem kui varasemal aastal. Kuigi oli hea õunaaasta, langes kasvupinna vähenemise tõttu maheõunte saak -3,8%. See-eest kasvasid muude mahepuuviljade saagid 46,3% ja see suurendas kokkuvõttes 2009. aasta mahepuuvilja toodangut.

Maheõuna saagi vähenemisele vaatamata moodustasid maheõunad 2009. aastal üle poole (56%) mahepuuviljatoodangust, kuid veel 2008. aastal oli maheõunte osakaal (66%).

Maheviljapuu omanike arv kasvas aastaga 277-lt 291 tootjani ja keskmine mahepuuviljasaak ühe tootja kohta oli 928 kg (2008.a 859 kg). Suuremad mahepuuvilja tootjad olid 2009. aastal Usaldusühing Kastli Aed (Tartumaa), Marimarta OÜ, Ristitee talu (Hiiumaa) ja OÜ Kauni.

Mahemarjasaak oli 2009. aastal 257 tonni, mis oli 40% suurem kui eelmisel aastal. Suurenes nii mahemarja kasvatajate arv kui ka keskmine saak tootja kohta. 2009. aastal kasvatas mahemarju Eestis 253 tootjat (2008.a 214) ning nende keskmine marjasaak tootja kohta oli 1016 kg (2008.a 855 kg). Suurem osa saagikasvust andsid maheastelpajumarjad, mille saak oli 2009. aastal 38% suurem kui eelmisel aastal. Astelpajumarjad moodustasid mahemarja kogutoodangust 62%. Üldse kasvasid kõikide mahemarjade saagid eelmise aastaga võrreldes vahemikus 25,8% (mahemaasikas) kuni 3,3 korda (mahe mustsõstar). Suuremad mahemarjakasvatajad olid 2009. aastal OÜ Astelaid (Võrumaa), OÜ Berry Farming (Tartumaa), OÜ Saare Agro (Saaremaa) ja Vello Kana (Jõgevamaa).

Sarnaselt köögiviljadega, esitavad osa mahetootjaid oma tootmisandmeid PMA-le summeerituna muude mahepuuviljade ja -marjade all, mistõttu võivad tabelis 2.16 eraldi välja toodud mahemarjade ja -puuviljade toodangud olla tegelikust pisut erinevad.

Tabel 2.17

Puuvilja- ja marjasaak ning üleminekuaja läbinud mahepuuvilja ja -marjasaak Eestis

	Saak (tonni)					Osakaal kogusaagis (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Puuvilja- ja marja kogusaak	5 855	6 625	5 486	9 773	78,1	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahepuuvili ja marjad	355	342	421	527	25,2	6,1	5,2	7,7	5,4
sh mahepuuvili	236	247	238	270	13,4	7,1	5,8	9,7	4,2
sh maheõun	37	92	156	150	-3,8	1,3	2,3	7,1	2,8
muu mahepuuvili (pirn, kirss jm)	199	155	82	120	46,3
maheaiamarjad	119	95	183	257	40,4	5,0	4,2	6,1	7,7
sh mahemaasikas	28	46	31	39	25,8	1,8	3,1	2,0	2,2
maheastelpaju	69	26	115	159	38,3	61,4
mahe mustsõstar	1	3	7	23	3,3 korda	0,3	1,8	2,8	4,5
mahevaarikas	2	2	12	18	50,0	1,0	0,7	4,7	8,5
mahe punane sõstar	0,1	1,3	1,0	2,0	2 korda
muud mahemarjad	20	17	17	16	-5,9

Allikad: SA, Mahepõllumajanduse register

Töötlemine

2009. aastal tegutses Eestis 12 mahetunnustusega puuvilja- ja marjatöötajat ja pakendajat.

Mahepuuvilja ja -marjade töötajad 2009.a:

AS Pärnu Laht

OÜ Sfinx-E

OÜ Koplímäe Mahe Talu

AS Saarek

Rhumveld Baltic OÜ

AS Salvest

FIE Edgar Kolts

Eesti Maaülikool

Heino Niidas

Triinu Schneider

Mahepuuvilja ja -marjade pakendajad jaturustajad 2009.a:

OÜ Ökosahver

OÜ Pomona

2010. aastal (septembri lõpu seisuga) kadus eelnevast nimekirjast 2 ja lisandus 9 töötajat.

Kuna jätkuvalt tootsid erinevaid mahepuuviljast ja -marjadest valmistooteid vähesed ettevõtted, siis nende toodete toodangu mahtude kohta andmeid konfidentsiaalsuse tõttu esitada ei saa, kuid neid arvestati Eesti mahetoodete müügikäibe arvutustes.

Tarbimine

Mahepuuvilja ja -marjade tarbimismahu väljaselgitamiseks lahutati vastavate toodete saagist kaod ja loomasöödaks tarbimine samades proportsioonides, nagu kogu puuvilja- ja marjasaagi puhul vastavate aastate kohta. 2009. aastal jäi seetõttu inimtarbimisest välja ligi 16% toodetud mahepuuviljadest ja marjadest (2008.a 13%). Käesolevas töös korrigeeriti 2008. aasta näitajaid vastavalt täpsustunud statistiliste andmetega.

Arvutuste kohaselt **tarbiti 2009. aastal Eestis mahepuuvilju ja -marju kokku 444 tonni**. Seda oli 21% enam kui aasta tagasi. Tarbitud koguse hulgas on nii müüdud värsked mahepuuviljad ja -marjad kui ka nende omatarbimine (värskena, moosides, mahlades). Mahepuuviljade ja -marjade osakaal kogu puuvilja- ja marjatarbimises tõusis 2009. aastal 0,7%-ni kogu vastava tootegrupi tarbimisest. Tarbimine suurenes tootjate arvu ja toodangu mahu kasvu tulemusel. Suurem osa Eestis kasvatatud mahepuuviljadest ja -marjadest tarbitakse oma peredes nii värskena kui ka neist valmistatud mahla või moosina. 2009. aastal jõudis Eestis toodetud mahepuuviljast ja -marjadest (sh moosis, mahlas) müüki ligi 60% toodetud üleminekuaja läbinud mahepuuviljadest ja -marjadest. Seejuures suurenesid oluliselt mahemahla kogused (üle 6 korra). Kuid suurem osa saadustest müüdi siiski tootjate poolt kas otse taludest, turgudel või laatadel. Kauplused realiseerisid müüdud kogustest alla viiendiku. (arvestatud koos mahemoosides ja -mahlades sisalduvate mahepuuviljade ja -marjadega).

Tabel 2.18

Puuvilja ja marjade ning üleminekuaja läbinud mahepuuvilja ja -marjade tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)					Osakaal kogutarbimises (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Puuvilja ja marjade kogutarbimine toiduks	59 110	53 613	54 783	59 795	9,1	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahepuuvilja ja -marjad	215	218	367 ¹	444	21,0	0,4	0,4	0,6	0,7
sh müügiks	109	62	187 ¹	262	39,9
omatarbeks	106	154	180 ¹	182	1,4

¹ korrigeeritud

Allikad: SA, EKI arvutused

Sortiment

Mahepuuvilja ja -marjade tootegrupis toimus 2010. aastal väike kasv. Selle peamiseks põhjuseks võib lugeda FIE Edgar Koltsi Taarapõllu talu poolt 2009. aasta teises pooles marjade ja puuviljade töötlemiseks saadud mahetunnustus, mistõttu osad tooted jõudsid kauplustesse mahedana müügile alles 2010. aasta vaatluste ajaks. Kokku suurenes 2010. aastal mahepuuvilja ja -marjade ning neist toodete sortiment Eesti kauplustes 78-ni (2009.a 65 ja 2008.a 15), sh need mahemarjad ja -puuviljad, mida müüdi sortimendivaatluse vahelistel aegadel (nt suvel hooajaliselt). Täiesti uute toodetena võis kauplustes näha astelpaju

limonaadi (Eesti Maaülikool, Polli Aiandusuuringute Keskus) ja sügavkülmutatud kasemahla (Tanel Ehrpais FIE). Värske marjade sortiment seevastu langes vaatluseväliselt müüdud mahemarjade vähesuse tõttu 4-le (2009.a 12). Sel aastal olid vaatluste ajal müügil vaid astelpaju marjad (kahte sorti) ja vaatluste välisel ajal mahemaasikas ja mahevaarikas. Töödeldud toodete sortimenti suurendasid 2010. aastal 63-ni (2009.a 41 ja 2008.a 2) peamiselt Taarapõllu talu toodetud kuivatatud marjade ja marjajahude arvelt (kokku 19 erinevat nimetust), mida 2009. aasta vaatluste ajal ei olnud veel mahedana kauplustesse müüki jõudnud. 2010. aastal oli kauplustes müügil kokku 14 erinevat mahemoosi, -püreed või -keedist (3 tootjalt) ja 27 erinevat mahemahla, -mahlajooki ja siirupit (5 tootjalt). Taarapõllu talu oli 2010. aastal suurim tootja mahepuuviljade ja –marjade tootegrupis – kokku 54 erinevat tootenimetust töödeldud tooteid.

2010. aastal oli värsketest mahepuuviljadest müügil vaid maheõunad – 11 nimetust. Kokku oli vaatluste ajal müügil 10 erinevat õunasorti 5 erinevalt kasvatajalt.

Värsked mahepuuvilju ja -marju müüdi 2010. aastal vaid Ökosahvris ja Ökotalukaubas. Mahepuuviljast ja -marjadest valmistatud mahetoodete osas oli valik kõige rikkalikum Ökosahvris (56 tootenimetust), oluliselt maha ei jäänud Ökotalukaup (48 tootenimetust), mujal oli sortiment juba märgatavalt väiksem. Internetikauplusest Tervitus.ee oli 2010. aastal vaatluste ajal võimalik osta kokku 47 erinevat mahepuuvilja ja –marja grupi toodet: värsket puuvilja 4, värsked marju 1 ja töödeldud tooteid 42 erinevat nimetust.

Tabel 2.19

Eesti mahepuuvilja ja -marjade sortiment kauplustes 2008-2010.a (tootenimetuste arv)

Vaatluse aeg	Puuvili ja marjad			
	Kokku	Värsked puuvili	Värsked marjad	Töödeldud tooted (mahlad, moosid, külmutatud ja kuivatatud marjad jms)
Kokku 2010¹	78	11	4	63
november	61	6	0	55
september	61	5	2	54
juuni	56	0	0	56
märts	57	0	0	57
Kokku 2009¹	64	11	12	41
november	45	5	0	40
september	27	7	1	19
juuni	1	0	0	1
Kokku 2008¹	15	4	9	2
november	5	3	0	2
september	4	2	1	1
juuni	1	0	0	1
märts	1	0	0	1

¹ sh need mahetooted, mida vaatlusaegadel müügil ei olnud, kuid mis olid teadaolevalt kauplustes müügil vaatlusperioodide vahel hooajaliselt

Allikas: EKI

Hinnad

2010. aasta ei olnud küll halb õunaasta, aga mitte ka nii õunterohke kui 2009. aasta. Samuti varieerus õunte saagikus väga suuresti sõltuvalt kasvupiirkonnast. Pisut madalamaks võrreldes eelmise aastaga jäi ka maheõunte saak (-3,8%).

2010. aastal olid nii mahe- kui tavaõunad kallimad aasta varasemaga võrreldes. Maheõunte hinnad kasvasid aga tavaõuntega võrreldes kiiremini. Kui 2009. aastal olid maheõunad keskmiselt 20% kallimad kui kodumaised tavaõunad kauplustes, siis 2010. aastal oli hinnavahe juba 50%.

2010. aastal on töödeldud maheõuntest tooteid polettidel varasemast enam ja kodumaist maheõunamahla müüdi kõigi vaatluste ajal. Sarnaselt maheõuntega kerkis maheõunamahla hind aastaga ligi 15%.

2010. aastal suurenes mahemooside ja tavamooside hinnavahe. 2010. aastal olid mahemoosid suuremas osas 1,9-2 korda kallimad (2009.a 1,7-1,9 korda) sama liiki marjadest valmistatud kodumaistest tavamoosidest. Siin oli erandiks maheõunamoos, mis oli esimesel poolaastal keskmiselt 13% tavaõunamoosist kallim (teise poolaasta vaatluste ajal tavalist kohalikku õunamoosi müügil ei olnud).

Tabel 2.20

Õuna ja marjade ning maheõuna ja -marjade ning neist toodete jaehinnad Eesti kauplustes (kr/kg km-ga)

	2008. a keskmine	2009. a keskmine	2010. a keskmine	Muutus '10/'09 ± %	2010			
					märts	juuni	september	november
Maheõun Tallinna kauplustes	31.00	28.60	32.74	14,5	-	-	35.40	30.08
Tavaõun (kodumaine) Tallinna kauplustes	23.11	23.83	21.65	-9,2	17.68	-	21.80	25.46 ¹
Tavaõun (kodumaine) turgudel	19.87	15.50	16.57	6,9	14.40	-	18.31	17.00 ¹
Mahe maasikamoos	-	131.55	144.50	9,8	142.86	141.67	142.86	150.60
Tava maasikamoos	...	76.40	73.16	-4,2	70.83	74.26	73.56	73.99
Mahe vaarikamoos	-	139.69	145.09	3,9	145.24	141.67	142.86	150.60
Tava vaarikamoos	...	73.97	75.04	1,4	70.96	75.90	74.30	79.01
Mahe mustikamoos	-	137.50	146.10	6,3	140.48	150.48	142.86	150.60
Tava mustikamoos	...	78.71	78.03	-0,9	75.69	78.71	79.02	78.71
Mahe õunapüree	-	75.00	75.50	0,7	77.38	71.43	72.22	80.95
Tava õunamoos	...	65.07	65.69	0,9	65.07	66.30	-	-
Mahe astelpajumoos	129.50	125.22	120.26	-4,0	114.41	112.63	-	124.00
Tava astelpajumoos	94.07	104.22	-	-	-	-	-	-
Mahe õunamahl	-	53.33	61.28	14,9	56.56	55.56	66.13	66.85

¹ esialgne

Allikas: EKI

Müügikäive

Mahepuuvilja ja -marjade müügikäibe arvutamisel liideti mahemooside ja -mahlade, värskete mahepuuviljade ja -marjade nii kaupluste kui otsemüügi käibed. Omatarbitud ja toodetud, kuid müümata jäänud koguseid arvesse ei võetud.

2009. aastal müüdi Eestis mahepuuvilju ja -marju kokku hinnanguliselt 6,8 mln krooni eest. Seda oli 24% enam kui eelneval aastal. Kui tavapuuviljade ning –marjade müügikäibed kahanesid, siis mahetoodete käibe kasvu tingis varasemast suurem müüdud mahemarjasaak, samuti mahlaks ja moosiks töödeldud mahepuuviljade ja –marjade osakaal. **Mahepuuvilja ja -marjade müügikäive suurenes 2009. aastal 0,4%-ni kogu puuviljade ja marjade müügikäibest.** Sortimendi laiendamine on toonud juurde tarbijaskonda ja seda vaatamata kahanevatele turutingimustele. Võib oodata, et võrdväärse saagikuse korral ning turuolukorra paranemisel mahepuuvilja ja –marjade tarbimise osatähtsus ja sellega ka müügikäive suureneb edaspidi veelgi.

Tabel 2.21

Puuvilja ja marjade ning Eestis toodetud mahepuuvilja ja -marjade hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)					Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Puuvili ja marjad	1600	1900	2200	1800	-18	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahepuuvili ja -marjad	3,2	2,3	5,5	6,8	24	0,20	0,12	0,25	0,38
Mahepuuvilja ja -marjade ostud ühe elaniku kohta (krooni)	2.38	1.71	4.10	5.07	24

Allikas: EKI

Taanis müüdi 2009. aastal mahepuuvilju (v.a. kuivatatud puuviljad) 629 miljoni Eesti krooni eest, mis tähistab 19,5%-list käibekasvu võrreldes eelmise aastaga. Värskeid maheõunu müüdi kauplustes 77 miljoni krooni eest ning mahemoose ja -marmelaade 110 miljoni krooni eest. Maheõunte müügikäive oli 13% võrra madalam, kuid mahemoosidel ja -marmelaadidel 25% võrra suurem kui eelmisel aastal. Võrreldes 2003. aastaga on 2009. aastal nii maheõunte kui ka mahemooside ja -marmelaadide müügikäive kasvanud 3,6 korda.

Rootsis müüdi mahepuuvilja (kodumaine + import) kauplustes 2009. aastal 1,12 miljardi Eesti krooni eest. Kuigi nende müügikäive on varasematel aastatel jõudsalt kasvanud, siis 2009. aastal vähenes mahepuuviljade müügikäive 14% võrreldes 2008. aastaga. Sellega langes mahepuuviljade müügikäibe osakaal puuviljade kogu müügikäibes 2009. aastal 5,6%-ni (2008. a 6,6%).

2.5. Maitse- ja ravimtaimed ning taimeteed, maitseained ja ürdid

Tootmine

PMA andmetel toodeti 2009. aastal kokku 9 tonni mahedaid maitse- ja ravimtaimi. Seda oli 17,7% vähem kui eelmisel aastal. Kokku kasvasid mahedaid maitse- ja ravimtaimi 2009. aastal 29 tootjat (2008.a 21). Suuremad Eesti mahedate maitse- ja ravimtaimede kasvatajad olid 2009. aastal Ain Seeder (Jõgevamaa), OÜ Elujõud (Viljandimaa), Reet Pettai (Põlvamaa) ja OÜ Laaneisand (Jõgevamaa).

Maitse- ja ravimtaimede toodangu kogumahu kohta statistikat Eestis ei peeta, mistõttu ei ole võimalik välja arvutada ka mahemaitse ja -ravimtaimede osakaalu selles.

Tabel 2.22

Üleminekuaja läbinud mahedate maitse- ja ravimtaimede saak Eestis (tonni)

	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %
Mahedad maitse- ja ravimtaimed	35,4	12,6	11,3	9,3	-17,7

Allikas: PMA

Mahedaid maitse- ja ravimtaimi kogutakse ka mitteharitavatelt aladelt, lisaks sellele korjatakse sealt veel marju ja seeni. Mitteharitava korjeala pindala kasvas 2009. aastal 35658 hektarini (2008. a oli pindala 314 ha). Korjeala pindala kasvas niipalju seetõttu, et üks ettevõtte soovis korjata marju ja seeni ligi 35 tuh hektarilt. Kokku tegeles mahemaitse- ja ravimtaimede kogumisega mitteharitavatelt aladelt 19 mahetootjat (2008.a 18).

Tabel 2.23

Mitteharitavatelt aladelt mahetaimede ja -seente korjepindala (ha)

	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08, ± %
Mahedad maitse- ja ravimtaimed, maheseened	221	251	314	35658	113,6 korda

Allikas: PMA

Töötlemine

Eestis oli 2009. aastal 8 mahedate maitse- ja ravimtaimede töötletajat: OÜ Elujõud, FIE Liisi Kutkina, Trummi talu, OÜ Norman Ravimtaimed, OÜ Sühavva Loodustalu, Uuskaubi talu, Gurmans Eesti OÜ ja OÜ Pomona. 2010. aastal lahkus eelnevast nimekirjast üks käitlejaladustaja, kuid lisandus üks käitleja (Oropera Ökotalu) ning turustaja (Biomarket OÜ).

2009. aastal toodeti Eestis VTA andmetel 4,4 tonni mahetaimeteesid, -kohvijooke, -maitseaineid ja -ürte. Toodang suurenes võrreldes varasema aastaga rohkem kui neljandiku võrra. Selle tootegrupi tootmismahust moodustavad suurema osa taimeteed. Nende tootmismahust suurenes 2009. aastal üle kolmandiku võrreldes eelneva aastaga.

Tabel 2.24

Mahetaimeteede, -maitseainete ja -ürtide toodang Eestis (tonni)

	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/08 +-%
Mahetaimeteed, -maitseained, -ürdid	4,3	2,8	3,5	4,4	26
sh mahetaimeteed	...	2,6	3,0	4,3	43

Allikad: VTA, EKI

Sortiment

Kokku oli 2010. aastal kauplustes müügil 205 mahemärgiga maitse- ja ravimtaime ning neist valmistatud toodet (2009.a 117 ja 2008.a 87 nimetust). 2010. aasta tootevalikus oli teesegusid ja ravimtaimi kokku 144 (jagunemine enamvähem pooleks). Samuti oli müügil 3 erinevat nimetust kohvijooki. Maitsetaimi ja maitseainesegusid oli kokku 58 erinevat tootenimetust, millest erinevaid maitseaine segusid oli ligi 20. Tootevalik suurenes aastaga mõlemas nimetatud kaubagrupis, kuid kogu maitse- ja ravimtaimede grupi peale kokku suurenes sortiment viimase aastaga ligi 1,8 korda. Eriti lai on mahedate maitseainete ja -taimeteede valik ökopoodides, kuid neid müüakse väiksemas valikus ka mõningates ketikauplustes (nt Prisma, Maksimarket, Selver) ja apteekides. Hooajal on mitmeid maitsetaimi ja ravimtaimi müügil värskena potis või plastikkarpi pakendatult. Kuigi toodete sortiment on laienenud, on endiselt näha, et aasta jooksul sortiment kauplustes kõigub hooajalisuse tõttu ning ka siin ei jätku kõiki tooteid kauplustes müügile kogu aastaks. Samas tuleb tõenäoliselt uute tootjate ja toodete lisandumisega mahemaitsetaimede ja -taimeteede müüjatel peagi hakata senisest veelgi aktiivsemalt tegelema turundustööga ning oma toodetele tarbijaid juurde meelitama, võibolla ka julgemalt oma tooteid nõ brändima, atraktiivsemalt pakendama ja neid ka tootlustusele pakkuma. See on üks konkurentsirohkeimaid mahetoodete grupe Eestis.

Tootjatest pakkus kauplustes ka 2010. aastal suurimat valikut mahedaid maitse- ja ravimtaimi ja neist tooteid Uuskaubi talu (53 toodet). Talle järgnesid Oropera Ökotalu (37 toodet), Süvahavva Loodustalu (30 toodet), Elujõud OÜ (26 toodet) ja Trummi talu (20 toodet). Ülejäänud tootjate tootevalik jäi alla 20 erineva tootenimetuse.

Suurim valik kodumaiseid mahedaid maitse- ja ravimtaimi ning neist tooteid oli 2010. aastal müügil Ökosahvris (99 tootenimetust), kuid palju ei jäänud maha ka Ökotalukaup (89 tootenimetust). Biomarketi kaupluses oli tootevalikus 48 erinevat tootenimetust ning internetikaupluses Tervitus.ee 27.

Tabel 2.25

Eesti mahedate maitse- ja ravimtaimede sortiment kauplustes 2008-2010.a
(tootenimetuste arv)

Vaatluse aeg	Maitse ja ravimtaimed, kohvijoogid		
	Kokku	Taimeteed ja kohvijoogid	Maitsetaimed
Kokku 2010	205	147	58
november	102	85	17
september	130	100	30
juuni	101	78	23
märts	95	65	30
Kokku 2009	117	89	28
november	81	71	10
september	63	48	15
juuni	44	30	14
Kokku 2008	87	68	19
november	59	50	9
september	42	30	12
juuni	24	17	7
märts	37	29	8

Allikas: EKI

Hinnad

Kodumaiste mahetaimeteede jaehinnad 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga tõusnud ei ole, välja arvatud mahekibuvitsatee. Viimase hind on kasvanud 8,5%, ülejäänud mahetaimeteede hind on vähesel määral langenud. Mahetaimeteede hindadele avaldab mõju tihe konkurents – tootjaid on küllaltki palju ja valik lai. Tavataimeteede hind seevastu on aga kerkinud olenevalt tootest 8-21%. Mahe- ja tavataimeteede hinnavahe kauplustes on aastaga pöördunud pigem ökotaimeteede kasuks. Kui 2009. aastal oli ainus tavataimeteest odavam mahetaimeteede mahekibuvitsatee, siis 2010. aastal on tavataimeteest soodsama keskmise hinnaga veel lisaks ka mahenõmm-liivatee ja mahepiparmünditee. Mahetaimeteed on tavataimeteedest odavamad keskmiselt 3-17%. Tavataimeteede hindadele avaldab tugevat mõju pakujate arv ning see, kas edasimüüjaks on apteek või tavaline kauplus. Sageli võib sama tootja taimeteede tervisetooteid müüvas kaupluses olla soodsama hinnaga kui apteegis.

Tabel 2.26

Taimeteede* ning mahetaimeteede jaehinnad Eestis (kr/10g km-ga)

	2008. a keskmine	2009. a keskmine	2010. a keskmine	Muutus '10/'09 ± %	2010			
					märts	juuni	september	november
Mahekibuvitsatee	4.34	4.17	4.53	8,5	4.39	4.86	4.43	4.43
Tavakibuvitsatee	3.76	4.71	5.48	16,4	5.15	6.35	5.44	4.98
Mahekummelitee	16.13	14.16	14.08	-0,6	13.93	13.23	14.49	14.65
Tavakummelitee	13.00	11.09	12.05	8,6	11.81	12.17	12.17	12.06
Mahenõmm-liivatee	15.54	14.46	14.34	-0,8	14.36	14.17	14.65	14.20
Tavanõmm-liivatee	15.93	14.33	17.33	20,9	17.33	17.33	17.33	17.33
Mahepiparmünditee	15.35	13.98	13.75	-1,6	13.81	13.73	13.87	13.60
Tavapiparmünditee	13.47	12.39	14.21	14,7	15.09	16.91	12.40	12.47

* tavataimeteed apteegist

Allikas: EKI

Müügikäive

Maitse- ja ravimtaimede ning taimeteede kogu müügikäive arvutati sarnaselt teiste tootegruppidega. Hinnangulise käibemahu leidmiseks korrutati mahedate maitse- ja ravimtaimede müügikogused nende keskmiste jaehindadega. Selgus, et **2010. aastal müüdi Eesti jaeturul kodumaiseid mahedaid maitse- ja ravimtaimi umbkaudu 4,8 mln krooni eest**. Seda oli viiendiku võrra enam kui eelneval aastal. Käibe suurenemise tingis laienenud toodete valik. Mahedate maitse- ja ravimtaimede ning taimeteede osakaal on nende toodete kogukäibe suhtes kasvanud igal aastal. 2009. aastal moodustas see 7,5% kogu vastava tootegrupi jaemüügikäibest.

Tabel 2.27

Maitse- ja ravimtaimede ja taimeteede ning Eestis toodetud mahedate maitse- ja ravimtaimede hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)					Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 +-%	2006	2007	2008	2009
Maitse- ja ravimtaimed, taimeteed	53	63	71	64	-10	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahe maitse- ja ravimtaimed	2,1	2,9	4,0	4,8	20	3,96	4,60	5,56	7,50

Allikas: EKI

Võrdluseks **Taanis** müüdi kauplustes mahemaitseaineid (kodumaine + import) 2009. aastal 72 miljoni Eesti krooni eest, mis on 1,6 korda enam kui eelmisel aastal ning 3 korda enam kui 2003. aastal.

2.6. Liha ja lihatooted

Tootmine

Eesti lihatoodang suurenes 2009. aastal võrreldes 2008. aastaga 76 tuh tonnini ehk 2%. Maheliha tootmismahut aga langes 2009. aastal 1 tuh tonnini, mis oli 15% vähem kui 2008. aastal. Maheliha osakaal kogu Eesti lihatoodangus oli 1,3% (2008.a 1,6%). Maheliha toodangus vähenesid kõik lihaliigid: veiseliha –19%, sealiha –8% ning lamba- ja kitseliha –1,7%. Vaid mahelinnuliha tootmiskogused jäid samaks võrreldes aastatagusega. Kõige suurema osa mahelihadest moodustas maheveiseliha – 75% (2008. a. 78%). Mahelamba- ja kitseliha osakaal maheliha toodangust oli 23% (2008. a. 20%) ning mahesealihalt 1% (2008. a. samuti 1%). Kogutoodangust moodustab maheliha kõige suurema osakaalu lamba- ja kitseliha toodangust, millest 29% produtseeriti mahedana, kokku 230 tonni. Kogu veiselihast toodeti 2009. aastal mahedana pisut üle 5% ehk 743 tonni. Teisi maheliha liike toodetakse Eestis väga minimaalses koguses.

Suuremad maheveiseliha tootjad olid 2009. aastal OÜ Adoranna (Hiiumaa), OÜ Karitsu Rantšo (Raplamaa), Saidafarm (Harjumaa), Lehar Neve Rimmi talu (Võrumaa). Suuremad lamba- ja kitseliha tootjad olid OÜ Kopra Karjamõis (Valgamaa), Viruna talu (Pärnumaa), Mahefarm OÜ ja Kaido Ilves (Põlvamaa). Maheveiseliha tootjaid oli 2009. aastal Eestis kokku 296 (2008.a 293), mahelambaliha tootjaid 224 (2008.a 200), mahekitselihatootjaid 20 (2008.a 23), mahesealihatootjaid 25 (2008.a 19) ja mahelinnulihatootjaid 17 (2008.a 11).

Tabel 2.28

Lihatoodang ja üleminekuaja läbinud mahelihatoodang Eestis

	Toodang (tonni lihakaalus)					Osakaal lihaliigi kogutoodangus (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Liha kogutoodang	69 449	70 466	74 555	76 000	1,9	100,0	100,0	100,0	100,0
sh maheliha	786	1 079	1 173	987	-15,9	1,2	1,5	1,6	1,3
sh maheveiseliha	606	913	916	743	-18,9	4,1	5,9	6,4	5,2
mahelamba- ja kitseliha	151	143	234	230	-1,7	30,2	23,8	26,0	28,8
mahesealiha	24	16	12	11	-8,3	0,06	0,04	0,03	0,02
mahelinnuliha	0,5	0,5	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
muu maheliha	0,8	1,1	1,2	2,0	66,7

Allikad: SA, PMA

Töötlemine

VTA andmetel oli 2009. aastal Eestis 117 tunnustatud lihakäitlemise ettevõtet (2008.a 119), neist kahel oli ka mahetunnustus - OÜ Saaremaa Lihatoöstus ja OÜ Märjamaa Lihatoöstus. Maheviste ja -lammaste kokkuostu ja lihatoodete tootmisega tegeles aktiivsemalt OÜ Märjamaa Lihatoöstus, OÜ Saaremaa Lihatoöstus töötles ja turustas 2009. a. vähesel määral

lambaliha. OÜ Märjamaa Lihatööstus sai mahetunnustuse 2008. aastal ja sellest alates jõudsid kauplustesse müügile pakendatud mahedad veise- ja lambaliha, hakkliha ning lihatooted. Samad tooted olid Märjamaa Lihatööstuse valikus ka 2009. aastal. Maheliha realiseeris Märjamaa Lihatööstus peale selle veel ka toitlustusasutustele ning töötles vorstiks, kuid see liha enam mahedana tarbimisse ei jõudnud. Osa mahelihast ka eksporditi.

Kuna sertifitseeritud maheliha töötlemise ettevõtteid on vaid kaks, siis töödeldud maheliha toodangumahtude andmeid avaldada ei saa, kuid neid arvestati üldise mahetoodete turumahu hindamisel.

Tarbimine

Lihatarbimine vähenes 2009. aastal võrreldes 2008. aastaga 2,9% ehk 98,4 tuh tonnini. Ühe elaniku kohta teeb see keskmiselt 73,4 kg aastas (2008. a 75,6 kg aastas). Eestis töötleb maheliha põhiliselt OÜ Märjamaa Lihatööstus, vähesel määral ka OÜ Saaremaa Lihatööstus.

Maheliha tarbimine vähenes 2009. aastal 48 tonnile (-26,9%). Ühe elaniku kohta oli maheliha keskmine tarbimine 36 g aastas. (2008.a 49 g). Tarbimine sisaldab nii mahetunnustusega lihakäitlejate mahetoodangu mahtu kui ka üleminekuaja läbinud maheloomadega taludes omatarbimist. 2009. aastal langesid eriti kauplustes müüdüd maheveise- ja -lambaliha kogused – kui 2008. aastal müüdi neid kaupluste kaudu 23 tonni, siis 2009. aastal kõigest 8 tonni. Omatarbimise kogused alanesid suhteliselt vähe (-5%). Mahekitse-, mahesea- ning mahelinnuliha lihatööstused ei töötle ja neid tarbiti peamiselt kodus. **Maheliha tarbimine moodustas ligi 0,05% kogu lihatarbimisest Eestis.**

Tabel 2.29

Lihatarbimine ja maheliha tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)					Osakaal kogutarbimises (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Liha kogutarbimine toiduks	94 400	95 500	101 300	98 400	-2,9	100,0	100,0	100,0	100,0
sh sealiha	46 900	47 700	50 200	46 000	-8,4	49,70	49,90	49,60	46,75
linnuliha	23 500	23 700	26 000	28 600	10,0	24,9	24,8	25,7	29,1
veiseliha	18 400	18 600	18 500	16 900	-8,6	19,5	19,5	18,3	17,2
lamba- ja kitseliha	600	700	700	900	28,6	0,6	0,7	0,7	0,9
muu liha (sh rupskid)	5 000	4 800	5 900	6 000	1,7	5,3	5,0	5,8	6,1
sh maheliha mahedana	32	43	66	48	-26,9	0,03	0,04	0,07	0,05
Maheliha tarbimine mahedana ühe elaniku kohta aastas (grammi)	23	32	49	36	-26,5

Allikad: SA, EKI arvutused

Sortiment

2009. aastaga võrreldes 2010. aastal Eesti maheliha turul sortimendi osas muutusi ei toimunud ja kokku registreeriti kauplustes vaatluste käigus 26 erinevat Eestis toodetud mahelihatoodeid. Neist suurem osa olid erinevad maheveise- ja -lambaliha tükid ja lõigud. Sortimendis olid endiselt ka külmutatud mahelamba süda ja maks ning 2 tallelihast pooltoodeid – talle kael ja šašlõkk rabarberi marinaadis. Üldiselt on kaupluste sortimendist võimalik levinumaid maheliha tooteid osta pea igal päeval, kuid osade toodete ja suuremate koguste puhul peab arvestama kauba saabumise päevaga ning vajadusel kauba ette tellima.

Kauplustest pakkus suurimat maheliha valikut endiselt kauplus Ökosahver. Maheliha oli üsna rikkalikus valikus müügil ka Ökotalukaubas, mõningaid tooteid ka Tallinna Kaubamajas. Suurem osa ökopoode ei ole aga maheliha müügiks vajalikke jahutus- ja külmutusseadmeid endale soetanud. Internetikaupluse Tervitus.ee kaudu sai aasta jooksul tellida 11 erinevat nimetust kohalikku mahelihatoodeid.

Tabel 2.30

Eesti maheliha sortiment kauplustes 2008-2010.a (tootenimetuste arv)

Vaatluse aeg	Lihatooted					
	kokku	veiseliha (värske, külmutatud)	lambaliha (värske, külmutatud)	subproduktid	hakkliha	pool- ja valmistooted
Kokku 2010	26	10	8	2	4	2
november	23	10	7	2	4	0
september	20	10	6	1	3	0
juuni	23	10	6	2	4	1
märts	23	9	8	1	4	1
Kokku 2009	26	10	8	2	4	2
november	22	9	5	2	4	2
september	22	10	6	0	4	2
juuni	21	10	7	0	4	0
Kokku 2008	20	9	9	0	2	0
november	15	9	4	0	2	0
september	17	7	8	0	2	0
juuni	0	0	0	0	0	0
märts	0	0	0	0	0	0

Allikas: EKI

Hinnad

2010. aastal tõusid kauplustes mahe- ja tavalambaliha jaehinnad vastavalt 4% ja 8%. Kuigi mahe- ja tavalambaliha jaehindade vahe on mõnevõrra vähenenud, maksab tarbija ka sel aastal mahelambaliha eest siiski üle 70% rohkem kui tavalambaliha eest (2010. ja 2009. aastal vastavalt 71% ja 75% rohkem).

Nii mahe- kui ka tavalihaveiselihaga hinnad on 2010. aastal keskmiselt langenud, vaid mahelihaveise välisfilee hind tõusis ligikaudu 1%. Tavalihaveiselihaga hindade langus 2010. aastal on olnud kiirem kui mahelihaveiselihadel. Mahelihaveise liha keskmine hind on 30-60% kõrgem tavalihaveise lihast olenevalt tükist (2009. aastal 26-62%).

Tavahakkliha jaehind aastaga langes, aga et mahelihaveise hakkliha hind vähesel määral tõusis, siis suurenes ka hinnaerinevus 34%-ni (2009. aastal 30%).

Tabel 2.31

Jahutatud liha ning maheliha jaehinnad Eesti kauplustes (kr/kg km-ga)

	2008. a keskmine	2009. a keskmine	2010. a keskmine	Muutus '10/'09 ± %	2010			
					märts	juuni	september	november
Mahelambaliha	221.06	265.39	276.40	4,2	272.12	285.08	291.08	257.33
Tavalambaliha	166.38	149.61	161.66	8,1	157.25	156.64	173.36	159.40 ¹
Maheveiselihaga kondita	232.03	202.02	197.27	-2,4	203.10	195.42	194.84	195.70
Tavaveiselihaga kondita	119.40	124.63	123.45	-1,0	121.81	120.97	121.50	129.50 ¹
Mahelihaveise antrekoot	177.25	183.31	180.50	-1,5	179.00	179.00	179.00	185.00
Tavalihaveise antrekoot (laagerdatud)	151.30	123.93	116.59	-5,9	114.00	117.45	117.45	117.45
Mahelihaveise välisfilee	194.25	197.94	199.63	0,9	200.00	200.00	198.50	200.00
Tavalihaveise välisfilee (laagerdatud)	200.23	156.85	150.59	-4,0	139.00	154.45	154.45	154.45
Maehakkliha (lihaveise)	85.00	88.39	88.83	0,5	88.83	88.83	88.67	89.00
Tavahakkliha (kodune)	63.86	68.49	66.50	-2,9	64.89	65.93	66.89	68.30 ¹

¹ esialgne

Allikas: EKI

Müügikäive

Maheliha müügikäibe väljaselgitamisel korrutati kauplustes müüdnud maheveise- ja -lambaliha kogused keskmiste maheveise- ja -lambaliha jaehindadega. Arvesse võeti nii Märjamaa Lihatööstuse toodangu müük kui ka Saaremaa Lihatööstusest väljastatud toodang. Maha arvestati tootlustusele müüdnud kogused, sest see mahedana tarbijana ei jõudnud ning eksporditud maheliha.

Arvutustest selgus, et **maheliha müügikäive Eestis vähenes 2009. aastal oluliselt, langes 1,7 mln kroonini.** (2008.a 5,2 mln kr). Seega vähenes müügikäive vaid kolmandikuni aastatagusega võrreldes (-67%). Võrreldes tavalihaga ja -lihatoodetega müügikäibega, mis langes

7%, oli maheliha käibe kukkumine võrreldamatult suurem. Maheliha käibe languse põhjuseks on nii töödeldud koguste (eriti maheveiselihaga) järsk vähenemine ja mahe(veise)liha jaehinna langemine kui ka lihatarbimise struktuurne muutumine (rohkem tarbiti odavamad mahehakkliha). Maheliha osakaal lihatoodete kogukäibest on üldse madalaim võrreldes teiste toidugruppidega. **2009. aastal moodustas maheliha liha ja lihatoodete kogukäibest 0,04%** (aasta varem 0,12%). Töötajatelt saadud info kohaselt on olukord mahelihaturul 2010. aastal juba märgatavalt parem ja see lubab loota, et mahud hakkavad taastuma.

Tabel 2.32

Liha ja lihatoodete ning Eestis toodetud maheliha hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)					Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 +-%	2006	2007	2008	2009
Liha ja lihatooted (hinnanguliselt)	3750	4100	4500	4200	-7	100,0	100,0	100,0	100,0
sh maheliha	0,1	0,3	5,2	1,7	-67	0,00	0,01	0,12	0,04
Maheliha ostud ühe elaniku kohta (krooni)	0.07	0.22	3.88	1.27	-67

Allikas: EKI

Taanis müüdi kauplustes maheliha ja –lihatooteid 2009. aastal 720 miljoni Eesti krooni eest, mida oli ligi 7% vähem kui eelmisel aastal. Võrreldes 2003. aastaga on maheliha ja -lihatoodete müügikäive Taanis suurenenud ligi kolm korda. 36% maheliha ja -lihatoodete müügikäibest moodustas 2009. aastal maheveiselihaga müük, mahesealiha müügi osakaal oli 14% ning ülejäänud osa käibest moodustasid muud mahelihatooted.

Rootsi kauplustes müüdi 2009. aastal maheliha ja –lihatooteid 727 miljoni Eesti krooni eest. Kui eelmise aastal selle mahetootegrupi müügikäive langes, siis 2009. aastal kasvas müügikäive 23%. Sellega suurenes maheliha ja –lihatoodete müügikäibe osakaal kogu liha ja lihatoodete müügikäibest 2008. aasta 1,3%-lt 2009. aastal 1,5%-ni.

Suurbritannias müüdi 2009. aastal maheliha 1,2 miljardi Eesti krooni eest, võrreldes varasema aastaga langes müügikäive 22,7%. Värske maheliha käive moodustab 5% kogu Suurbritannias müüdavate mahetoodete käibest. Värske mahelinnuliha käive langes 2009. aastal 28,2%, nõudlus maheveiselihaga järel langes ligi 30% ning mahelambaliha järel 10%. Käibelanguse põhjustas odavamase hinnaklassi kuuluvate mahelihatoodete ostmise, tavaliselt ostmise maheliha asemel ning valge liha eelistamine punasele lihale.

2.7. Munad

Tootmine

Eesti kanamunade toodang kasvas 2009. aastal jälle peale mitu aastat kestnud langust. 2009. aastal toodeti 173,3 mln muna, mis oli 18,3% rohkem kui aasta varem. Üleminekuaja läbinud mahemunatoodang on Eestis veel suhteliselt väike, kuid siiski on see viimastel aastatel kasvanud. 2009. aastal suurenes mahemunade toodang ligi kolmandiku võrra 523 tuh tükini. Mahemunade osakaal kohalike munade kogutoodangus on 0,3%. Mahemunade tootjate arv on aastaga kasvanud 108-lt 118-ni, samuti on kasvanud keskmine munatoodang tootja kohta, 2009. aastal oli see üle 4400 tk (2008.a ligi 3800 tk). Mahemunakanade arv kokku kasvas aasta jooksul ligi 50 %.

Suuremad Eesti mahemunade tootjad olid 2009. aastal Kitsevälja talu (Viljandimaa), Lettiko talu (Pärnumaa), Valter Tootmaa (Tartumaa), Kiltsimäe talu (Harjumaa) ja Valve Orav (Jõgevamaa).

Tabel 2.33

Munatoodang ja üleminekuaja läbinud mahemunatoodang Eestis

	Toodang (tuhat tk)					Osakaal kogutoodangus (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Muna kogutoodang	182 624	157 561	146 483	173 300	18,3	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahemuna	365	327	409	523	27,9	0,2	0,2	0,3	0,3

Allikad: SA, PMA

Soomes toodeti 2009. aastal 1,3 tuhat tonni mahemune (arvestuslikult 20,8 mln tk), sellega kasvas tootmine 12,2% võrreldes eelmise aastaga. Mahemunade osakaal munade kogutootmisest 2009. aastal oli 2,4%.

Töötlemine

Munatoodete tootjaid ja munapakenduskeskusi oli Eestis 2009. aastal 14, kuid mahemune pakendas ja müüs kauplustes vaid üks - Kitsevälja talu. Ülejäänud mahemunatootjad müüvad oma toodangut otse talust või turgudel või tarbivad ise.

Tarbimine

Mahemunade tarbimiskoguse väljaarvestamisel on mahemunatoodangust maha võetud munade tarbimine haudemunadeks ning loomasöödaks samas proportsioonis, mis tavamunadel. Arvestuse kohaselt tarbiti Eestis 2009. aastal 496 tuh mahemuna, mida oli ligi kolmandiku võrra rohkem kui eelmisel aastal. Vaatamata mahemunade tootmise ja tarbimise korralikule kasvule, oli nende osakaal Eesti kogu munatarbimises endiselt väike, vaid 0,2%.

Selle seas on nii kauplustes ja taludest otse müüdud kui oma peres tarbitud kodumaise mahemuna kogused.

Kaupluste kaudu müüdud mahemunade arv 2009. aastal oluliselt ei suurenenud, tarbimise kasvu taga on otsemüügi ja omatarbimise suurenemine.

Tabel 2.34

Munatarbimine ja mahemunade tarbimine Eestis

	Tarbimine (tuh tk)					Osakaal kogutarbimises (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Muna tarbimine toiduks	219 200	236 800	235 200	242 600	3,1	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahemunad	343	307	385	496	28,8	0,2	0,1	0,2	0,2
sh müügiks	247	210	306	397	29,8	0,1	0,1	0,1	0,2
omatarbeks	96	97	79	98	24,7	0,04	0,04	0,03	0,04
Mahemunade tarbimine ühe elaniku kohta aastas, tk	0,3	0,2	0,3	0,4	23,3

Allikad: SA, EKI

Sortiment

Kuna mahemunade pakendajaid juurde ei ole tulnud ning muul viisil mahemune töötlemata hakanud pole samuti ükski ettevõtte, siis võis 2009. aastal kauplustest müügilt leida samad tooted mis eelmisel aastal - Kitsevälja talu M-suurusega 6-sed ja 10-sed munakarbideid.

Tabel 2.35

Eesti mahemunade sortiment kauplustes 2008-2010. a (tootenimetuste arv)

	2008	2009	2010	2010			
				märts	juuni	september	november
Munad	2	2	2	2	2	2	2

Allikas: EKI

Hinnad

2010. aastal munade tootjahind Eestis tõusis, mahemunade osas oli tõus veidi väiksem. Sellega vähenes käesoleval aastal vahe mahe- ja suurtootjate tavamunade tootjahinnas aastatagusest 72%-lt 62%-le.

Sarnaselt mitmete teiste mahetoodetega, ei järginud mahemunade jaehind üldist hinnatrendi – tavamunad tarbija jaoks 2010. aastal odavnesid, mahemunad aga kallinesid. Mahemunade ja tavamunade jaehinna vahe on 2,6-kordne (2009. aastal 2,5-kordne). Hoolimata suurest hinnavahest on mahemunade nõudlus endiselt pakkumisest suurem.

Tabel 2.36

Munade ning mahemunade hinnad Eestis

	2008. a keskmine	2009. a keskmine	2010. a keskmine	Muutus '10/'09 ± %	2010			
					märts	juuni	september	november
Tootjahinnad (kr/tk km-ta)								
Mahemunad	1.80	1.65	1.73	4,8	1.74	1.74	1.74	1.70
Tavamunad M+L*	1.13	0.96	1.07	11,5	1.17	1.04	1.04	1.02 ¹
Jaehinnad (kr/tk km-ga)								
Mahemunad M	4.66	5.23	5.30	1,4	5.41	4.93	5.41	5.46
Tavamunad M	2.41	2.13	2.08	-2,0	2.13	2.10	2.09	2.01 ²

* alates 2010. a kõigi pakendatud munade keskmine, varem alusel müüdüd munade keskmine

¹ oktoobri keskmine

² esialgne

Allikas: EKI

Müügikäive

Munade jaemüügikäive kahanes 2009. aastal põhiliselt munade hinnalanguse tõttu, munade tarbimiskogused natuke kasvasid.

Mahemunade müügikäibe leidmiseks korrutati müüdüd mahemunade kogused jaehinnaga. Arvesse võeti kaupluste ja otsemüügi hinna erinevused. Omatarbimise koguseid müügikäibes ei arvestatud. Selgus, et **mahemune müüdi 2009. aastal Eestis hinnanguliselt 900 tuh krooni eest, sellega kasvas müügikäive aastaga kolmandiku võrra.** Müügikäibed kasvasid nii kauplustes kui otsemüügil, kaupluste müügikäivet aitas kasvatada mahemunade kõrgem hind võrreldes 2008. aastaga. **Mahemunade osakaal munade kogu jaemüügikäibest kasvas aastaga ja moodustas 2009. aastal 0,3% munade kogu jaemüügikäibest.**

Tabel 2.37

Munade ning Eestis toodetud mahemunade hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)					Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 +-%	2006	2007	2008	2009
Munad	270	300	360	270	-25	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahemunad	0,3	0,3	0,7	0,9	29	0,11	0,10	0,19	0,33
Mahemunade ostud ühe elaniku kohta (krooni)	0.22	0.22	0.52	0.67	29

Allikas: EKI

Mahemunade müügikäibelega mõjuks positiivselt, kui turule ilmeks veel mõni tunnustatud mahemunade pakendaja või kui seni ainus pakendaja Kitsevälja talu asuks realiseerima ka teiste mahetootjate mahemune.

Taanis müüdi 2009. aastal mahemune 613 miljoni Eesti krooni eest. Müügikäive kasvas 0,5% võrreldes eelmise aastaga. Võrreldes 2003. aastaga on mahemunade käive Taanis kasvanud 1,7 korda. Mahemunade käive moodustab Taanis kogu mahetoodete käibest 6%.

2.8. Mesi ja meesaadused

Tootmine

Statistikaameti andmetel toodeti Eestis 2009. aastal 575 tonni mett, millest 6 tonni ehk 1% oli üleminekuaja läbinud mahemesi. Paraku on mesilate registreerimine läbi aastate olnud puudulik, mistõttu võib Eesti Mesinike Liidu hinnangul mee kogutoodang olla kuni kaks korda suurem võrreldes ametliku statistikaga (järgnevatel aastatel peaks olukord paranema, sest kuni 1. maiks 2010.a tuli kõik mesilad nõuetekohaselt PRIA põllumajandusloomade registrisse kanda). 2009. aastal mesilasperede arv suurenes ja sellega koos kasvas ka meesaak. Samuti kasvas mahemee toodang, kuna mahemee tootjate arv suurenes. Mahemärgiga märgistatavat mett tootsid 15 tootjat (2008.a 11), kelle keskmine meetoodang oli 397 kg ühe tootja kohta (2008.a 500 kg). Suuremad mahemee tootjad olid 2009. aastal Taali Mesila (Lääne-Virumaa), Everti-Kõrvi talu (Viljandimaa) ja Ardi Asten (Pärnumaa).

Tabel 2.38

Meetoodang ja üleminekuaja läbinud mahemeetoodang Eestis

	Toodang (tonni)					Osakaal kogutoodangus (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Mee kogutoodang	638	826	501 ¹	575	14,8	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahemesi	5,6	8,0	5,5	6,0	9,1	0,9	1,0	1,1 ¹	1,0

¹ korrigeeritud

Allikad: SA, PMA

Töötlemine

Veterinaar- ja Toiduameti andmetel oli meepakendajaid Eestis 2009. aastal 16. Neist ühel ettevõttel - Taali Mesilal oli ka mahemee töötlemise tunnustus. Kuni 2008. aastani toodeti Eestis vaid töötlemata mahemett, alates 2008. aastast toodab Taali Mesila ka ingverilisandiga mahemett.

Tarbimine

Statistikaameti andmetel tarbiti Eestis 2009. aastal mett kokku 649 tonni ehk 24% vähem kui eelmisel aastal. Sarnaselt tootmise näitajatega, tuleb ka tarbimise näitajatesse suhtuda teatud reservatsiooniga. Mahemee kogutarbimine tõusis 6 tonnini (+8,5%) ja sellega moodustas mahemesi 0,9% kogu meetarbimisest.

Tabel 2.39

Meetarbimine ja mahemee tarbimine Eestis

	Tarbimine (tonni)					Osakaal kogutarbimises (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Mee kogutarbimine	788	954	857	649	-24,3	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahemesi	5,6	7,9	5,5	6,0	8,5	0,7	0,8	0,6	0,9

Allikad: SA, EKI

Sortiment

2010. aastal müüs kodumaist mahemett ja -meetooteid kauplustes Taali Mesila ja Evert – Kõrvi talu. Tootenimetuste arv oli mõnevõrra suurem kui 2009. aastal. 2010. aastal müüdi erinevatelt korjealadelt pärinevale meele lisaks ingveriga ja taruvaiguga segatud mett, mahekärjemett, -taruvaiku, -õietolmu ja -mesilasvaha. Endiselt müüakse suurem osa mahemeest Eestis taludest otse.

2010. aastal oli mahemett ja -meesaadusi müügil suurimas valikus Õkosahvris (10 tootenimetust), järgnesid Biomarket ja Õkotalukaup ning internetipood Tervitus.ee (6-7 erinevat tootenimetust).

Tabel 2.40

Eesti mahemee ja -meetoote sortiment kauplustes 2008-2010.a (tootenimetuste arv)

	2008	2009	2010	2010			
				märts	juuni	september	november
Mesi ja meetooteid	16	8	12	6	0	7	9

Allikas: EKI

Hinnad

Eestis müüakse suurem osa meest tootjatelt otse tarbijatele, seda võib öelda nii tavamee kui ka mahemee kohta. 2010. aastal oli keskmine mahemee tootja müügihind 106 krooni ringis kilo kohta (km-ta), mis on üle 16% kõrgem hind kui aasta tagasi. Tavamee hind turgudel kerkis samuti, kuid hinnatõus oli oluliselt väiksem (3,4%). 2010. aastal oli mahemee hind otse talust ostes 5% kõrgem kui tavameetootjatelt turult ostes, möödunud aastal müüsid aga tootjad mahemett tarbijatele otse talust keskmiselt 6% odavamalt kui tavamee müüjad turgudel.

Kauplustes on mahemee keskmine jaehind 2010. aastal olnud 207 kr/kg, tavameel 134 kr/kg. Hinnad on nii mahe- kui ka tavameel veidi üle 3% kõrgemad aastatagusest. 2010. aastal müüdi kauplustes mahemett sarnaselt 2009. aastaga ligi 55% kõrgema hinnaga kui tavamet.

Tabel 2.41

Mee ning mahemee hinnad Eestis (kr/kg)

	2008. a keskmine	2009. a keskmine	2010. a keskmine	Muutus '10/'09 ± %	2010			
					märts	juuni	september	november
Tootjahinnad (km-ta)								
Mahemesi	86.58	91.08	106.04	16,4	108.33	-	120.00	120.00
Tavamesi (turgudel)	82.48	97.54	100.84	3,4	101.67	99.58	101.55	100.56 ¹
Jaehinnad kauplustes (km-ga)								
Mahemesi	150.71	200.36	206.61	3,1	230.00	-	194.00	195.82
Tavamesi	125.97	129.63	133.77	3,2	129.10	131.89	136.65	137.44

¹ esialgne

Allikas: EKI

Müügikäive

Kuigi mee toodang ja tarbimine vähenesid 2009. aastal kolmandiku võrra, kasvas mee müügikäive siiski, sest hinnad olid kõrgemad. Kokku müüdi 2009. aastal Eestis jaeturul mett ligikaudu 79 mln krooni eest. Sellest **1% ehk ligikaudu 800 tuh krooni oli mahemesi**. Tuleb arvestada seda, et Eesti Mesinike Liidu hinnangul võib mee kogutoodang olla oluliselt suurem kui näitab Statistikaamet, seega võib ka müügikäive olla siintoodust suurem.

Mahemee müügikäibe arvutamise meetodika oli sarnane teiste tootegruppidega.

Müügikäibes ei ole arvestatud mahemesinike perede poolt kodus tarbitud koguseid. Arvesse on võetud aga nii müük kaupluste kaudu kui ka otse taludest. Arvutustes on vastavalt kasutatud ka kas mahemee jae- või otsemüügi hindu.

Tabel 2.42

Mee ja Eestis toodetud mahemee hinnanguline müügikäive

	Müügikäive (mln krooni)					Osakaal tootegrupi müügikäibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 +-%	2006	2007	2008	2009
Mesi	84	77	77	79	3	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahemesi	0,5	0,8	0,6	0,8	33	0,59	1,04	0,78	1,01
Mahemee ostud ühe elaniku kohta (krooni)	0.37	0.60	0.45	0.60	33

Allikas: EKI

Taanis oli 2009. aastal mahemee ja -siirupi müügikäive 40 miljonit Eesti krooni, mis oli 43% väiksem kui eelmisel aastal (2008. aasta müügikäive oli 70 miljonit Eesti krooni). Võrreldes 2003. aastaga on 2009. aastal mahemee ja -siirupi müügikäive ligi kahekordistunud.

2.9. Maiustused

2010. aastal jõudsid ökopoodide lettidele maiustused, mis on valmistatud võimalusel kodumaisest toorainest. Maiustuste sortimenti on loetud Austan Loodust Pagar OÜ poolt toodetud šokolaadi tooted (importtoorainest) ja marmelaadi assortii (osaliselt kodumaisest toorainest). Koplímäe talu poolt toodetud 4 nimetust küpsiseid ja Katrin Seppa valmistatud müsli tahvlid ja –batoonid (6 nimetust) on arvestatud teraviljatoodete sortimenti (vastavalt pagaritooted ning müsli ja müsli tooted).

Tabel 2.43

Maiustuste sortiment Eesti kauplustes 2010.a (tootenimetuste arv)

	2009	2008	2010	2010			
				märts	juuni	september	november
Maiustused	0	0	6	0	0	6	1

Allikas: EKI

3. Mahepõllumajandustoodete jaemüügi võrk Eestis ja kohalike toodete sortiment

3.1. Eestis toodetud mahetoodete jaemüügi võrk

2010. aastal mahetoodete jaemüügivõrgu laienemine Eestis jätkus. Avati uusi spetsiaalseid ökopoode ja suured kaubandusketid (nt Prisma, Maksimarket, Selver jt) lisasid oma sortimenti varasemast rohkem mahetooteid. Müügivõrgu laienemisele aitas kaasa töödeldud mahetoodete rikkalikum valik ning TÜ Eesti Mahe vahendustegevus. TÜ Eesti Mahe kaudu toimub kauplustelt tellimuste vastuvõtmine, tootjatelt kaupade kokkukogumine ja kohaletransportimine ning selline tegevus on abiks nii üle Eesti paiknevatele väiketootjatele kui kauplustele.

2010. aasta lõpu seisuga on Eestis veidi enam kui 50 mahetooteid müüva väikekaupluse ja turuleti, lisaks 11 ainult internetis toimivat kauplemissüsteemi (internetipoed) ning müügivõrgustikku. Mahetooteid müüakse peale selle paljudes suurtes toidukauplustes (Tallinna ja Tartu Kaubamaja, Stockmann, Solarise Toidupood jt), kauplusekettides (Rimid, Selverid, ETK kauplused jt) ja apteekides. Seega on kokku mahetoodete müügikohti üle Eesti 2010. aastal vähemalt 80. Kui arvestada ka laiemat ringi ketikauplusi ja apteeke, kust võib müügilt leida üksikuid kodumaiseid mahetooteid, siis võib see arv küündida ligikaudu 150-ni (2009.a ligikaudu 130-ni). See näitab mahetoodete jaemüügi võrgu kiiret laienemist 2010. aasta jooksul. Igas tabelis 3.2 toodud suure kaubaketi kaupluses ja apteegis ei pruugi Eesti mahetooteid müügil olla või on ainult perioodiliselt. Suures osas mahesaadusi müüvatest kauplustest on müügil üsna väike sortiment Eesti mahetooteid, paljudes ainult mahedad maitse- ja ravimtaimed ja/või teraviljatooted, mis samuti ei pruugi müügil olla aastaringselt. Endiselt on mahetoodete sortiment keskmisest suurem juba aastaid tegutsenud ökopoodides (Ökosahver, Ökotalukaup, Biomarket). 2010. aastal jätkus mitmete ökopoodide kettide laienemine ning samuti otsiti paremaid kauplemiskohti, et tarbijatele võimalikult lähedale tulla (Biomarket, Looduspere, Ökoviis jt). Suurte toidukaupluste sortimendis ei oma Eesti mahetooted suurt osakaalu ja rohkem võib kohata välismaist ökotoitu. Samas on seal märgata üha kasvavat huvi kohalike mahetoodete vastu. Lisaks müüakse mitmete erinevate ökotaimeteede tootjate toodangut apteekides.

Enim oli mahetoodete müügikohti Tallinnas. Samas Põlva-, Jõgeva-, Ida-Viru- ja Hiiumaale ei ole veel väikesi ökopoode tekkinud, kuid neis piirkondades võib mõningaid mahesaadusi aeg-ajalt leida mõnest suurest ketikauplusest (nt Põlvas Konsumist, Jõgeval Selverist jne). Tabelis 3.2 on toodud Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt käesoleva uuringu käigus leitud mahemüügikohad. See nimekiri ei pruugi olla täielik, kuid suurem osa eesti mahetoodete müügikohti on selles kajastatud.

Kolmandat aastat järjest oli kõige rikkalikuma kodumaiste mahetoodete valikuga kauplus Tallinnas Mulla tänaval asuv Ökosahver. Ökosahvrile pakub tugevat konkurentsi Ökotalukaup. Samuti pakub arvestatavat kodumaiste mahekaupade sortimenti Biomarket.

Ökosahver pakkus suurimat valikut kõigis tootegruppides. Järgnes enamikes tootegruppides Ökotalukaup, v.a. mee tootegrupis, kus Ökotalukaubast pakkus laiemat sortimenti Biomarket. Biomarketi tootevalik jäi ülejäänud tootegruppides enamasti kolmandale kohale. Vaid värske kartuli ja köögivilja ning lihatoodete valiku poolest oli parem Tallinna Kaubamaja toiduosakond. Biomarketis müüakse köögivilju väikestes kogustes ja peamiselt hooajaliselt ning lihatooteid Biomarketi sortimendis ei ole. Internetikauplus Tervitus.ee pakub peaaegu kolmandikku kogu müügilolnud Eesti mahetoodete sortimendist. Kõigis nimetatud öko kauplustes müüakse lisaks Eesti mahetoodetele imporditud mahekaupa ning mõningaid Eesti tavatalutooteid.

Vaatlused viidi kauplustes läbi võimalikult üheaegselt paari järjestikuse päeva jooksul nädala teises pooles peale suuremate mahetarnijate kaubaringe. Vaatlusaegade vahelisel ajal müügil olnud sortimenti (nt värsked mahemärjad) arvestati vaid kogu sortimendi võrdluses, kaupluste kaupa võrdluses seda arvestatud ei ole.

Tabel 3.1

Kohaliku mahetoodete sortimendi osakaal vaatluskuu esimesel nädalal ja aastas kokku Tallinna kauplustes kogu müügilolnud Eesti mahetoodete sortimendist (%)

	2008	2009	2010			
			märts	juuni	september	november
Ökosahver	69	54	63	58	55	61
Ökotalukaup	36	47	34	48	48	49
Biomarket	42	33	36	35	29	21
Tallinna Kaubamaja	23	18	20	22	20	23
Prisma	...	9	11	14	15	15
Tervitus.ee	...	30	34	33	36	36

Allikas: EKI

Kuna vaatlust tehti neljal korral aastas ja osad mahetooted on müügil vaid hooajaliselt või võisid just vaatluspäevadel olla otsas, siis realselt võivad need sortimendi osakaalud kaupluste kaupa olla siintoodust veidi suuremad. Antud osakaalud näitavad mitu protsenti kogu pakutavast Eesti mahetoodete sortimendist oli kauplustes müügil vaatluse läbiviimise ajal.

Kohalikud mahetootjad realiseerivad oma toodangut tihti ka laatadel ja turgudel. Samuti osalevad mahetootjad perioodiliselt mitmesugustel teemaüritustel. Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus on aidanud korraldada mahetootjate osavõtte laatadel-üritustel. Sihtasutus on toetanud mahetootjate osalemist :

2009.a

Green Expo – 23.-24. mai, Tallinn
Pühajärve laat – 11. juuli, Otepää
Eesti Talupäevad – 25.-26. juuli, Jäneda
Põlvamaa Ökofestival – 22. august, Põlva
Tartu Maarjalaat – 12. september, Tartu
Vabaõhumuuseumi leivakõrvase laat – 13. september, Tallinn
Suur Paunvere väljanäitus – 26. september, Palamuse
Tallinna Toidumess – 4.-5. november, Tallinn
Tartu Ökomess – 27.-29. november, Tartu

2010.a

Pühajärve laat - 10. juuli, Otepää
Eesti Talupäevad - 24.-25. juuli, Jäneda
Põlvamaa Ökofestival - 21. august, Põlva
Suur Paunvere väljanäitus - Palamuse, 25. september
Eesti Vabaõhumuuseumi suur leiva- ja kartulipäev - 12. september, Tallinn
Tallinna Toidumess 28.-30. oktoober Tallinn
Mardilaat - Eesti mess Helsingis, 19.-21. november 2010
Tartu Ökomess - 26.-28. november, Tartu

Suurem osa ökotoodete tootjad müüvad oma toodangut klientidele otse talust, neil on välja kujunenud oma kliendid. Osad tootjad pakuvad ka oma kodulehelt otse kontakteerumise ja tellimise võimalust.

Lisaks kauplustele pakutakse mahetooteid ka interneti teel. Puhtalt internetikaubandusega tegelevate ökopoode kõrval on ka kauplusi, mis lisaks kohapealsele ostuvõimalusele võimaldavad mahekaupu tellida ka interneti teel. Eestis on registreeritud 2010. aasta lõpu seisuga 13 erinevat interneti lehekülge, kus on võimalik mahetooteid (sh Eesti mahetooteid) osta (2009.a oli neid 14 ja 2008.a 8). Neist 7 omavad ka müügisaaliga kauplust, ülejäänud on orienteeritud peamiselt vaid interneti vahendusel müügile. Lisaks kogutakse mahetoodete tellimusi lihtsalt e-posti teel pakkumisi ja tellimusi saates (nt Lõuna-Eesti tootjad müüvad oma toodangut tellimuste alusel Tartus) ilma et selleks oleks loodud spetsiaalne ostukeskkond. Samuti toimub peamiselt e-posti ja telefoni vahendusel tellimine erinevatest nn toiduvõrgustiku-laadsetest organisatsioonidest (nt TÜ Lõuna-Eesti Toiduvõrgustik, Kagu-Eesti Talude toiduring, Kuusalu O.T.T jm), mis on üles ehitatud kauba kliendile kohale toimetamiseks teatud piirkondades.

2010. aasta lõpu seisuga tegutseb Eestis kaks mahelitsentsiga toitlustusettevõtet. Pühajärve Spa ja Puhkekeskuse restoran pakub gruppidele ettetellimisel mahemenüüd. Austan Loodust OÜ Bio Café tegeleb samuti mahetoitlustusega Tallinnas Rotermanni 5. Samas on teada, et mahetoorainet kasutavad mitmed erinevad restoranid-kohvikud (Aed, Gloria, Egoist, NOP, Harmoonikum OÜ, Roheline Tuba jne), aga neil ei ole mahekäitleja litsentsi ning oma roogasid nad ametlikult maheda nime all müüa ei saa.

Ökotooted on poes lihtsalt äratuntavad toote etiketil oleva mahetoote logo järgi. Lisaks on pakendil valmistaja andmed ning teda kontrollinud järelvalveasutuse kood. Mitmed poed on omapoolselt täiustanud mahekaupade märgistamist ja seetõttu on mahetooted tavatoodetest paremini eristatavad. Mõnedes kauplustes on sisse viidud erinevat värvi tähiste kasutamine hinnasildil, mille alusel saab tarbija eristada müügilolevaid tava- ja ökotooteid. Lisaks on täiustunud lahtiste kaalukaupade (kartulid, aedviljad, puuviljad jm) märgistamine ning hinnasildilt saab infot nii selle kohta, kas tegemist on mahetootega kui ka sageli selle kohta, kes on konkreetse kauba tootja.

Segasem on mahetoodete märgistamine suuremates kauplustes. Sageli ei mahu hinnasildile infot toote mahepõllumajanduslikust päritolust ja seda näeb alles toodet lähemalt uurides (tootel on ökomärgis) või on hinnasildil muud märgised (nt loodussõbralik toode jne). Muud märgised on tarbijale küll informatiivsed (loodussõbralik toode, tervislik toode jne), aga kuna sageli on nii märgistatud ka mittemahedad tooted, siis ajab see kliente segadusse ja võib anda eksitavat infot mahetoodetest. Mõned suuremad kauplused kasutavad samuti erinevaid värve toodete hinnasiltidel, kuid infot sellise märgistamise kohta on kauplustes suhteliselt keeruline leida ja nii jääbki sageli arusaamatuks, mis tootega on parasjagu tegu. Aktiivset kohaliku ja Euroopa Liidu ökomärgise kasutamist suurtes kauplustes märgata ei ole ning seetõttu ei paista ka sealsed mahetooted tavatoodete hulgast väga silma.

Tabel 3.2

Eestis toodetud mahetooteid müüvad kauplused ja müügikohad 2010. aastal

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
Harjumaa								
1	Biokungla Loodustooted	FIE Tiit Vainjärv	Tallinn	Maneezhi 5			6601136	
2	Biomarket	Biomarket OÜ	Tallinn	Gonsiori 2 (Kaubamaja B-maja)	http://www.biomarket.ee/		6691312	info@loodusjoud.ee
3	Biomarket	Biomarket OÜ	Tallinn	Paldiski mnt 102, Rocca al Mare Kaubanduskeskus	http://www.biomarket.ee/		6610696	
4	Biomarket	Biomarket OÜ	Tallinn	Suur-Sõjamäe 4, Ülemiste keskus	http://www.biomarket.ee/			
5	Biomarket	Biomarket OÜ	Viimsi	Randvere tee 6, Viimsi Kaubanduskeskus	http://www.biomarket.ee/		6000408	
6	Bioteek	Bioteek.ee OÜ	Tallinn	Kopli 18	www.bioteek.ee	olemas	5065828	tellimine@bioteek.ee
7	Eesimaine Talukaup	Maahoole OÜ	Tallinn	Mai 2	www.maahoole.ee		5260010	tuuli@maahoole.ee
8	Eesti Loodustooted	Glosb OÜ	Tallinn	Pärnu mnt 38			5110833	info@nature.ee
9	Harmonikum	Harmonikum OÜ	Viimsi	Pargi tee 8	www.harmonikum.ee		6011717	info@harmonikum.ee
10	Hää Eesti Toit	OÜ Restling	Tallinn	Viru tn 23			56560258	
11	Keskurg	Keskurg	Tallinn	Kiosk turul				
12	Krõõt	Krõõt OÜ	Tallinn	Toompuiestee18/ Falgi tee 6	http://www.kroot.ee/		6619222	info@kroot.ee
13	Laagri Maksimarket loodustoodete müügilett	Müügilett	Saue	Pärnu mnt 558a, Laagri Maksimarket				
14	Loodusand	Tentare OÜ	Tallinn	Jaama 3	www.loodusand.ee		6700153	loodusand@loodusand.ee
15	Looduspere	Looduspere AS	Tallinn	Viru väljak 4	www.looduspere.ee	olemas	6101585	info@looduspere.ee
16	Looduspere	Looduspere AS	Tallinn	Regati pst 1	www.looduspere.ee		6396884	
17	Looduspere	Looduspere AS	Tallinn	Pärnu mnt 238, Järve Keskus	www.looduspere.ee		6778 211	
18	Mahekaup cash & carry ja hulgimüük	Mahekaup OÜ	Tallinn	Tammsaare tee 89, Tammsaare keskus	www.mahekaup.ee	olemas	6887788 53761683	info@mahekaup.ee

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
19	Marjamaa talu müügilett Rocca al Mare keskuses	Marjamaa talu müügilett	Tallinn	Paldiski mnt 102, Rocca al Mare Kaubanduskeskus				
20	NOP pood & kohvik	Kõleri Deli + Pood OÜ	Tallinn	Kõleri 1	www.nop.ee		6032270	
21	Nõmme turg	Nõmme turg	Tallinn	Kiosk turul	www.nommeturg.ee			
22	Parim Pood	Austan Loodust OÜ	Tallinn	Rotermanni 5	www.parimpood.ee		6645019	
23	Roheline Tuba	Roheline Tuba OÜ	Tallinn	Paldiski mnt 93a/Humala 2a	www.rohelinetuba.ee		6096149	
24	Rohujuure Elulaadi Keskuse Talupood	Rohujuur OÜ	Tabasalu	Kallaste keskus 2	www.rohujuur.ee		53418222	info@rohujuur.ee
25	Rotermanni 3 turg	Rotermanni turg	Tallinn	Rotermanni kvartal, Rotermanni väljak	www.rotermanniturg.ee		56505695	merilin@rotermanniturg.ee
26	Rõõmu Kaubamaja toidupood	Keila Tarbijate Ühistu	Keila	Haapsalu mnt 57b	http://www.keilaty.ee/kauplused/roomu-kaubamaja		6781551	keilaty@keilaty.ee
27	Solarise Toidupood	ABC Supermarkets AS	Tallinn	Estonia pst 9, Solarise keskus	www.solaris.ee		6155100	info@solaris.ee
28	Stockmann	Stockmann AS	Tallinn	Liivalaia 53	www.stockmann.ee			
29	Tallinna Kaubamaja Toidumaailm	Tallinna Kaubamaja AS	Tallinn	Gonsiori 2 (Kaubamaja)	www.kaubamaja.ee			
30	Tervisekauplus	Olesja Ševtšenko FIE	Tallinn	Telliskivi 61			5012257	tervisekauplus@gmail.com
31	Viimsi taluturg	Viimsi taluturg	Viimsi	Rohuneeme tee 51				
32	Öko Talukaup	Austan Loodust OÜ	Tallinn	Herne 6	www.parimpood.ee		6463022	
33	Ökosahver	Ökosahver OÜ	Tallinn	Mulla 6a	www.sahver.ee	olemas	6738318	tellimine@sahver.ee
34	Ökoviis	Ökoviis OÜ	Tallinn	Vesivärava 37, Torupilli Selver	www.okoviis.ee	olemas	6016280	info@okoviis.ee
Järvamaamaa								
35	Ökotreff	OÜ E-mesilane	Paide	Ringtee 2, Paide Maksimarket			56678558	emesilane@hotmail.ee
Läänemaa								
36	Mahepood Allikas	Piper Group OÜ	Haapsalu	Posti 22	www.poodallikas.ee		56921119	
37	Olemise Rõõm	Olemise Rõõm OÜ	Haapsalu	Karja 17	www.olemine.ee		6750017	olemine@olemine.ee

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
Lääne-Virumaa								
38	Biore Tervisestudio	MLXX Invest OÜ	Rakvere	Lai tn 18	www.biore.ee		3255800	info@biore.ee
39	Mahe Mees	Mahe Mees OÜ	Rakvere	Löötspilli 2, Vaala Keskus	www.mahemees.ee		3260177	Pood@mahemees.ee
Pärnumaa								
40	Mesilind	Maarika Puusepp, FIE	Pärnu	Rüütli 51a			5089393	
41	Port Artur Toidukaubad	Saaremaa Tarbijate Ühistu	Pärnu	Riia mnt 1c			4478820	
42	Pärnu turg		Pärnu					
43	Raeküla turg	Signatel OÜ	Pärnu	Riia mnt 108c	www.raekulaturg.ee		5040098	info@raekulaturg.ee
44	Riimarii mahe-ja loodustoodete Pood	Besthallid OÜ	Pärnu	Pühavaimu 20	http://riiamarii.weebly.com/index.html		4470035	
45	Ökopood Mahe Mark	Elitista OÜ	Pärnu	Kuninga 18	www.mahemark.ee		4421001	info@mahemark.ee
Raplamaa								
46	Rapla Talupood	OÜ Antra	Rapla	Taara 6 (Rapla turul)			4892534	raplatalupood@gmail.com
Saaremaa								
47	C & C Kaubaait A ja O	Saaremaa Tarbijate Ühistu	Kuressaare	Tehnika 5				
48	Looduse Ait	Looduse Ait OÜ	Kuressaare	Kauba 9			53732992	looduseait@tt.ee
49	Rae Toidukaubad	Saaremaa Tarbijate Ühistu	Kuressaare	Raekoja 10			4554192	
Tartumaa								
50	Looduspere	Looduspere AS	Tartu	Ringtee 75, Tartu Lõunakeskus	www.looduspere.ee		7344710	
51	Lõuna-Eesti Ökokeskus	OÜ Valete	Tartu	Oa 1	www.okokeskus.ee		58188881 58188883	
52	Lõunakeskuse Taluturg	MTÜ Maitsev Lõuna-Eesti	Tartu	Ringtee75, Tartu Lõunakeskus				

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
53	Publix	Severi Kauplus OÜ	Tartu	Ringtee 10	www.publix.ee		7303028	
54	Tartu Kaubamaja	Tallinna Kaubamaja AS	Tartu	Riia 1	www.kaubamaja.ee			
55	Tartu turg		Tartu					
56	Via Naturale	Via Naturale OÜ	Tartu	Lembitu 2	www.vianaturale.ee	olemas	7421509	evelin@vianaturale.ee
Valgamaa								
57	Ökosahver Pühajärve Spa- ja Puhkekeskuses	Ökosahver OÜ	Valga	Pühajärve	www.sahver.ee		7661160	
Viljandimaa								
58	Parim Pood	Vikingmarket OÜ	Viljandi	Jakobsoni 2			4351351	
59	Viljandi turg		Viljandi					
Võrumaa								
60	Alt-Lauri talopuut (ökopood)	Kaja Kesküla	Võrumaa	Lauri talu, Rõuge			56953206	
61	Kagumarket	Kagumarket OÜ	Võru	Kooli 6	www.kagukeskus.ee			
62	Parim Pood	Vikingmarket OÜ	Võru	Kooli 2			56653377	
Üleriigilised kaupluseketid								
	Konsum 65 kauplust	ETK	Tallinn 2 kaupl., Harjumaa 10, Tar-tu-maa 9, Ida-Virumaa 5, Jõgevamaa 4, Val-gamaa 4, Põlvamaa 3, Läänemaa 3, Võrumaa 4, Hiiumaa 3, Järvamaa 3, Pärnumaa 4, L-Virumaa 2, Raplamaa 2, Viljandimaa 7		www.etk.ee			
	Maksimarket 7 kauplust	ETK	Tallinn 2 kauplust, Võru, Paide, Tartu, Viljandi, Rakvere		www.etk.ee			
	Maxima 53 kauplust	Maxima Eesti OÜ	Tallinn 17 kauplust, Tartu 6, Narva 6, Pärnu 3, Viljandi 2, Kohtla-Järve 2, Jõhvi, Võru, Kuressaare, Maardu, Sillamäe, Rapla, Põltsamaa, Ahtme, Kiviõli, Narva-Jõesuu, Paide, Otepää, Tamsalu, Jõgeva, Saue, Killi, Tõrva		www.maxima.ee			

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Address	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
	Rimi 22 kauplust	Rimi Eesti Food AS		Tallinn 9 kauplust, Tartus 3 kauplust, Pärnu, Rakvere 2 kauplust, Viljandi, Narva, Jõhvi, Valga, Võru, Narva, Kuressaare, Tabasalu	www.rimi.ee			
	Selver 35 kauplust	A-Selver AS		Tallinn 11 kauplust, Tartu 5 kauplust, Pärnu 3 kauplust, Narva 2 kauplust, Viljandi, Rakvere, Võru, Põlva, Valga, Jõgeva, Põltsamaa, Paide, Kuressaare, Hiiumaa, Haapsalu, Keila, Jõhvi, Kohtla-Järve	www.selver.ee			
	Apotheka 181 kauplust	Apteekide Koostöö AS		Tallinn 37 kauplust, Tartu 21, Harju-maa 14, Hiiumaa 6, I-Virumaa 16, L-Virumaa 12, Läänemaa 4, Järvamaa 4, Jõgevamaa 5, Põlvamaa 7, Pärnumaa 12, Raplamaa 5, Saaremaa 2, Tartu-maa 9, Valgamaa 4, Viljandimaa 18, Võrumaa 5	www.apotheka.ee			
	Farmacia 35 kauplust	Patrika OÜ		Tallinn 18 kauplust, Tartu 3, Kohtla-Järve 2, Paide 2, Võru 2, Maardu, Sil-la--mäe, Jõhvi, Haapsalu, Valga, Ote-pää, Tõrva, Meegomäe (Võru maakond)	www.nordicpharma.ee			
	Ülikooli Apteek 15 kauplust	Yliopiston Apteekki OÜ		Tallinn 3 kauplust, Kuressaare 2, Tar-tu, Haap-salu, Pärnu, Viljandi, Mustla, Narva, Jõhvi, Lihula, Viimsi, Keila	www.ya.ee			
Internetipõhised kauplused ja muud kauplemisviisid								
1	Eesti Käsitöö e-pood Estcraft.	A.N.K.Grupp OÜ	Elva	Kruusa 15	www.estcraft.com	olemas	5298561	
2	Elavtoit.com	OÜ Softpro			www.elavtoit.com		56206727	argo@elavtoit.com
3	Kagu- Eesti Talude toiduring							
4	Kuusalu O.T.T (Otse Tootjalt Tarbijale)	O.T.T	Kuusalu	Kuusalu	http://kuusaluott.weebly.com/index.html	olemas	5237718	kuusaluott@gmail.com
5	Laat.ee	MTÜ Virtuaalturg	Tallinn	Käo 52/12	www.laat.ee	olemas	5207021	info@laat.ee
6	Maakaup.ee	MTÜ Elu Helgem Pool	Kuusalu	Kahala küla	www.maakaup.ee	olemas	53646661	tellimus@maakaup.com
7	Maatoit.ee	Narnia OÜ	Pärnumaa	Laadi küla, Tahkuranna vald	www.maatoit.ee	olemas	56616258	krista@narnia.ee

Jrk	Kaupluse nimi	Ettevõtte nimi	Asukoht	Aadress	Kodulehekülg	E-pood	Telefon	e-mail
8	Tagurpidi Lavka MTÜ	Tagurpidi Lavka MTÜ	Tallinn	Telliskivi 60a	http://tagurpidilavka.wordpress.com/		5257838	lavka.tagurpidi@gmail.com
9	Tervitus.ee	Tervitus OÜ	Tallinn	Haabersti 5	www.tervitus.ee	olemas	5058710	info@tervitus.ee
10	Toiduturg	Erkmar Grupp OÜ	Tartumaa	Põik 4	www.toiduturg.ee	olemas		kuulutused@toiduturg.ee
11	TÜ Lõuna-Eesti Toiduvõrgustik	TÜ Lõuna-Eesti Toiduvõrgustik	Rõuge	Lauri küla, Rõuge	www.let.ee		5250977	info@let.ee

Allikas: EKI

3.2 Kohalike mahetoodete sortiment

Kauplustes müügiloleva Eestis toodetud mahetoodete sortimendi väljaselgitamiseks viis EKI Tallinna suurema mahetoodete valikuga kauplustes läbi sortimendi- ja hinnavaatlusi. Vaatlused toimusid 2010. aasta märtsi, juuni, septembri ja novembri alguses. Igal vaatluskorral külastati 5 kauplust Tallinnas: Tallinna Kaubamaja Toidumaailma, Prisma Peremarketit, kauplusi Biomarket (Viru keskus), Ökosahver (Mulla 6a) ja Ökotalukaup (Herne 6). 2009. aastal toimus Prisma Peremarketi hinnavaatlus Kristiine Keskuses, kuid kuna käesoleval aastal on seal käimas remonttööd, siis toimus vaatlus Rocca al Mare Kaubanduskeskuse Prisma. Lisaks registreeriti võrdluseks Eesti mahetoodete sortiment internetipoes Tervitus.ee. Vaatluste käigus registreeriti kodumaiste mahetoodete nimed, tootjad, pakendi suurused ja hinnad. Sama kauba erinevas suuruses pakendid ja erinevate tootjate ühenimelised (nt pärnaõie tee) kaubad on arvestatud sortimendi hulka eraldi tootenimetustena. Lisaks küsiti kauplustest vaatluste vahelisel perioodil müüdud hooajatoodete nimetusi. Need tooted lisati aasta kokkuvõtte andmetesse. Kahtluse korral, kas tegemist on ametlikult tunnustatud tootja poolt pakutava mahetootega, kontrolliti tootjate andmeid Põllumajandusameti ning Veterinaar- ja Toiduameti mahetöötlejate ja -tootjate registritest. Kui müügilt leiti tooteid, mis esmapilgul tundusid mahetooted (nt olid maheviitega), kuid tegelikult hiljem uurides selgus, et ametlikku tunnustust tootjal/töötlejal ei olnud, siis sellist toodet mahetoodete nimekirja ei lisatud.

Vaatlusest selgus, et 2010. aasta märtsist novembrini **müüdi Eesti kauplustes ligi 600 erinevat Eestis toodetud mahetoidukaupa** (2009. aastal üle 400 ja 2008. aastal üle 300). Seega kodumaiste mahetoodete sortimenti lisandus aastaga üle 180 toote. Suurema osa mahetoodete sortimendist moodustasid maitse- ja -ravimtaimed (34%), teraviljatooted (22%) ning kartul ja köögiviljad (18%). 2010. aastal on enim kasvanud teraviljatoodete, kaunviljade, õlikultuuride ning nendest valmistatud toodete valik (1,9 korda). Eelpoolnimetatud tootegrupi osakaal kogu kodumaiste mahetoodete sortimendis oli 2010. aastal 22% ja 2009. aastal 17%. Samuti kasvas oluliselt maheravimtaimede ja -maitseainete tootenimetuste valik (1,8 korda) ning nende toodete osakaal kogu kodumaiste mahetoodete sortimendis oli 2010. aastal 34% ja 2009. aastal 28%.

Kuna kohalike mahetoodete tootmiskogused on endiselt väiksed ja suuresti mõjutatud hooajalisusest, siis kõigub seetõttu toodete sortiment kauplustes ning sageli on hooaja lõpupoolel kohalikku mahetoodet poest pea võimatu leida. Eriti selgelt on see märgatav maheköögiviljade ja -marjade puhul, mida müüakse värskena ainult hooajal. Sageli koguvad kauplused (püsi)klientidelt eeltellimused kiiresti riknevate ja väiksemates mahtudes müügile tulevate kaupade jaoks (nt värsked marjad) ja nii ei pruugi kaup polettidel teiste klientideni jõudagi. Parem koostöö tootja, vahendaja ja kaubanduse vahel aitaks olukorda parandada ning niimoodi nii mõnegi kodumaise mahetoote tootmiskahtu suurendada ja sortimendi hooajalist kõikumist vähendada.

Terviklik müügil olnud Eesti mahetoodete nimekiri on toodud lisas 1.

Tabel 3.3

Eestis toodetud mahetoidukaupade sortiment kauplustes 2008-2010. aastal

	2009	2010	Muutus '10/'09 ± %	2010			
				märts	juuni	september	november
Tootenimetuste arv							
Kokku kõik Eesti mahetooted	412	599	45	324	335	409	381
sh piimatooted	29	29	0	27	26	29	28
teraviljatooted ja kaunviljad, õlikultuurid	69	132	1.9 korda	84	100	87	110
lihatooted	26	26	0	23	23	20	23
munad	2	2	0	2	2	2	2
kartul ja köögivilid, seened	98	109	11	30	27	67	45
puuvili ja marjad	64	78	22	57	56	61	61
maitse- ja ravimtaimed, kohvijoogid	115	205	1.8 korda	95	101	130	102
mesi ja meetooted	8	12	50	6	0	7	9
maiustused	0	6	-	0	0	6	1
Osakaal sortimendis, %							
Kokku kõik Eesti mahetooted	100,0	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0
sh piimatooted	7,0	4,8		8,3	7,8	7,1	7,3
teraviljatooted ja kaunviljad, õlikultuurid	16,7	22,0		25,9	29,9	21,3	28,9
lihatooted	6,3	4,3		7,1	6,9	4,9	6,0
munad	0,5	0,3		0,6	0,6	0,5	0,5
kartul ja köögivilid, seened	23,8	18,2		9,3	8,1	16,4	11,8
puuvili ja marjad	15,5	13,0		17,6	16,7	14,9	16,0
maitse- ja ravimtaimed, kohvijoogid	27,9	34,2		29,3	30,1	31,8	26,8
mesi ja meetooted	1,9	2,0		1,9	0,0	1,7	2,4
maiustused	0,0	1,0		0,0	0,0	1,5	0,3

Allikas: EKI

4. Eestis toodetud mahetoodete müügikäive

Toiduainete jaemüügikäibe väljaselgitamiseks kasutati Statistikaameti andmeid toidukaupade jaemüügi kohta kaubandusettevõtetes. Sellele lisati turgude kaudu realiseeritud või talunike poolt otse müüdud toidukaupade hinnanguline müügikäive (2009. aastal 6% kogu müüginahust), mis arvutati EKI tarbijauuringute põhjal.

Selgus, et 2009. aastal müüdi Eestis toiduaineid (nii kodumaist kui imporditud) 18 mlrd krooni eest. Selle sisse ei ole arvestatud alkohoolsete jookide ja tubakatoodete müügikäivet. Toiduainete müügikäive vähenes aastaga 8,9%.

Tabel 4.1

Toiduainete jaemüügikäive Eestis (mld kr)

	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %
Toiduained (v.a alkohoolsed joogid)	15,4	17,6	19,8	18,0	-8,9

Allikad: SA, EKI arvutused

Kohalikke mahetoidutooteid müüdi Eestis 2009. aastal kokku ligikaudu 47 mln krooni eest. Sellega kasvas müügikäive varasema aastaga võrreldes 1,3%. Müügikäibe kasvamine näitab, et mahetoidu valdkond ei ole kukkunud nii nagu toiduaine valdkond tervikuna, vaid et see on suutnud edasi areneda vaatamata tarbijate ostuvõime vähenemisele. Aina rohkem laieneb mahekaupade valik, suurenenud on kaupluste hulk, mis müüvad mahetoidukaupa. Järjest enam mahetooteid leiab tee suurte ketikaupluste riiulitele (nt maheleivad ja –jahud). **Kogu toidukaupade (sh importtooted) jaekäibest moodustasid Eestis toodetud mahetooted 2009. aastal 0,26%.** See on pisut rohkem kui oli 2008. aastal ja näitab, et tarbija on ka 2009. aastal eelistanud natuke enam mahetoitu tavatoidu ees. Kaupluste osakaal kodumaiste mahetoitude jaemüügikäibest on kasvanud aasta aastalt ja see jõudis 2009. aastal juba 59%-ni müügikäibest (2008. a. 50%). Eesti mahetoidu müügikäive kauplustes kasvas aastaga 19%. Otsemüügi käive vähenes samal ajal 16%. Kaupluste positsiooni tugevnemine kodumaiste mahetoodete turul on tingitud ökokaupluste võrgu laienemisest ja suurte ketipoodide suuremast huvist mahetoodete vastu.

Tabel 4.2

Eestis toodetud mahetoodete hinnanguline müügi käive Eesti turul (v.a eksport)

	Müügi käive (mln kr)					Osakaal mahetoodete müügi käibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Mahetooted kokku	27,4	31,6	46,2	46,8	1	100,0	100,0	100,0	100,0
sh mahepiimatooted	12,7	13,4	19,2	18,5	-4	46,4	42,4	41,6	39,4
mahetera ja -kaunviljatooted	0,4	1,2	3,3	5,2	58	1,5	3,8	7,1	11,1
mahekartul ja köögivilid	8,1	10,4	7,7	8,1	5	29,6	32,9	16,7	17,3
mahepuuvili ja marjad	3,2	2,3	5,5	6,8	24	11,7	7,3	11,9	14,5
mahe maitse- ja ravimtaimed	2,1	2,9	4,0	4,8	20	7,7	9,2	8,7	10,2
maheliha	0,1	0,3	5,2	1,7	-67	0,4	0,9	11,3	3,6
mahemunad	0,3	0,3	0,7	0,9	29	1,1	0,9	1,5	1,9
mahemesi	0,5	0,8	0,6	0,8	33	1,8	2,5	1,3	1,7

Allikas: EKI

Tabel 4.3

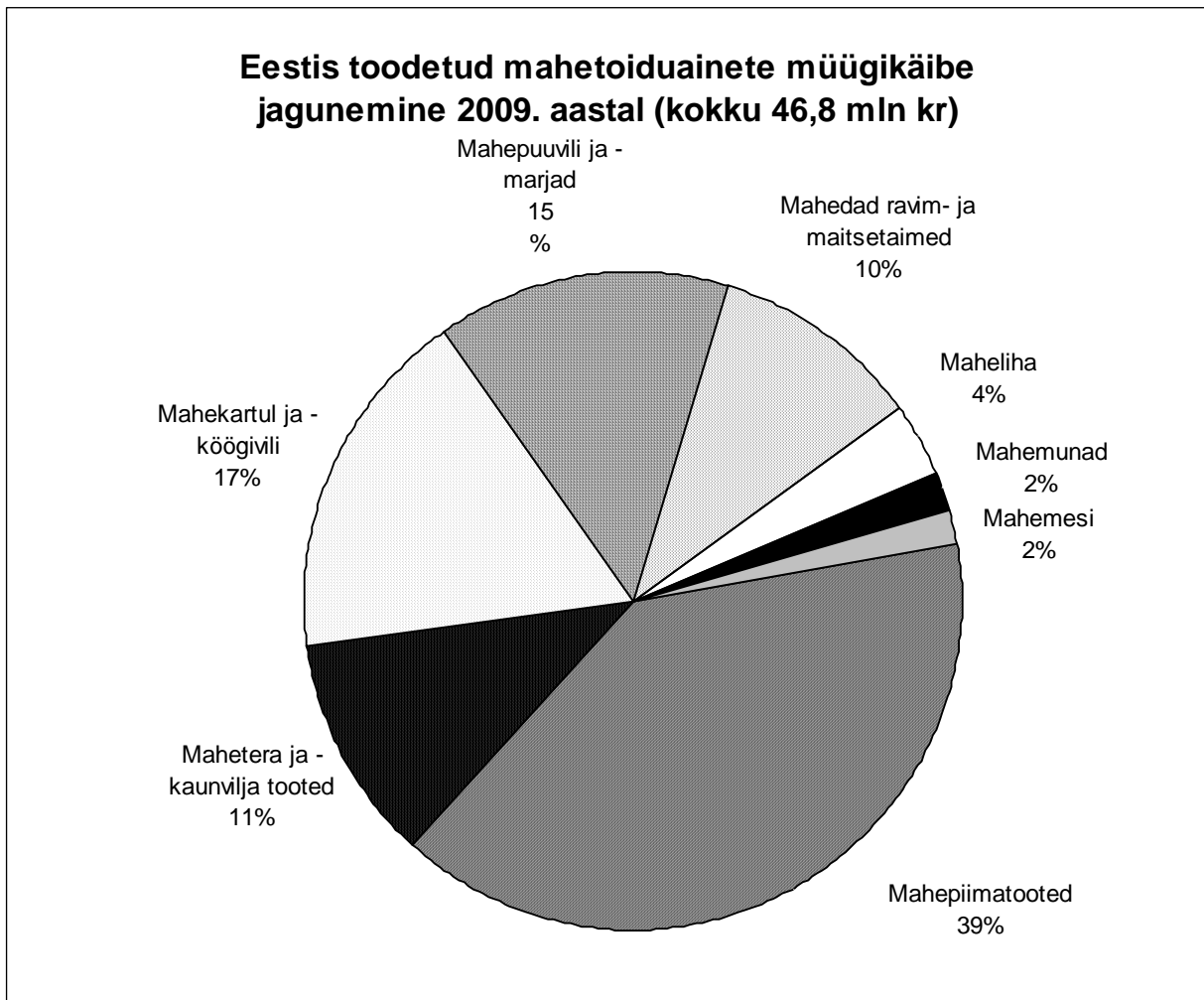
Toidukaupade ja mahetoidukaupade jaemüügi käive (mln kr)

	Müügi käive (mln kr)					Osakaal mahetoodete müügi käibest (%)			
	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± %	2006	2007	2008	2009
Toiduained	15 400	17 600	19 800	18 029	-9	100,0	100,0	100,0	100,0
sh Eesti mahetoiduained	27,4	31,6	46,2	46,8	1	0,18	0,18	0,23	0,26
sh kauplustest	6,9	9,2	23,1	27,5	19	0,05	0,05	0,12	0,15
otsemüügist	20,5	22,4	23,1	19,4	-16	0,13	0,13	0,12	0,11

Allikad: SA, EKI

Mahesaaduste osakaal vastava tootegrupi müügi käibes oli 2009. aastal suurim maitse- ja ravimtaimedel (7,5%). Osakaalult järgnesid mahemesi (1,0%), kartul ja köögivilid (0,7%) ja piimatooted (0,6%). Teiste mahetoodete osakaalud tootegrupi müügi käibes olid väiksemad.

Kodumaiste mahetoodete jaekäibest moodustas suurima osa piim 39%-ga. Samas vähenes piima osakaal aastaga 2%-punkti võrra (2008. a oli piima osakaal 41%). Lisaks piimale vähenes ka maheliha osa mahetoidukaupade jaekäibes (2008. a 11%; 2009. a 4%). Mahekartuli ja -köögivilja ning mahemunade osakaalud omas tootegrupis jäid samale tasemele aastatagusega (vastavalt 17% ja 2%). Ülejäänud toidukaupade osa mahetoodete müügi käibes kasvas.

Allikas: EKI

Kokku osteti 2009. aastal Eestis toodetud mahetoitu elaniku kohta 34,90 krooni eest, ehk 0,5 krooni võrra enam kui 2008. aastal.

Koos kodumaiste mahetoodete müügi kasvuga suurenes 2009. aastal ka imporditud mahetoodete müük. Imporditud mahetooteid müüakse põhiliselt neis tootegruppides, kus kohalike toodete sortiment puudub. Samuti müüakse kevadperioodil kodumaisest oluliselt enam köögivilju ja õunu.

Tabel 4.4

Kodumaiste mahetoodete ostud keskmiselt ühe elaniku kohta (krooni)

	2006	2007	2008	2009	Muutus '09/'08 ± krooni
Mahetooted kokku	20.39	23.55	34.46	34.92	0.46
sh mahepiimatooted	9.45	9.00	14.32	13.80	-0.52
mahetera ja -kaunviljatooted	0.30	0.89	2.46	3.88	1.42
mahekartul ja köögivilid	6.03	7.75	5.74	6.04	0.30
mahepuuvili ja marjad	2.38	1.71	4.10	5.08	0.98
mahe maitse- ja ravimtaimed	1.56	2.16	2.98	3.58	0.60
maheliha	0.07	0.22	3.88	1.27	-2.61
mahemunad	0.22	0.22	0.52	0.67	0.15
mahemesi	0.37	0.60	0.45	0.60	0.15

Allikas: EKI

Eesti suuremates mahesaadusi müüvates kauplustes moodustavad Eesti päritolu mahetooted ligikaudu 10-20% mahetoiduainete müügikäibest. Väiksemates ökopoodides võivad erinevused olla suuremad - mõnes on Eesti mahetoidutoodete osakaal vaid mõni protsent, teistes ulatub see kuni 50%-ni. Sortimendi laienedes on kodumaise mahetoidu osakaal üldjuhul poodides suurenenud. Suurema arvu kodumaiste mahetoodete müügiletulekuga on juurde tekkinud ka uusi mahetoodete müüjaid. Eeldades, et Eestis toodetud mahetooted on viimasel kolmel aastal moodustanud 15% kauplustes müüdud kogu mahetoodete müügikäibest, müüdi Eestis mahetoidutooteid 2009. aastal kokku hinnanguliselt 180-190 mln krooni eest (2008.a 150-160 mln kr). Sellega suurenes mahesaaduste (import+kodumaine) müügikäive Eestis aastaga ligikaudu 20% ning mahetoidu osakaal moodustas sellega ligikaudu 1% toidukaupade kogu müügikäibest. Niisugune hinnang on siiski väga ligikaudne. Täpsema käibe leidmiseks tuleks imporditud mahetoiduainete müügikäibeid eraldi täpsemalt uurida, kas eraldi uuringuga või vastavate statistiliste andmete kogumisega.

Rootsis müüdi mahetooted 2009. aastal 11 miljardi Eesti krooni eest. Selle seas olid nii kodumaised kui ka imporditud mahetooted, kusjuures enam kui pool mahetoidust imporditi. Mahetoodete müügikäive suurenes aastaga võrreldes 16%, samal ajal kui kõikide toidukaupade (v.a. alkohol) käive tõusis 5%. Mahetoodete osakaal kaupluste toidukaupade (v.a. alkohol) müügikäibes tõusis 2009. aastal 4%-ni (2008. aastal 3,6%). Hoolimata majanduskriisist on mahetoodete tarbimine suurenenud ja oleks isegi mõnes tootegrupis olnud suurem kui kogu 2009. aasta ei oleks olnud tooraine puudust. Kõige populaarsemad on erinevad mahepiimatooted, mis moodustavad enam kui kolmandiku kogu mahetoidu müügikäibest. Näiteks 1,5% rasvasisaldusega piima kogumüügist moodustas ligi 10% mahepiima müük. Enamus (80%) mahetoidust müüdi 2009. aastal tavakaubanduses läbi kolme suurema poeketi: COOP, Ica ja Axfood. *Ekoweb*-i hinnangul kasvab Rootsi mahetoodete turg 2010. aastal veel 8-12% ning 2013. aastal ületab juba miljardi euro piiri.

Taanis müüdi mahetoidukaupu 2009. aastal 10,3 miljardi krooni eest. Käibekasv võrreldes aastatagusega oli 5,7%. Seega hoolimata majanduslangusest näitab Taani mahetoiduturg kasvutrendi. *Organic Denmark* prognoosib järgneva kolme aasta keskmiseks aastaseks käibekasvuks 12-18%. 25% mahetoodete müügikäibest moodustasid mahepiimatooted, 14% maheköögivili, 7% maheteraviljatooted (v.a. riis), 7% maheliha ja -lihasaadused ning 6% nii mahemunad kui ka mahepuuviljad (v.a. kuivatatud puuviljad), ülejäänud kaubagruppide osakaal mahekäibes oli väiksem.

Tabel 4.5

Taani elanike mahetoidukaupade ostukulude jagunemine tootegrupiti (%)

	2006	2007	2008	2009
Mahetooted kokku	100,0	100,0	100,0	100,0
Mahepiimatooted	33,7	29,4	26,8	25,2
Maheköögivili	12,1	12,7	13,2	13,9
Maheteraviljatooted (v.a. riis)	5,0	6,4	8,2	7,2
Maheliha ja -tooted	9,4	8,5	7,9	7,0
Mahepuuvili (v.a. kuivatatud puuvili)	5,1	6,0	5,4	6,1
Mahemunad	8,4	7,4	6,3	6,0
Mahevõi ja -toiduõli	4,9	4,5	4,5	5,0
Mahejoogid (alkohoolsed ja mittealkohoolsed)	2,3	4,4	4,9	5,0
Mahemesi, -siirup, -suhkur, -moosid, -šokolaad, -jäätis	2,3	2,8	3,8	4,0
Mahemaitseained	0,4	0,6	0,5	0,7
Muud mahetooted	16,3	17,3	18,5	19,9

Allikas: Taani Statistikaamet

Tabel 4.6

Mahetoodete osakaal Taani elanike toidukaupade ostukuludes tootegrupiti (%)

	2009
Mahetooted kokku	7,2
Mahekaer	35,9
Mahepiim	35,0
Mahepuuviljamahl	27,9
Mahemunad	26,4
Mahejahud	23,8
Mahemakaronid	23,5
Mahevõi ja -margariin	14,8
Maheköögiviljad	13,1
Mahemoosid	10,7
Mahepuuviljad	8,5
Mahemahl	8,1
Mahekohv	6,8
Mahejuust	5,4

Allikas: Taani Statistikaamet, GfK ConsumerScan

Mahetoodete osakaal on Taani toiduturul tõusnud 7,2%-ni (võrdluseks 2005. aastal oli see 3,9%). Mahetoodete osakaal oli Taanis suurim mahekaera (35,9%) osas. Elanike poolt 2009. aastal ostetud piimast 35% oli mahepiim, üle 20% moodustab mahetarbimine puuviljamahlade, munade, jahude ja makaronide osas.

Suurem osa mahetoidust müüakse Taanis supermarketite ja säästukaupluste kaudu. 2009. aastal saadi 32,9% mahetoodete müügikäibest supermarketitest, mis oli suurima osakaaluga mahetoodete müügikoht, 29,5% säästukauplustest, 14,8% kaubamajadelt ja vaid 10,5% mahetoodete müügikäibest tuli nn. alternatiivsetest müügikanalitest (talupoed, tellimusmüük, laatadel müük, tervisepoed). Jaemüüjatest moodustas Netto mahetoodete käive 14,7% mahetoodete kogukäibest. Järgnesid COOP-i keti SuperBrugsen ja Kvickly, mis teenisid vastavalt 14,5% ja 8,6% mahetoodete kogukäibest. Kui aga uurida jaemüüjate mahetoodete käibe osakaalu jaemüüja toidumüügi kogukäibest, siis on pilt mõnevõrra erinev. Kõige suurema osakaalu moodustavad mahetooted Irma (27,7% kaupluse kogukäibest) kaupluseketis, millele järgnesid SuperBrugsen (9,7%), Kvickly (9,4%) ja Netto (8,8%). Erinevus kahe näitaja vahel tuleneb jaemüüjate kaupluste erinevast arvust, suurusest ja asukohast. Lisaks varieerub pakutavate mahetoodete sortiment. Näiteks Irma valikus on umbkaudu 1100 erinevat mahetoodet, samal ajal Netto püsivalikus umbes 100 mahetoodet.

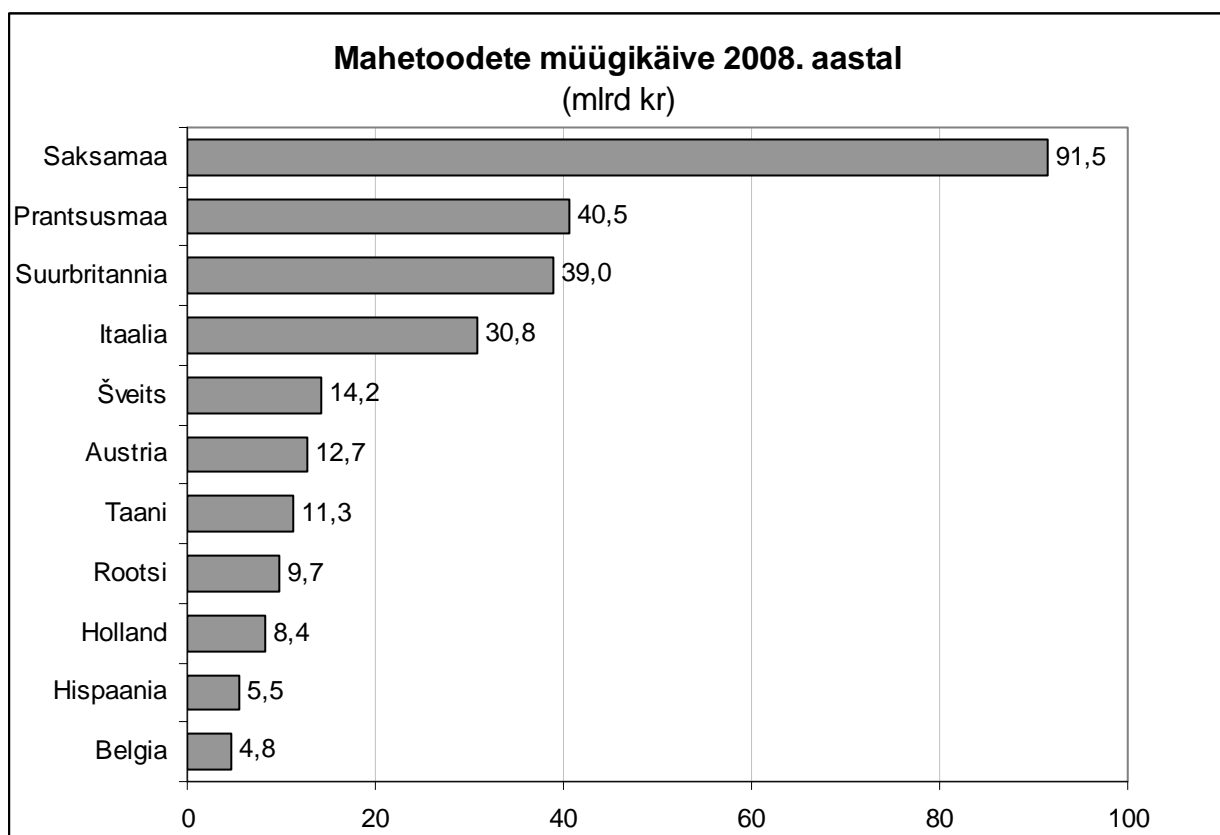
Kui eelmise aasta mahetoodete turu ülevaates kirjeldati Soome mahetoodete tarbijaid, siis antud ülevaates iseloomustatakse Taani mahetoodete tarbijaid. Ilmneb, et suurimad mahetoodete tarbijaid elavad Taani pealinnas Kopenhaagenis. Kopenhaageni elanike ostukorvist moodustasid mahetooted 2009. aastal 12,8%. Ülejäänud piirkondades on mahetoodete osakaal ostukorvist 4,2-8%. Analüüsisid mahetoodete tarbimist perekonnaseisundist lähtuvalt ilmneb, et suurim mahetoodete osakaal (9,3%) ostukorvis on ühe lapsega peredes, kahe lapsega peredes on vastav näitaja 8,3%. Vanusegrupiti on suurimad mahetoodete tarbijad 40-49 aastased, kelle ostukorvist moodustavad mahetooted 9%. Seega nii perekonnaseis kui ka vanusegrupp näitab ilmekalt lastega perede teadlikku valikut mahetoodete tarbimise suunas. Kõige kõrgema sissetulekuga tarbijate (üle 1,26 miljoni Eesti krooni aastas) ostukorvist moodustasid mahetooted 7,4%, kuid suurima osakaalu (7,8%) moodustavad mahetooted 420-840 tuhat Eesti krooni aastas teenivate tarbijate ostukorvist. Lisaks selgus, et mahetoodete osakaal ostukorvist on seda suurem, mida kõrgem on tarbija haridustase. Nii moodustasid mahetooted kõrgharidusega tarbijate ostukorvist 21%, kutseharidusega tarbijate ostukorvist 6% ning ilma hariduseta tarbijate ostukorvist vaid 4%.

Euroopa suurim mahetoodete turg on läbi aastate olnud **Saksamaa**. 2009. aasta maheturu müügikäive oli Saksamaal *Bund Ökologische Lebensmittelwirtschaft* (BÖLW) hinnangul üle 90 miljardi Eesti krooni, mis tähendab, et traditsiooniliselt tugeva mahetoidu turu müügikäive on tõusnud 6,5%-ni toiduturu kogukäibest.

Hoolimata sellest, et reaalsed mahunäitajad kasvasid, on näha, et aastaid kahekohalisi kasvunumbreid näidanud maheturu kasvutempo on taandunud, seda tänu tugevale hinnakonkurentsile. Üha enam müüakse Saksamaal mahetoitu supermarketites ja säästukauplustes, mis on edukalt toonud turule oma mahetoodete kaubamärgid. Üle 200m² ja suurema müügipinnaga mahekaupluste ja -supermarketite arv jõudis 2009. aastal 550-ni,

millest 240 kauplust kuuluvad 18 kaupluseketile. Kolm Saksamaa enda kõige suuremat kaupluseketti on: Alnatura, Denn's ja Basic. 2009. aastal on Saksamaal enim suurenenud töödeldud mahetoidu käive (ligi 3%), kusjuures kõige kiiremat kasvu näitasid maheimikutoit (kasv 16%), alkohoolsed mahejoogid (kasv 13%) ja maheliha (kasv 13%). Kuigi hetkel on näiteks mahelihatooted jätkuvalt nišitooted on märke täiendavate tootjate lisandumisest, et rahuldada kasvava turu nõudlust. Lähitulevikus oodatakse kiiret kasvu eelkõige järgmistes mahetoodete segmentides: poolfabrikaadid, piimatooted, kondiitritooted ja mittealkohoolsed joogid kui nimetada neist mõningaid. Lisaks oodatakse, et turu kasvu hakkab toetama hetkel alles nõ. tärkava turu arengufaasis oleva tootlustussektori kasvav nõudlus mahetoodete järele.

Joonis 4.2

Allikad: FiBL, AMI

Suurbritannias oli 2009. aastal *Soil Association*-i hinnangul mahetoodete käive üle 32 miljardi Eesti krooni, mis on eelmise aastaga võrreldes 12,9% madalam.

Mitmetel eelnevatel aastatel kahekordseid kasvunumbreid näidanud mahetoodete müügi käive vähenes nii tarbimise kui ka mahetoodete sortimendi ja neile kauplustes eraldatava müügi pinna vähenemise arvelt. Kasvu näitasid 2009. aastal mahepiima ja maheimikutoidu müüginäitajad. 2010. aastaks prognoositakse aga jällegi kogu maheturu pöördumist kasvuteele (kasv peaks jääma 2-5% vahele). Aeg-ajalt mahetoitu ostvate majapidamiste osakaal langes 2009. aastal 88,3%-ni (2008. aastal 88,9%). Mahetoitu ostavad enim (67%) kõrgema sissetulekuga inimesed, 33% mahetoodete käibest saab kanda tööliste, pensionäride,

(üli)õpilaste ja abiraha saavate inimeste arvele. Endiselt on kõige populaarsemad mahepiimatooted, mis moodustasid 33% mahetoodete kogukäibest, järgnesid värsked mahepuu- ja maheköögiviljad (26%), erinevad toiduvalmistamise koostisosad ja mahejoogid (mõlemad 6%) ning punane maheliha (5%).

Prantsusmaal kasvas maheturg 2008. aastal 25%, tõstes Prantsusmaa absoluutnäitajalt suuruselt teiseks maheturuks Euroopas (2007. a. oli teisel kohal Suurbritannia). 2009. aastal on mahemüügikäive veelgi kasvanud, ulatudes ligi 47 miljardi Eesti kroonini.

Itaalia maheturg langes 2008. aastal 5,4% võrra, kuid 2009. aasta esimesel poolel pöördus see taas kasvuteele (kasv 7,4%). 2009. aasta müügikäive oli juba ligi 37 miljardit Eesti krooni (sh. eksport üle 13 miljardi Eesti krooni). **Šveitsi** maheturg kasvas 2008. aastal 11,2% võrra 14 miljardi Eesti kroonini. Mahetoiduainete käive moodustab seal 4,9% kogutoiduturu käibest. **Austria** elanikud ostsid 2008. aastal 6,3% enam mahetooteid võrreldes 2007. aastaga. 2009. aastal on maheturu käive tõusnud veelgi, ületades 15 miljardi Eesti krooni piiri. Enam kui 5% kõikidest toidu ja joogistudest moodustavad 2008. aastal mahetoidud ja –joogid, mis tähendab, et sellega omatakse Taani järel suuruselt teist maheturutoodete osakaalu toodete koguturust.

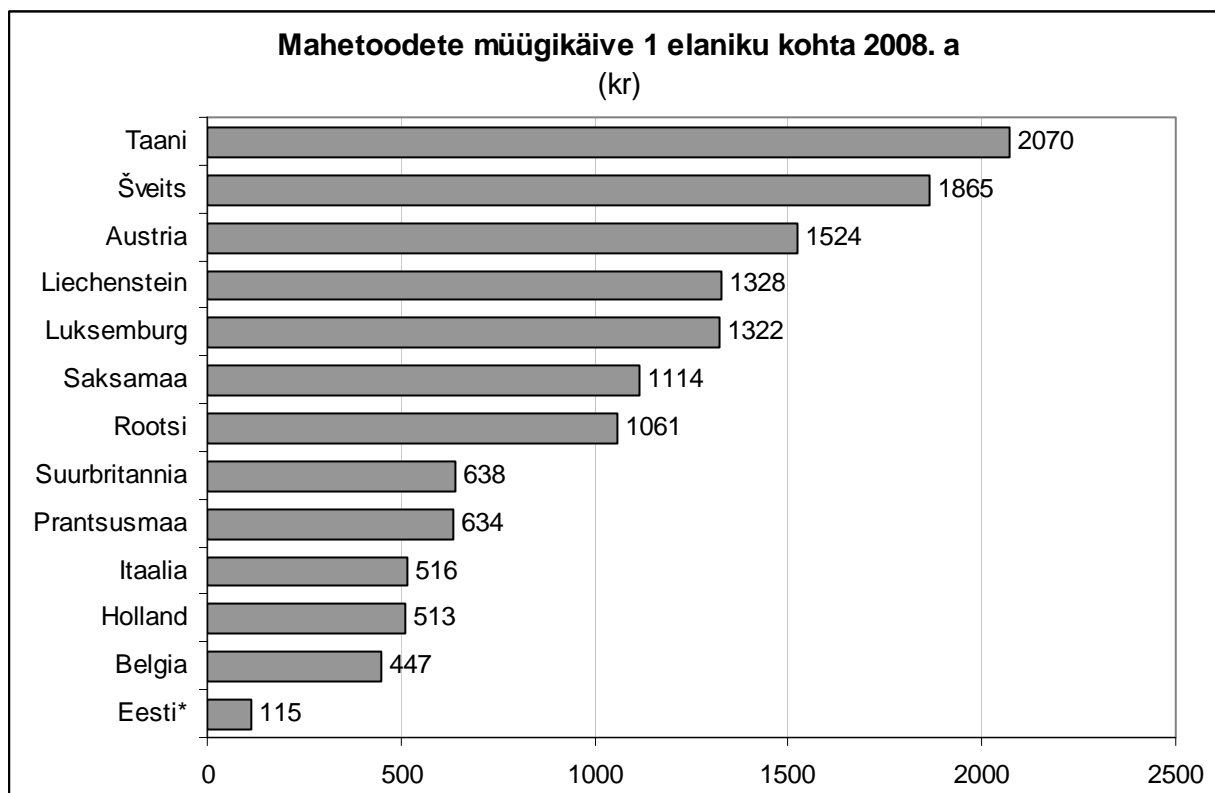
2008. aastal hinnati maailma mahetoidu müügikäibeks 544 miljardit Eesti krooni². Maailma kahel suurimal mahetoidutoodete turul USA-s ja Euroopas olid käibed vastavalt 244 miljardit Eesti krooni ja 280 miljardit Eesti krooni. Euroopa 2009. aasta mahetoidukäibe näitajat ei ole veel avaldatud, kuid **USA-s** hinnatakse 2009. aasta mahetoidu müügikäibeks ligikaudu 279 miljardit Eesti krooni, mis näitab 5,1%-st kasvu võrreldes 2008. aastaga ning see on kõrgem kui kogu USA toiduturu müügikäibe 1,6%-ne kasv. Seega võib öelda, et USA mahetoiduturg on praegusele majanduskriisile väga hästi vastu pidanud. Üldiselt iseloomustabki USA mahetoiduturgu väga kiire kasv alates 2000. aastast – aastane kasv aastatel 2000-2008 jääb vahemikku 15,6-21,1%. Sellest tulenevalt on kasvanud mahetoidu osakaal kogu toiduturu käibest 2000. aasta 1,2%-lt 3,7%-ni 2009. aastal. Mahepuu ja –köögiviljade, mida müüakse enamasti supermarketites ja säästukauplustes, müügikäive moodustas 38% kogu mahetoidu müügikäibest.

Mahetoodete müügikäive elaniku kohta on Euroopa Liidu maades väga varieeruv. 2008. aastal olid liidriks Taani, Šveits ja Austria, kus osteti mahetoitu keskmiselt vastavalt 2070, 1865 ja 1524 Eesti krooni eest aastas elaniku kohta. Selles võrdluses jääb Eesti oluliselt suurematest Euroopa maheriikidest maha, sest Eestis osteti 2008. aastal mahetoidukaupu keskmiselt 110 - 120 krooni eest elaniku kohta.

Mahetoodete osakaal toidukaupade müügikäibes oli 2008. aasta andmetel suurim jällegi Taanis (6,7%). Järgnesid Austria (5,3%), Šveits (4,9%) ja Rootsi (3,4%). Soomes oli see osakaal 1% ning Eestis 0,8%.

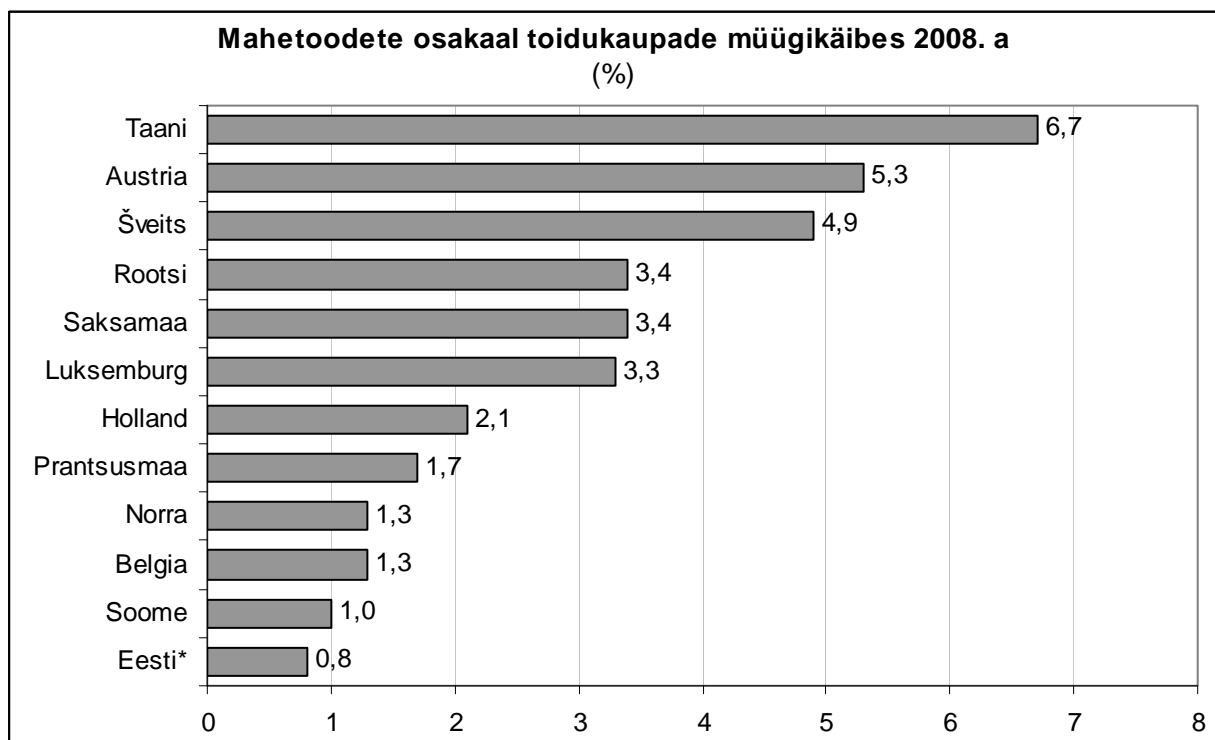
² Allikas: Biofach 2010 (www.biofach.de)

Joonis 4.3

*koos impordiga, ligikaudne hinnang
Allikad: FiBL, AMI, EKI

Joonis 4.4

* koos impordiga, ligikaudne hinnang
Allikad: FiBL, AMI, EKI

Hoolimata majanduslangusest on mahetoodete sektoril potentsiaali tulevikus kasvada, sest tarbijad pööravad üha enam tähelepanu maheturgu iseloomustavatele väärtustele nagu jätkusuutlikkus, tervislikkus, kohalik päritolu, maitse jmt. 2008. ja 2009. aastal on mahetoodete hinnad kõikunud suuresti – suurele hinnatõusule 2008. aastal järgnes hinnalangus 2009. aastal. 2009. aastal tõusis suurimaks maheturuks maailmas USA, millele järgneb Euroopa maheturg. Mitmeid aastaid kõrgeid kasvunumbreid tunnistanud mahetoodete sektorile ennustatakse tulevikuks tagasihoidlikemaid ja püsivamaid kasvuperspektiive, mis tähendab ka väiksemat kõikumist defitsiidi või ülepakkumise tingimustes.

Käesolev uuring näitas, et kuigi Eesti maheturu mahud on veel väikesed, areneb see valdkond edasi positiivses suunas. Suurenenud on mahetunnustusega tootjate ja töötajate arv, kasvanud on tarbijate teadlikkus, mis koos paraneva majanduskeskkonnaga lubab arvata, et kodumaiste mahetoodete müügikäibe kasv hakkab edaspidi suurenema. Maheturu arengu seisukohalt on oluline, et paremini areneks välja mahetoidu töötlemise sektor, sest täna veel suur osa kogu toodetud mahetoidust mahedana turule ei jõua (nt piimatooted, teraviljatooted, liha).

Praeguseks on Eestis välja kujunenud küllalt lai mahekaupluste võrgustik. Nii see, kui uute kodumaiste mahetoodete turuletulek võimaldab mahetoidu alast infot tarbijate huviorbiidis hoida. Samuti käsitletakse mahetoiduga seotud teemasid praegu aktiivselt meedias, mis tõstab inimeste teadlikkust selles teemavaldkonnas ja suurendab huvi ökotootmise ning -toodangu vastu.

Kokkuvõte

2009. aastal suurenes mahepõllumajanduslikult haritav maa Eestis 103 tuh hektarini, sellest oli üleminekuaja läbinud 77 tuh hektarit. Seega oli kogu Eesti põllumajandusmaast 12,8% mahepõllumajandusmaa, üleminekuaja läbinud põllumaa osakaal oli 9,6% kogu põllumajandusmaast. Nende näitajatega on Eesti Euroopas ja ka maailmas esimeste hulgas.

2009. aastal oli 42% Eesti lammastest, 7% veistest ja üle 2% lehmadest maheloomad.

Mahetootjate arv kasvas Eestis 2009. aasta lõpuks 1278 tootjani, mis oli 3% enam kui aasta tagasi. 2009. aasta lõpus oli Eestis 49 mahetoidu töötlemisega tegelevat ettevõtet (2008.a lõpus 32), neist 14 tegutses vaid mahetoidu ladustamise ja turustamisega. Töötajate vähesus on mahetoidu kättesaadavuse peamisi takistusi, seetõttu on uute töötajate lisandumine maheturu arengu seisukohast väga positiivne.

Piim ja piimatooted

Mahepiima toodang vähenes 2009. aastal mitmendat aastat järjest. Seda toodeti kokku 10,7 tuh tonni ehk ligi 4% vähem kui aasta tagasi. 2009. aastal tootis mahelehmapiima 161 tootjat (2008.a 173). Kuna 2009. aastal langes kogu piimatoodang, siis jäi mahepiima osakaal piima kogutoodangust samale tasemele 2008. aastaga ehk 1,6%-le.

Piimakäitlemisettevõtteid oli Eestis 2009. aastal kokku 40, nendest kaks (Pajumäe talu ja AS Saidafarm) töötles mahepiima. Mahekäitleja tunnus oli 2009. aastal olemas ka piimandusühisel E-Piim, kuid peale ühe mahepiimapulbri katsepartii tootmise ei ole E-Piim aktiivsemalt mahepiima töötlemisega tegelema. Kogu toodetud mahepiimast jõudis mahedana tarbijani vaid 20% (2008. a 17%). 68% Eestis toodetud mahepiimast (2008.a 69%) müüdi tavameiereidele ja see segati tavapiima hulka.

Ümberarvestatuna piimaks tarbiti Eestis 2009. aastal mahepiima ja piimatooteid kokku ~2,1 tuh tonni, see moodustas 0,5% kogu piimatarbimisest. 2010. aastaga kodumaiste mahepiimatoodete sortimendis suuri muutusi ei toimunud. Sortimendivaatluse käigus leiti kauplustest 29 erinevat Eestis toodetud mahepiimatoodet (2009.a 29), millest suurem osa olid mahekohupiimad ja -kreemid ning mahejogurtid.

2010. aastal müüsid suuremad tootjad mahepiima talust või ettevõttest otse tarbijatele keskmiselt hinnaga 6 krooni liiter (hind jäi samaks võrreldes aastatagusega). Mahepiima otsemüügihind oli 2010. aastal 40% kõrgem tavapiima kokkuostuhinnast (2009.a 83%). Kauplustes on mahepiimatooted sarnastest tavatoodetest ligikaudu 30-40% kallimad.

Mahepiima ja sellest valmistatud mahetooted müüdi Eestis 2009. aastal ligikaudu 19 mln krooni eest, mis oli 4% vähem kui 2008. aastal. Mahepiimatooted moodustasid 2009. aastal kogu piimatoodete hinnangulisest jaekäibest ligikaudu 0,6%, mis on natuke enam kui aasta tagasi.

Tera- ja kaunvili, tehnilised kultuurid ning neist tooted

Nii maheteraviljatootjate arv kui ka teravilja kasvatamiseks kasutatav põllumajandusmaa Eestis on pidevalt suurenenud ning 2009. aastal kasvas maheteravilja saak ligi 17,1 tuh tonnini (+17% võrreldes aastatagusega). Enim toodeti mahekaera. Maheteraviljasaak

moodustas 2009. aastal 2% kogu Eesti teraviljasaagist (2008.a 1,7%). Mahekaunvilja saak kukkus 2009. aastal ligi kümme korda ja oli 5 tonni (2008. a. 47,7 tonni). Saak vähenes, sest 4/5 varasematest tootjatest loobus maheherne kasvatamisest. Mahekaunvilja saak moodustas ainult 0,1% kogu kaunviljasaagist. Mahedaid tehnilisi kultuure toodeti Eestis 2009. aastal 107 tonni (langus aastatagusega võrreldes 2,2 kordne), nende osakaal tehniliste kultuuride kogusaagis oli 0,1%.

2009. aasta lõpus oli Eestis mahetunnustus 14-l maheteravilja töötlemis- ja turustusettevõttel, 2010. aastal lisandus nimekirja veel 4 ettevõtet. 2009. aastal hakati taas töötleva maheõlitaimi.

Maheteraviljatooteid tarbiti Eestis mahedana 2009. aastal kokku ligi 142 tonni terakaalule ümberarvestatult (kasv võrreldes aastatagusega oli üle 86%). Maheteravilja tarbimine moodustas 0,13% Eestis toiduks tarbitud teraviljast. Kogu Eestis toodetud maheteraviljast jõudis kohalikule toiduturule 0,8%. Lisaks kasutati maheteravilja mahemunade, -piima ja -liha tootmiseks.

Kui tavateravilja kokkuostuhinnad 2010. aastal kasvasid, siis maheteravilja hinnad hoopis langesid. Vähenesid ka tava- ja maheteravilja hinnavaheed. Näiteks mahetoidunisu osteti 2009. aastal Eestis kokku keskmiselt 16% kallimalt kui tavanisu (2009 a oli mahenisu 73% kallim), teiste viljaliikide osas oli mahetoiduvili kokkuostul 2-2,5 korda kallim tavatoiduviljast. Kauplustes vähenesid 2010. aastal nii tavateravilja- kui maheteravilja toodete hinnad, välja arvatud kamajahu ja maheleib. Mahekama on keskmiselt 50% kallim kui tavakama (sama ka 2009. aastal) ning maheleib 70% kallim kui tavaleib (2009. a 50%). Mahejahude hinnavahe vastavate tavatoodetega võrreldes on 2,2-2,7 kordne (2009. a 2,5-3 kordne). Maheteraviljatoodete sortiment Eesti kauplustes suurenes 2009. aastal 132 tooteni (2009.a 69).

2009. aastal müüdi Eestis kodumaiseid maheteravilja ja -kaunviljatooteid kokku ligikaudu 5,2 mln krooni eest, mis oli 53% rohkem kui 2008. aastal. Kogu Eesti teraviljatoodete müügikäibest moodustasid maheteraviljasaadused 2009. aastal hinnanguliselt 0,2%.

Kartul, köögivilja ja neist tooted

Mahekartuli saak oli 2009. aastal Eestis ligi 1,7 tuhat tonni (-9% mullusega võrreldes). See moodustas 1,2% kogu Eesti kartulisaagist. Mahekartuli tootjaid oli 2008. aastal 409 (2008.a 406). Maheköögivilja toodeti Eestis 2009. aastal 277 tonni (+10% eelmise aastaga võrreldes). See moodustas 0,4% köögivilja kogusaagist. Maheköögivilja kasvatajate arv suurenes 2009. aastal 222-lt 228-ni.

Mahekartuli ja -köögivilja töötlejaid, pakendajaid ja turustajaid oli 2009. aastal kokku 8, 2010. aasta septembri seisuga oli sinna nimekirja lisandunud veel 3 ja lahkunud 1 ettevõtte.

Mahekartulit tarbiti Eestis 2009. aastal kokku 1070 tonni ja maheköögivilja 250 tonni. Aastatagusest väiksema saagi tõttu jäi mahekartuli tarbimine 9% väiksemaks. Maheköögivilja tarbimine aga kasvas ligi 14%. Mahekartuli osakaal kartuli kogutarbimisest langes 2009. aastal 0,9%-le (2008. a. 1,0%). Maheköögivilja osakaal kogutarbimisest viimase aastaga ei muutunud, jäädes 0,2%-le.

2010. aastal sai Eesti kauplustest osta kokku 109 erinevat mahekartuli ja -köögiviljatoodet (2009.a 97). Kartuli osas on valik aastaga pisut vähenenud, kuid suurenenud on nii maheköögivilja kui töödeldud mahesaaduste sortiment. 2010. aastal on mahekartuli ja -köögivilja tootjahind olnud 1,8-3,5 korda kõrgem tavakartuli ja -köögivilja tootjahinnast. Tavakartuli ja mahekartuli hinnavahe on aastaga vähenenud, kuid näiteks maheporgandi ja –kaalika hinnavad on kasvanud (nende vahe tavaporgandi ja kaalikaga võrreldes on vastavalt 3,6 ja 3,4 korda).

Mahekartulit ja -köögivilja müüdi 2009. aastal Eestis kokku ligikaudu 8,2 mln krooni eest (2008.a 8,1 mln kr). Maheköögivilja müük kasvas nii kauplustes kui otsemüügis, mahekartuli otsemüügikogused vähenesid ja kauplustes müük jäi samaks. Mahekartuli osakaal kartuli siseturu müügikäibes oli 2009. aastal 1,5%, maheköögiviljal aga ligi 0,4 %.

Puuvili ja marjad ning neist tooted

2009. aastal toodeti Eestis üleminekuaja läbinud mahepuuvilju ja -marju 527 tonni (+25% võrreldes aastatagusega). Nende osakaal puuviljade ja marjade kogusaagis langes 5,4%-ni (2008.a 7,7%). Mahepuuvilju toodeti 270 tonni, neist enamik olid õunad. Mahemarju toodeti 257 tonni, neist 62% olid astelpajumarjad.

2009. aastal tegutses Eestis 544 mahepuuvilja ja -marjakasvatajat ning 12 mahetunnustusega töötajat ja pakendajat.

2009. aastal tarbiti Eestis mahepuuvilju ja -marju värskena või töödeldult kokku 444 tonni (+21% võrreldes eelmise aastaga). Mahepuuviljade ja -marjade osakaal kogu puuvilja- ja marjatarbimises tõusis 2009. aastal varasemate aastate 0,6%-lt 0,7%-ni. Tarbimine suurenes tänu tootjate arvu ja toodangu mahu kasvule. Oma peredes tarbiti mahepuuviljadest ja -marjadest ära alla poole ja üle poole jõudis müüki. Kogu saagist jõudis inimtarbimisse kokku 84% mahepuuvilju ja -marju, ülejäänud jäi erinevatel põhjustel tarbimata.

Mahepuuviljade ja -marjade ja neist valmistatud hoidiste sortiment suurenes 2010. aastal 78 tooteni (2009.a 65). 2010. aastal on maheõunad olnud keskmiselt 50% kauplustes kallimad kui kodumaised tavaõunad (2009. a oli hinnavahe 20%), mahemoosid on enamasti 1,9-2 korda kallimad sama liiki marjadest valmistatud kodumaistest tavamoosidest (maheõunamoos +13%).

2009. aastal müüdi Eestis mahepuuvilju ja -marju kokku hinnanguliselt 6,4 mln krooni eest. Müügikäive kasvas võrreldes eelmise aastaga 16%. Kokku moodustas mahepuuvilja ja -marjade müügikäive Eestis ligikaudu 0,4% kogu puuviljade ja marjade (värsked ja töödeldud) müügikäibest.

Maitse- ja ravimtaimed

Maheköömnete ja -sinepiseemnete toodangu vähenemise tõttu on viimastel aastatel vähenenud ka mahemaitse- ja -ravimtaimede toodang Eestis. 2009. aastal toodeti kokku 9,3 tonni mahedaid maitse- ja ravimtaimi (-18% võrreldes eelmise aastaga). Mahedaid maitse- ja ravimtaimi kogutakse ka mitteharitavatelt aladelt, 2009. aastal suurenes see ala üle saja korra 35658 hektarini (2008.a 314 ha). Lisaks maitse- ja ravimtaimedele korjati veel marju ja seeni.

2009. aastal oli Eestis 8 mahedate maitse- ja ravimtaimede töötajat, 2010. aastal on lisandunud veel üks töötaja ja üks ladustaja.

2009. aastal toodeti Eestis 4,4 tonni mahetaimeteesid, -kohvijooke, -maitseaineid ja -ürte, sellest 4,3 tonni olid mahetaimeteed. Tootegrupi kogutoodang suurenes võrreldes eelmise aastaga ¼ võrra, taimeteedel 43%.

Selles tootegrupis on kodumaiste mahetoodete sortiment väga lai - 2010. aastal oli kauplustes müügil 205 mahemärgiga maitse- ja ravimtaime ning neist valmistatud toodet, neist teesegusid ja ravimtaimi oli kokku 144 nimetust (jagunes enam-vähem pooleks). Kodumaiste taimeteede jaehinnad on 2010. aastal jäänud samale tasemele 2009. aastaga, tõusnud on vaid mahekibuvitsatee hind (+8%). Mahetaimeteed on praegu isegi odavamad tavataimeteedest, sest viimaste hind on kauplustes märgatavalt tõusnud. Nii maksavad mahetaimeteed olenevalt sordist 3-17% vähem kui tavataimeteed.

2009. aastal müüdi Eesti jaeturul mahedaid maitse- ja ravimtaimi ligikaudu 4,8 mln krooni eest (viieendiku võrra enam kui aasta tagasi). See moodustas 7,5% kogu maitse- ja ravimtaimede ning taimeteede jaemüügikäibest.

Liha ja lihatooted

Eestis toodeti maheliha 2009. aastal ligikaudu 1 tuhat tonni, see moodustas liha kogutoodangust 1,3% (2008.a 1,6%). 75% toodetud mahelihast oli maheveiseliha, 23% mahelambaliha, teisi lihaliike toodeti vähestes koguses.

2008. aastal töötles Eestis 117 tunnustatud lihakäitlemise ettevõttest maheliha vaid 2 (OÜ Märjamaa Lihatoöstus ja OÜ Saaremaa Lihatoöstus).

Maheliha tarbiti 2009. aastal 48 tonni (-27% võrreldes eelmise aastaga). Sellega moodustas maheliha tarbimine ligi 0,05% kogu lihatarbimisest Eestis. Mahelihatoodete sortiment aasta jooksul ei suurenenud, tootenimetuste arv jäi 26 nimetusele.

2010. aastal kasvasid nii mahe- kui tavalambaliha hinnad kauplustes. Kuna tavalambaliha hind kasvas rohkem (+8%) kui mahelambalihal (+4%), siis on vähenenud ka nende hinnaerinevused. Sellegipoolest on mahelambaliha 71% kallim kui tavalambaliha (2009. a 75%). Tava- ja maheveise liha hinnad aga 2010. a keskmiselt langesid (va maheveiseliha välisfilee). Maheveiseliha on kauplustes 30-60% tavaveiselihast kallim. Hakkliha puhul suurenes hinnaerinevus 34%-ni.

Maheliha müügikäive Eestis kahanes 2009. aastal hinnanguliselt 1,7 mln kroonini (2008.a 5,2 mln kr). Kokku moodustas maheliha liha ja lihatoodete kogukäibest 2008. aastal 0,04%.

Munad

2009. aastal toodeti Eestis 523 tuhat üleminekuaja läbinud mahemuna (+28% võrreldes aastatagusega). Mahemunade osakaal Eesti munade kogutoodangus oli 0,3%. Eestis tegeles munatoodete tootmise ja munade pakendamisega 14 ettevõtet, millest vaid üks tegeles mahemunade pakkimisega (Kitsevälja talu).

2009. aastal tarbiti Eestis 496 tuhat mahemuna, mida oli ligi kolmandiku võrra rohkem kui eelmisel aastal. Mahemunade osakaal kogu munatarbimises oli 0,2%. Oluliselt on kasvanud

mahemuna otsemüügikogused, kaupluste kaudu müüdnud kogused on jäänud 2008. aasta tasemele.

2010. aastal munade tootjahind Eestis tõusis, kuid mahemunade osas oli hinnakasv veidi väiksem. Sellega vähenes vahe mahe- ja suurtootjate tavamunade tootjahinnas aastatagusest 72%-lt 2010. aastal 62%-le. Seevastu kauplustes tavamunade jaehind langes kuid mahemunad kallinesid. Sellega suurenes mahemunade jaehinna vahe tavamunadega võrreldes 2,6 kordseks (2009. a oli vahe 2,5 kordne).

Mahemune müüdi 2009. aastal Eestis hinnanguliselt ligikaudu 900 tuh krooni eest (+29% võrreldes aastatagusega). Mahemunad moodustasid 2009. aastal munade kogu jaemüügikäibest 0,3%.

Mesi ja meetooted

2008. aastal toodeti Eestis 6 tonni üleminekuaja läbinud mahemett (+9% võrreldes eelmise aastaga). See moodustas 1% Eesti kogu Statistikaameti poolt avaldatud meetoodangust. 15 meepakendajast oli mahemee pakendamise ja töötlemise tunnustus endiselt vaid ühel ettevõttel (Taali Mesila). Toodetud mahemesi tarbiti ka ära ning mahemee osakaal kogu meetarbimises oli 2009. aastal 0,9%.

Mahemee tootenimetuste arv kauplustes oli 2010. aastal suurem kui aasta tagasi - 12 nimetust (2009.a 8 nimetust). Eestis müüakse suurem osa meest tootjatelt otse tarbijatele, seda võib öelda nii tavamee kui ka mahemee kohta.

2010. aastal oli keskmine mahemee tootja müügihind üle 16% kõrgem kui aasta tagasi. Tootjad müüsid 2010. aastal mahemett tarbijatele otse talust keskmiselt 5% kallimalt kui tavamee tootjad turgudel (aasta tagasi müüdi mahemett 6% odavamalt). Kauplustes kallinesid mahemesi ja tavamesi võrdselt ja mahemee jaehind endiselt on 55% kõrgem kui tavameel.

Mahemee müügikäive kasvas võrreldes eelneva aastaga kolmandiku võrra tänu toodangu ja tarbimise suurenemisega. Kokku müüdi 2009. aastal Eestis mahemett ligikaudu 800 tuh krooni eest. Kogu mee müügist moodustas mahemesi seega 1%.

Müügikohad ja sortiment

Kohalikke mahetooteid müüdi 2010. aastal 80 – 150 müügikohas üle Eesti. (2009. aastal 70-130). Juurde tekkis väikeseid ökopoode ja mahetooteid lisasid oma sortimenti varasemast enam ka suuremad toidukauplused (Selver, Prisma, ETK kauplused jt). 2010. aastal jätkus teatud ökokaupluskettide nagu Biomarket, Looduspere, Ökosahver laienemine. Suurim ökopoodide kontsentratsioon on endiselt Tallinnas, kuid neid lisandus käesoleval aastal juurde mujalegi üle Eesti. Mahetooteid müüvatest kauplustest pakkus endiselt suurimat valikut Ökosahvri pood Tallinnas Mulla tänaval, kuid oma tootevalikut on tugevalt parandanud ka Ökotalukauba kauplus Herne tänaval.

Sortimendivaatlusest selgus, et 2010. aasta jooksul oli kauplustes müügil ligi 600 Eestis toodetud mahetoidukaupa. Seda on 187 toote võrra enam kui eelmisel aastal. Suurema osa mahetoodete sortimendist moodustasid maitse- ja -ravimtaimed (34%), teraviljatooted (22%) ning kartul ja köögiviljad (18%). Enim on 2010. aastal kasvanud teravilja, kaunvilja ja õlikultuuride ning nendest valmistatud toodete valik. Kodumaiste mahetoodete valiku

märkimisväärsele laienemisele on tugevalt kaasa aidanud töödeldud mahetoodete arvu suurenemine ning erinevate organisatsioonide aktiivne tegevus (nt TÜ Eesti Mahe, Eesti Mahepõllumajanduse SA jt).

Müügikäive

Kohalike mahetoidutoodete müügikäive oli Eestis 2009. aastal arvestuslikult 47 mln kr. Sellega tõusis käive praktiliselt 2008. aastaga võrreldes 1%. Müügikäive kasvas kõikide kaubagruppide lõikes välja-arvatud mahepiimal ja -lihal. Just maheliha müügikäibe suur langus (-3,5 mln kr ehk -67%) tõi kaasa kogu jaemüügikäibe madala kasvu, sest muudu oleks see võinud kasvada oluliselt rohkem. Ülejäänud mahetoodete käibekasv saavutati mahetoodete sortimendi laienemise ning müügiõrgu laienemise arvel. Kaupluste kaudu müüdüd mahetoodete jaemüügikäive kasvas aastaga 20%. 2009. aastal langes kaupluste arvele 59% kodumaiste mahetoodete müügikäibest. Samal ajal on vähenenud mahetoodete otsemüügikäibed (müük otse tootjatelt). Kogu toidukaupade (sh importtooted) jaekäibest moodustasid Eestis toodetud mahetooted 2009. aastal 0,26%. Kodumaiste mahetoodete osakaal on küll veel madal, kuid see on stabiilselt kasvanud igal aastal. Juba on märke, et müügikäibed on hakanud suurenema ka mahelihatoodel. Kõige suurema osa müügikäibest andsid mahepiim ja -piimatooted, kokku ligi 39%. Müügikäibest 17% langes mahekartuli ja -kõogivilja arvele, 15% mahepuuviljale ja -marjadele ning 11% maheteravilja ja -kaunviljatoodetele. Teiste toodete osakaalud olid väiksemad. Aastaga suurenes kõikide mahetoote gruppide osatähtsus mahekäibes välja-arvatud mahepiim ja -piimatooted ning maheliha. Kõige enam kasvasid maheteravilja toodete, mahemeie ning mahedate maitse- ja ravimtaimede osakaalud Eestis toodetud mahetoodete müügikäibes. Koos kodumaiste mahetoodete müügi kasvuga suurenes 2008. aastal ka imporditud mahetoodete müük.

Eesti kauplustes müügilolnud Eestis toodetud mahetoidukaubad

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
Piimatooted							
1	Juust rasva 32%	Saidafarm AS	1	x	x	x	x
2	Kodune jogurt 4%	Saidafarm AS	0,4	x	x	x	x
3	Kohupiim	Saidafarm AS	0,2	x	x	x	x
4	Kohupiim	Saidafarm AS	0,5	x	x	x	x
5	Kuumtöötlemata mahe talupiim 4%	Pajumäe Talu	1 liiter (l)	x	x	x	x
6	Mahe jogurt kamaga	Pajumäe Talu	0,25	x	x	x	x
7	Mahe jogurt kamaga	Pajumäe Talu	0,4	x	x	x	x
8	Mahe jogurt kamaga	Pajumäe Talu	1	x	x	x	x
9	Mahe jogurt maitsestamata	Pajumäe Talu	0,25	x	x	x	x
10	Mahe jogurt maitsestamata	Pajumäe Talu	0,4	x	x	x	x
11	Mahe jogurt maitsestamata	Pajumäe Talu	1	x	x	x	x
12	Mahe kakao kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,265	x	x	x	x
13	Mahe kakao kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,47	x	x	x	x
14	Mahe kohupiim	Pajumäe Talu	0,25	x	x	x	x
15	Mahe kohupiim	Pajumäe Talu	0,47	x	x	x	x
16	Mahe kohupiim	Pajumäe Talu	0,95	x	x	x	x
17	Mahe Miksiko hapukoore asemel 6%	Pajumäe Talu	0,25	x	x	x	x
18	Mahe Miksiko hapukoore asemel 6%	Pajumäe Talu	0,4	x	x	x	x
19	Mahe Miksiko hapukoore asemel 6%	Pajumäe Talu	1	x	x	x	x
20	Mahe rosina kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,265	x	x	x	x
21	Mahe rosina kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,47	x	x	x	x
22	Mahe segu kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,265	x	x	x	x
23	Mahe segu kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,47		x	x	x
24	Mahe vanilje kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,265	x	x	x	x
25	Mahe vanilje kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,47	x		x	x
26	Mahe vanilje kohupiimakreem astelpaju kastmega	Pajumäe Talu	0,17	x	x	x	x
27	Mahe ürtidega kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,265	x	x	x	x
28	Mahe ürtidega kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,47	x		x	x
29	Mahe ürtidega kohupiimakreem	Pajumäe Talu	0,95			x	x
Munad							
1	Munad öko M 10 tk	Kitsevälja talu	10 tk	x	x	x	x
2	Munad öko M 6 tk	Kitsevälja talu	6 tk	x	x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
Teraviljatooted, kaunviljad ja õlikultuurid							
1	Herne jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,5	x	x	x	x
2	Hernes (kuivatatud)	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,5	x	x	x	x
3	Jõhvika-porgandi-astelpajumüsli piimašokolaadis (batoon)	Katrin Seppa FIE	40 g	x	x	x	x
4	Jõhvika-porgandi-astelpajumüsli piimašokolaadis (tahvel)	Katrin Seppa FIE	80 g	x	x	x	x
5	Kaerahelbed	Laine Jakobson, Lehe talu	1	x	x		x
6	Kaerajahu	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1	x	x	x	
7	Kaerajahu	Laine Jakobson, Lehe talu	1		x		
8	Kaerakruup	Laine Jakobson, Lehe talu	1	x	x		x
9	Kaeratera	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1	x	x	x	x
10	Kamajahu	Pere Leib AS	0,4	x	x	x	x
11	Linajahu	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõomussaar, Raismikuoja talu	0,33	x			
12	Linaseemned	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	0,1		x		
13	Linaõli külmpress	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõomussaar, Raismikuoja talu	0.3 l	x			
14	Mahe (öko) "Haldja" sai	Vändra Leib OÜ	0,25	x	x	x	x
15	Mahe (öko) karaskisegu	Vändra Leib OÜ	0,4	x	x	x	x
16	Mahe (öko) krõbe kolmeviljamüsli meega	Vändra Leib OÜ	0,375				x
17	Mahe (öko) kukkel (5 tk à 35 g)	Vändra Leib OÜ	0,175	x	x	x	x
18	Mahe (öko) meega röstitud pähkli-puuviljamüsli	Vändra Leib OÜ	0,35				x
19	Mahe (öko) must leib	Vändra Leib OÜ	0,38	x	x	x	x
20	Mahe (öko) nisu täisterajahu	Vändra Leib OÜ	1	x	x	x	x
21	Mahe (öko) nisujahu pehme	Vändra Leib OÜ	1	x	x	x	x
22	Mahe (öko) nisujahu sõre	Vändra Leib OÜ	1	x	x		x
23	Mahe (öko) nisumanna	Vändra Leib OÜ	1	x	x	x	x
24	Mahe (öko) odrajahu	Vändra Leib OÜ	1	x	x	x	x
25	Mahe (öko) odrasepik	Vändra Leib OÜ	0,3	x	x	x	x
26	Mahe (öko) peenleib	Vändra Leib OÜ	0,33	x	x	x	x
27	Mahe (öko) pitsapõhjalpulber	Vändra Leib OÜ	0,4	x	x	x	x
28	Mahe (öko) rosinaleib	Vändra Leib OÜ	0,38				x
29	Mahe (öko) rukki täisterajahu	Vändra Leib OÜ	1	x	x	x	x
30	Mahe (öko) rukkiklii	Vändra Leib OÜ	0,5	x	x	x	x
31	Mahe (öko) rukkileib	Vändra Leib OÜ	0,5	x	x	x	x
32	Mahe (öko) rukkipeenleib	Vändra Leib OÜ	1	x	x	x	x
33	Mahe (öko) seemneleib	Vändra Leib OÜ	0,4	x	x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
34	Mahe (öko) spelta manna	Vändra Leib OÜ	0,5	x	x	x	
35	Mahe (öko) speltajahu pehme	Vändra Leib OÜ	0,5	x	x	x	x
36	Mahe (öko) speltatäisterajahu	Vändra Leib OÜ	0,5	x		x	x
37	Mahe (öko) teraleib	Vändra Leib OÜ	0,38	x	x	x	x
38	Mahe (öko) tervisemüsli	Vändra Leib OÜ	0,375				x
39	Mahe (öko) täisteraröst	Vändra Leib OÜ	0,21	x	x	x	x
40	Mahe rukki klii	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,25	x	x	x	x
41	Mahe rukki manna	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,5	x	x	x	x
42	Mahe rukki püülijahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,5	x			x
43	Mahe rukki püülijahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1		x	x	x
44	Mahe rukki terad	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1	x	x	x	x
45	Mahe rukki täistera jahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1		x	x	
46	Mahe spelta klii	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,25			x	x
47	Mahe spelta manna	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,5	x	x	x	x
48	Mahe spelta manna	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1	x	x	x	x
49	Mahe spelta püülijahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,5			x	x
50	Mahe spelta püülijahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1				x
51	Mahe speltanisu küpsised	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,1	x			x
52	Mahe speltanisu küpsised ingveriga	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,1			x	x
53	Mahe tatra jahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,5	x	x	x	x
54	Mahe tatra jahu	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1				x
55	Mahe tatra küpsised	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,1		x	x	x
56	Mahe tatra küpsised	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,25		x	x	
57	Mahe tatra manna	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,5	x	x	x	x
58	Mahe tatra manna	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1		x	x	x
59	Meega röstitud jõhvika-porgandi-astelpajumüsli	Katrin Seppa FIE	0,35	x	x	x	x
60	Meega röstitud jõhvika-porgandi-astelpajumüsli	Katrin Seppa FIE	0,7			x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
61	Meega röstitud pähkili-rosinamüsli	Katrin Seppa FIE	0,35	x	x	x	x
62	Meega röstitud õuna-kaneeli-rosinamüsli	Katrin Seppa FIE	0,35	x	x	x	x
63	Neljaviijahelbed	Laine Jakobson, Lehe talu	1		x		x
64	Nisuklii öko	Anfang OÜ	2	x		x	
65	Nisupüül	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1	x			
66	Nisupüül öko	Anfang OÜ	3	x	x	x	x
67	Nisupüül öko	Anfang OÜ	0,75		x	x	x
68	Nisutera	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1	x	x	x	x
69	Nisuterad	Laine Jakobson, Lehe talu	0,5	x	x		x
70	Odrahelbed	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõõmussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
71	Odrahelbed	Laine Jakobson, Lehe talu	1		x		x
72	Odrajahu	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõõmussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
73	Odrajahu	Laine Jakobson, Lehe talu	1	x	x		x
74	Odrakruup	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõõmussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
75	Odrapüül öko	Anfang OÜ	0,75				x
76	Odratera	Laine Jakobson, Lehe talu	0,5				x
77	Pähklimüsli tumedas šokolaadis (batoon)	Katrin Seppa FIE	40 g	x	x	x	x
78	Pähklimüsli tumedas šokolaadis (tahvel)	Katrin Seppa FIE	80 g	x	x	x	x
79	Rapsiöli külmpress	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõõmussaar, Raismikuoja talu	1 l	x	x		
80	Rukki täisterajahu	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõõmussaar, Raismikuoja talu	1			x	
81	Rukkihelbed	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõõmussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
82	Rukkihelbed	Laine Jakobson, Lehe talu	1		x		x
83	Rukkijahu	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõõmussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
84	Rukkijahu	Laine Jakobson, Lehe talu	1	x	x		x
85	Rukkijahu	Laine Jakobson, Lehe talu	5	x	x		x
86	Rukkijahu öko	Anfang OÜ	3		x		x
87	Rukkipüül (rukkiroovjahu) öko	Anfang OÜ	3	x	x	x	x
88	Rukkiterad	Laine Jakobson, Lehe talu	0,5	x	x		x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
89	Speltanisu helbed	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõomussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
90	Speltanisu helbed	Laine Jakobson, Lehe talu	1		x		
91	Speltanisu helbed öko	Anfang OÜ	0,5				x
92	Speltanisu jahu	Laine Jakobson, Lehe talu	1	x	x		
93	Speltanisu kruup	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõomussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
94	Speltanisu lihtjahu	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõomussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
95	Speltanisu püül	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1		x		
96	Speltanisu püül öko	Anfang OÜ	3		x	x	x
97	Speltanisu püül öko	Anfang OÜ	0,075				x
98	Speltanisu terad	Laine Jakobson, Lehe talu	0,5	x	x		
99	Speltanisuklii	Anfang OÜ	3		x		
100	Tatar öko	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1				x
101	Tatra tang öko	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1				x
102	Tatratang	Laine Jakobson, Lehe talu	1		x		
103	Täistera kaerahelbed	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1		x	x	x
104	Täistera kaerajahu	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1				x
105	Täistera kolmeviljahelbed	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1	x	x	x	x
106	Täistera nisujahu	Eesti Mahe TÜ, FIE Mait Rõomussaar, Raismikuoja talu	1	x	x	x	x
107	Täistera nisujahu söre öko	Anfang OÜ	0,75				x
108	Täistera nisujahu öko	Anfang OÜ	3		x	x	x
109	Täistera nisujahu öko	Anfang OÜ	0,75		x	x	
110	Täistera odrajahu öko	Anfang OÜ	0,75				x
111	Täistera rukkibelbed	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1			x	
112	Täistera rukkijahu	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1	x	x	x	x
113	Täistera rukkijahu	Laine Jakobson, Lehe talu	1		x		
114	Täistera rukkijahu öko	Anfang OÜ	3	x	x	x	x
115	Täistera speltanisu jahu	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1	x			x
116	Täistera speltanisu jahu öko	Anfang OÜ	3		x	x	x
117	Täistera speltanisu jahu öko	Anfang OÜ	0,75			x	x
118	Täistera speltanisu püül öko	Anfang OÜ	0,75			x	x
119	Täistera speltanisuhelbed	Eesti Mahe TÜ, Zerna talu	1				x
120	Täistera speltanisujahu	Laine Jakobson, Lehe talu	1		x		
121	Õuna-kaneeli-rosinamüsli valges šokolaadis (batoon)	Katrin Seppa FIE	40 g	x	x	x	x
122	Õuna-kaneeli-rosinamüsli valges šokolaadis (tahvel)	Katrin Seppa FIE	80 g	x	x	x	x
123	Öko kirjupasta mustikaga	Teraviljatoode OÜ	0,4	x	x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
124	Öko maistepasta kukeseentega	Teraviljatoode OÜ	0,4	x	x	x	x
125	Öko maitsepasta kõrvenõgesega	Teraviljatoode OÜ	0,4	x	x	x	x
126	Öko odrapasta mustsõstraga	Teraviljatoode OÜ	0,4	x	x	x	x
127	Öko pastade segu	Teraviljatoode OÜ	0,4	x	x	x	x
128	Öko rukkিপasta	Teraviljatoode OÜ	0,4	x	x	x	x
129	Öko salatipasta õuna ja pohlaga	Teraviljatoode OÜ	0,25	x	x	x	x
130	Öko supipasta peterselliga	Teraviljatoode OÜ	0,25	x	x	x	x
131	Öko täisteranisupasta	Teraviljatoode OÜ	0,4	x	x	x	x
132	Öko täisterapasta linaseemnetega	Teraviljatoode OÜ	0,4		x	x	x
Kartul, aedviljad ja seemned							
1	Aeduba	Eesti Mahe TÜ	1			x	
2	Aeduba	Kaskema talu	1			x	
3	Aeduba (külmutatud)	Kontsu talu, Kiur Kõva	1	x	x		
4	Boršisegu (peet, porgand, kapsas, kartul)	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,5	x	x	x	x
5	Brokoli	Eesti Mahe TÜ	1			x	
6	Daikoni redis	Kopra Karjamõis OÜ	1				x
7	Hapukapsas	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,5				x
8	Hapukurk	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,25			x	x
9	Juurseller	Alt-Lauri talu, Kaja Kesküla	1			x	
10	Kaalikas	Eesti Mahe TÜ	1	x		x	x
11	Kaalikas	Tarvastu Saariku talu	1				x
12	Kaalikas	Mati Org, Läätsamäe talu	1				x
13	Kaalikas	Lauri- Jaani talu	1	x		x	
14	Kaalikas	Neenu Meresmaa, Vanatoa talu	1		x		
15	Kaalikas	Kontsu talu, Kiur Kõva	1			x	
16	Kaalikas viilutatud	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,25		x	x	x
17	Kapsas	Eesti Mahe TÜ	1			x	x
18	Kapsas	Kaskema talu	1			x	x
19	Kartul	Tarvastu Saariku talu	1			x	
20	Kartul	Eesti Mahe TÜ	1	x	x	x	x
21	Kartul	Kontsu talu, Kiur Kõva	1	x		x	x
22	Kartul	Lauri- Jaani talu	1	x			
23	Kartul	Kaskema talu	1			x	x
24	Kartul	Mati Org, Läätsamäe talu	1			x	x
25	Kartul	Lepassaare talu	1				x
26	Kartul	OÜ LaJa	1		x		
27	Kartul	Käosalu talu	1		x		
28	Kartul (kooritud)	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,75	x		x	x
29	Keedetud peet	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,3	x		x	x
30	Kirsstomat	Kontsu talu, Kiur Kõva	1			x	

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
31	Kirsstomat (karbis)	Kopra Karjamõis OÜ	0,25			x	
32	Kuivatatud kukseen	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,05	x			
33	Kuivatatud kõrvits (jahu)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	0,1	x	x		
34	Kukeseene jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,05	x			x
35	Kurk (värске, lühike)	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,25			x	
36	Kurk lühike	Kopra Karjamõis OÜ	1			x	
37	Kurk lühike	Mart Ruumet FIE	1			x	
38	Kurk lühike	Mati Org, Läätsamäe talu	1			x	
39	Kõrvits	Eesti Mahe TÜ	1	x		x	x
40	Kõrvits	Säga- Aaviku talu	1			x	
41	Kõrvits	Reeno Sikk	1				x
42	Kõrvits	Tarvastu Saariku talu	1				x
43	Küüslauk	Eesti Mahe TÜ	1			x	
44	Küüslauk	Ain Seeder FIE	1			x	
45	Küüslauk	Lauri- Jaani talu	1			x	
46	Küüslauk (pakitud)	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,1			x	x
47	Lehtsalat (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk	x			
48	Lollo Rosso salat (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk		x		
49	Maapirn	Ave Ader	1				x
50	Mugulsibul	Kontsu talu, Kiur Kõva	1	x		x	x
51	Mugulsibul	Eesti Mahe TÜ	1	x		x	x
52	Mugulsibul	Kopra Karjamõis OÜ	0,5	x			
53	Mugulsibul	Lauri- Jaani talu	1	x			
54	Mugulsibul	Kaskema talu	1			x	
55	Mugulsibul	Mati Org, Läätsamäe talu	1				x
56	Mustrõigas	Eesti Mahe TÜ	1			x	x
57	Mustrõigas	Alt-Lauri talu, Kaja Kesküla	1			x	
58	Naeris	Mati Org, Läätsamäe talu	1				x
59	Naeris	Eesti Mahe TÜ	1			x	x
60	Naeris	Kontsu talu, Kiur Kõva	1			x	
61	Nuikapsas	Ira Hirse	1			x	
62	Paprika	Kopra Karjamõis OÜ	1			x	
63	Pastinaak	Eesti Mahe TÜ	1	x	x		x
64	Pastinaak	Lauri- Jaani talu	1		x		
65	Pastinaak	Lepassaare talu	1				x
66	Peet	Eesti Mahe TÜ	1	x	x	x	x
67	Peet	Lauri- Jaani talu	1			x	
68	Peet	OÜ LaJa	1		x		
69	Peet	Mati Org, Läätsamäe talu	1				x
70	Peet	Kaskema talu	1	x			

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
71	Peet	Neenu Meresmaa, Vanatoa talu	1		x		
72	Peet	Kontsu talu, Kiur Kõva	1			x	
73	Peet	Eha Kooser	1			x	
74	Porgand	Tarvastu Saariku talu	1	x	x		x
75	Porgand	Eesti Mahe TÜ	1	x	x	x	x
76	Porgand	Mati Org, Läätsamäe talu	1	x	x	x	x
77	Porgand	Kaskema talu	1		x		
78	Porgand	Alt-Lauri talu, Kaja Kesküla	1			x	
79	Porgand (pakitud)	Tarvastu Saariku talu	0,5	x	x		
80	Porgand (pakitud, kooritud)	Mahetalu OÜ, Kiltsimäe talu	0,3	x	x		x
81	Punane kapsas	Alt-Lauri talu, Kaja Kesküla	1			x	
82	Punane sibul	Eesti Mahe TÜ	1			x	x
83	Punane sibul	Kontsu talu, Kiur Kõva	1			x	x
84	Punane sibul	Kopra Karjamõis OÜ	1				x
85	Pähkelkõrvits	Kopra Karjamõis OÜ	1			x	
86	Pähkelkõrvits	Eesti Mahe TÜ	1			x	x
87	Pähkelkõrvits	Kopra Karjamõis OÜ	1			x	
88	Rabarber	Eesti Mahe TÜ	1		x		
89	Rabarber	Tarvastu Saariku talu	1		x		
90	Redis (kimp)	Säga- Aaviku talu	0,1		x		
91	Riivitud peet	Mahetalu OÜ, Kiltsimäe talu	0,3	x		x	x
92	Roheline paprika	Eesti Mahe TÜ	1			x	
93	Roheline sibul	Kopra Karjamõis OÜ	0,1	x	x		
94	Suvikõrvits	Kopra Karjamõis OÜ	1			x	
95	Suvikõrvits	Eesti Mahe TÜ	1			x	
96	Suvikõrvits	Tarvastu Saariku talu	1			x	
97	Suvikõrvits	Kaskema talu	1			x	
98	Suvikõrvits	Käosalu talu	1			x	
99	Suvikõrvits (suur)	Mati Org, Läätsamäe talu	1			x	
100	Suvikõrvits (väike)	Mati Org, Läätsamäe talu	1			x	
101	šampinjonid (värsked, karbis)	Mõisakelder OÜ	0,35				x
102	Tammelehe salat (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk		x		
103	Tomat	Kopra Karjamõis OÜ	1			x	
104	Woki ribad (porgand, kaalikas)	Mahetalu OÜ, Kiltsimäe talu	0,4		x		
105	Woki ribad (porgand, kaalikas, kapsas)	Mahetalu OÜ, Kiltsimäe talu	0,4	x			x
106	Woki ribad (suvikõrvits, aeduba, kaalikas)	Mahetalu OÜ, Kiltsimäe talu	0,4			x	
107	Õlikõrvits	Alt-Lauri talu, Kaja Kesküla	1			x	
108	Ühepajatoit (porgand, kartul, kaalikas)	Mahetalu OÜ, Kiltsimäe talu	0,75	x	x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
109	Ühepajatoit (porgand, kartul, kaalikas, kapsas)	Mahetalu OÜ, Kiltimäe talu	0,75			x	
Mesi ja meetooted							
1	Arumetsa mesi	Taali mesila	0,5			x	x
2	Kärjemesi (mee kärg)	Taali mesila	0,15				x
3	Mesi	Evert- Kõrvi talu	1,5			x	x
4	Mesilasvaha	Taali mesila	50 g				x
5	Metsamesi	Taali mesila	0,15	x		x	x
6	Metsamesi	Taali mesila	0,3	x			
7	Metsamesi ingveriga	Taali mesila	0,15	x		x	x
8	Metsamesi ingveriga	Taali mesila	0,3	x		x	x
9	Metsamesi taruvaiguga	Taali mesila	0,3	x			
10	Taruvaik	Taali mesila	20 g			x	
11	Õietolm	Taali mesila	0,1	x		x	x
12	Mesi	Evert- Kõrvi talu	0,45				x
Maitse- ja ravimtaimed, kohvijoogid							
1	Aed- liivatee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	
2	Aed-salvei	Süvahavva Loodustalu OÜ	10 g	x			
3	Aedtilli leht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x		
4	Ahtalehine põdrakanep	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x	x	x	x
5	Angervaksa tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x	x	x	x
6	Angervaksa õied	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	25 g		x	x	x
7	Basiilik	Süvahavva Loodustalu OÜ	10 g	x	x		
8	Basiilik (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk	x		x	
9	Basiilikuürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g			x	
10	Bronhiidi tee	Normann Ravimtaimed OÜ	30 g			x	
11	Diabeeditee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
12	Elujõu tee	Elujõud OÜ	30 g	x	x	x	x
13	Elujõu tee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x			
14	Elujõud (igapäevatee)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	100 g		x	x	
15	Emme joogitee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	30 g	x	x	x	x
16	Energiatee	Elujõud OÜ	30 g	x	x	x	x
17	Estragon	Andrus Holts FIE, Ülejõe talu	8 g	x			
18	Estragoniürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x		
19	Gripi tee	Normann Ravimtaimed OÜ	20 g			x	
20	Gripitee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
21	Harilik leesputk	Süvahavva Loodustalu OÜ	10 g	x	x	x	
22	Harilik pune	Süvahavva Loodustalu OÜ	10 g	x	x		
23	Harilik raudrohi	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x			

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
24	Harilik sigurijuur	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	75 g	x	x		
25	Hariliku saialille keelõitepulber	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	10 g	x			
26	Hea maitse kalale	Elujõud OÜ	20 g		x	x	x
27	Hea maitse kanale	Elujõud OÜ	20 g		x	x	x
28	Hea maitse lihale	Elujõud OÜ	20 g		x	x	x
29	Hea meeleolu tee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g				x
30	Hea tee ilu saladus	Elujõud OÜ	30 g	x	x	x	x
31	Hea tee kurgule	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
32	Hea tee südamele	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
33	Hea tuju tee (seedimist soodustav)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x		x	x
34	Hobumadara ürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	
35	Homniku tervitus (igapäevatee)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x			x
36	Homnikutee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g		x		
37	Humalakäbid	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	10 g				x
38	Härmatise aja taimete	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x	x	x	x
39	Iisop (värske, karbis)	Kopra Karjamõis OÜ	40 g			x	
40	Imetava ema tee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	
41	Iminõgese ürt	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	15 g		x	x	
42	Islandi käokõrv	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g				x
43	Jõulurahu	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	25 g			x	x
44	Jõulurõõm ürditee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	25 g	x		x	x
45	Jõulutee	Elujõud OÜ	30 g	x		x	x
46	Jõulutee	Normann Ravimtaimed OÜ	30 g			x	
47	Jõuluvalguse taimete	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	30 g	x		x	x
48	Kanarbiku tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x	x	x	x
49	Kanarbikuürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	x
50	Kaselehed	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g			x	x
51	Kaseleht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	x
52	Kassinaeri õied	Süvahavva Loodustalu OÜ	15 g	x	x	x	
53	Kassinaeri õis	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	10 g		x		
54	Kassinaeriürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	x
55	Keha puhtaks (saunatee)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x	x		
56	Kibuvitsamarjad (jahvatatud)	Normann Ravimtaimed OÜ	60 g			x	
57	Kibuvitsatee	Elujõud OÜ	70 g	x	x	x	x
58	Klorofüllijahu	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	40 g	x			

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
59	Koirohuürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g				x
60	Kortslehe tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x	x		x
61	Kortsleheürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g		x	x	x
62	Kosutav tee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x		
63	Kosutav tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	30 g			x	x
64	Kreeka pune	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x			
65	Kreeka pune ehk oregano	Süvahavva Loodustalu OÜ	10 g	x	x		
66	Kuivatatud basiilik karbis	Kopra Karjamõis OÜ	20 g	x	x	x	
67	Kuivatatud meliss	Kopra Karjamõis OÜ	20 g				x
68	Kuivatatud petersell (karbis)	Kopra Karjamõis OÜ	40 g				x
69	Kuivatatud piparmünt	Kopra Karjamõis OÜ	20 g				x
70	Kuivatatud till	Kopra karjamõis OÜ	20 g				x
71	Kuivatatud tüümian	Kopra Karjamõis OÜ	20 g				x
72	Kuldne sügis (igapäevatee seenioridele)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g		x	x	x
73	Kuldse keskea taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x	x	x	x
74	Kummeli tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x			x
75	Kummelitee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
76	Kummeliõisik	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g				x
77	Kurgirohu ürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	x
78	Kurgutee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	
79	Kuuma hinguse taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x	x	x	x
80	Kuuma hinguse taimetee II	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g		x	x	
81	Kõrge vägihein	Süvahavva Loodustalu OÜ	15 g	x			
82	Kõrvenõgese tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g		x		x
83	Kõhatee	Elujõud OÜ	20 g	x		x	
84	Köömned	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	100 g		x		
85	Külakosti tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x	x	x	
86	Külma kivi taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x	x	x	x
87	Külmailma tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x			
88	Külmetuse tee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	
89	Külmetuse äraajamise tee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	25 g	x	x		x
90	Küünlavalgus (õhtutee)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x		x	x
91	Küünlavalguse taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g			x	
92	Lõogastav tee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x			
93	Maakodu tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	30 g	x	x	x	
94	Maitseainesegu pitsale	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	10 g			x	
95	Maitse segu supile ja salatile	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x			

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
96	Maitsetaimede segu pitsale	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	10 g	x	x		
97	Majoraan (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk			x	
98	Maksa tee	Normann Ravimtaimed OÜ	20 g			x	
99	Mao tee	Normann Ravimtaimed OÜ	30 g			x	
100	Meeste tee	Normann Ravimtaimed OÜ	20 g			x	
101	Meestetee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x		
102	Meliss (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk	x			
103	Meliss (värske, karbis)	Kopra Karjamõis OÜ	40 g			x	
104	Melissi lehed	Elujõud OÜ	15 g	x	x	x	
105	Melissileht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g			x	x
106	Metsmaasikaleht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g			x	
107	Mustikaleht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	10 g		x		x
108	Mustsõstraleht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	
109	Mõnus joogitee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x		
110	Männikasvud	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	25 g			x	x
111	Mündi tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g			x	x
112	Naistenõgese ürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	x
113	Neerutee	Normann Ravimtaimed OÜ	20 g			x	
114	Noorele emale (tee)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x			x
115	Nurmenukk	Andrus Holts FIE, Ülejõe talu	10 g	x			
116	Nurmenukutee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
117	Nurmenukuõis	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g		x	x	
118	Nõgese ürt	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	15 g				x
119	Nõgeseleht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g				x
120	Nõmm- liivatee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
121	Nõmm- liivatee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g		x		x
122	Paastuaja tee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x	x	x	x
123	Paiselehe leht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g				x
124	Paiseleht (õied)	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x	x	x	
125	Paraguai suhkruleht (pulber, Stevia rebaudiana)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	10 g				x
126	Petersell (värske, karbis)	Kopra karjamõis OÜ	40 g	x	x	x	
127	Petersell kimbus	Eesti Mahe TÜ	50 g			x	
128	Peterselli ürt	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g		x	x	
129	Petersellileht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g			x	
130	Piparmündi tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x	x	x	x
131	Piparmündileht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g		x		x
132	Piparmünditee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
133	Piparmünt (värske, karbis)	Kopra Karjamõis OÜ	40 g			x	
134	Piparmünt (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk	x			

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
135	Pohlaleht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	x
136	Provencale maitse segu	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	10 g	x			
137	Puhastav igapäeva tee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g			x	
138	Puhastav taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x	x	x	x
139	Puhastav tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x		x	
140	Puhta allika taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x	x	x	x
141	Punane basiilik	Süvahavva Loodustalu OÜ	10 g	x	x		
142	Puneürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	
143	Purpur-siilikübaraürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	x
144	Pödrakanepiürt	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	30 g		x	x	
145	Pöie tee	Normann Ravimtaimed OÜ	20 g			x	
146	Pärnaõisikud	Normann Ravimtaimed OÜ	15 g			x	
147	Pühajärve tee	Elujõud OÜ	30 g			x	
148	Rahustav taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x	x	x	x
149	Rahustav taimetee I	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x			
150	Rahustav tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x			
151	Rahustav õhtutee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g		x		
152	Raudrohu tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g		x	x	x
153	Raudrohuõisik	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	
154	Roheline igapäevatee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g			x	x
155	Roheline küüslaugu ürdisool	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g			x	
156	Rosmariin (värske, kabis)	Kopra Karjamõis OÜ	20 g			x	
157	Rukkililleõis	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g			x	
158	Rukkililleõis	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	10 g		x	x	x
159	Saialille tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g	x	x	x	x
160	Saialilleõisik	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g			x	
161	Saledustee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
162	Salvei (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk	x			
163	Saunamõnu taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g	x	x	x	x
164	Seedimistee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
165	Seitsme ürdi sool	Andrus Holts FIE, Ülejõe talu	25 g	x	x		
166	Sireliõis	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g				x
167	Supiroheline porgandiga	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	15 g	x			
168	Suuetee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x		x	x
169	Südametee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
170	Takjajuured	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	30 g		x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
171	Taluhommik kohvijook tammetõrudega	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	200 g	x			x
172	Taluhommik kohvijook tammetõrudega	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	150 g				x
173	Teelehe leht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	x
174	Tervis kohvijook	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	150 g	x			
175	Till (sügavkülmutatud)	Kontsu talu, Kiur Kõva	1	x	x	x	x
176	Till (värске)	Kopra Karjamõis OÜ	40 g	x		x	
177	Toskaana ürdisool	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	30 g	x	x		x
178	Tšilli (värске)	Kopra Karjamõis OÜ	1			x	
179	Tšillipipar	Eesti Mahe TÜ	1			x	
180	Tuline talvine (tsilli, pipar, küüslauk)	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x	x		
181	Tuumian (potis)	Kopra Karjamõis OÜ	1 tk	x			x
182	Tuumian ehk aed-liivatee	Süvahavva Loodustalu OÜ	10 g	x			
183	Unetee	Elujõud OÜ	20 g	x		x	
184	Vaarikalehe tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g			x	x
185	Vaarikaleht	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	
186	Vaarikaleht	Andrus Holts FIE, Ülejõe talu	10 g	x			
187	Valge ristiku õied	Normann Ravimtaimed OÜ	15 g			x	x
188	Veise südamerohu ürt	Normann Ravimtaimed OÜ	20 g			x	x
189	Vererõhutee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
190	Virgutav tee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x		
191	Vitamiinitee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	25 g		x		
192	Võilille tee	Süvahavva Loodustalu OÜ	20 g			x	x
193	Väikeseõieline pajulill	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	15 g		x		x
194	Väikeseõieline pajulill	Normann Ravimtaimed OÜ	20 g			x	
195	Õhturahu taimetee	Trummi talu, Tiiu Väinsaar	20 g		x	x	x
196	Õhtutee	Elujõud OÜ	20 g	x	x	x	x
197	Õhtutee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x		
198	Õietee	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x	x		
199	Üheksa kuu tee	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	
200	Ürdisegu dipikastmele	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	x
201	Ürdisegu kalale	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g		x	x	x
202	Ürdisegu pastale	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	x
203	Ürdisegu supile	Uuskaubi talu, Hillar Aiaots	20 g			x	x
204	Ürdisool	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	20 g	x			x
205	Ürdisool hakkliahale	Oropera Ökotalu, Liisi Kutkina	30 g	x	x		

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
Puuvili ja marjad							
1	Aedmaasika keedis	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
2	Aedmaasika mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
3	Aedmaasika-rabarberi keedis	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
4	Aedmaasika-rabarberi mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
5	Aedvaarika jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x		x	
6	Aedvaarika keedis	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
7	Aedvaarika krõpsud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
8	Aedvaarika mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
9	Aroonia jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
10	Aroonia krõpsud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
11	Aroonia mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
12	Astelpaju jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,08	x	x	x	x
13	Astelpaju limonaad	EMÜ PKI Polli Aiandusuuringute Keskus	0.5 l		x		
14	Astelpaju mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
15	Astelpaju mahlajook	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.35 l	x	x	x	x
16	Astelpaju marjad	Eesti Mahe TÜ	0,2			x	
17	Astelpaju marjad	Säga- Aaviku talu	0,2			x	
18	Astelpaju moos	OÜ Sfinx	0,25	x	x	x	x
19	Astelpaju siirup	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
20	Astelpaju-õuna siirup	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x			
21	Bio Berry astelpaju moos	Berry Farming OÜ tellimusel valmistab Salvest	0,32	x	x		
22	Jõhvika jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	
23	Jõhvika krõpsud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
24	Jõhvika mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
25	Jõhvika mahlajook	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.35 l	x	x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
26	Jõhvika püree	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
27	Jõhvika siirup	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
28	Kasemahl sügavkülmutatud	Tanel Ehrpais FIE, Mätliku talu	0.5 l			x	x
29	Kuivatatud aroonia	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
30	Kuivatatud mustikas	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
31	Kuivatatud pohl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	
32	Kuivatatud õun	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,06	x	x	x	x
33	Maasika- rabarberi mahlajook	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.35 l	x	x	x	x
34	Maasikas	Eesti mahetalutoodang		oli müügil hooajal vaatluste välisel ajal			
35	Mahe kuivatatud õun	Heino Niidas, Kiigemäe talu	0,2	x			
36	Mahe õunamahl	Heino Niidas, Kiigemäe talu	3 l	x	x		
37	Mitme marja mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l				x
38	Mustika jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
39	Mustika keedis	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
40	Mustika krõpsud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
41	Mustika mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
42	Mustika mahlajook	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.35 l	x	x	x	x
43	Mustsõstra jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
44	Mustsõstra keedis	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42				x
45	Mustsõstra krõpsud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
46	Mustsõstra mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
47	Mustsõstra püree	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
48	Mustsõstra-õuna mahlajook	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.35 l	x	x	x	x
49	Mustsõstra-õuna püree	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
50	Mustsõstra-õuna siirup	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
51	Pohla jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
52	Pohla krõpsud	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
53	Pohlakeedis	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
54	Pohlamahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
55	Pohla-õuna keedis	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x		x
56	Punasesõstra jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1		x	x	x
57	Punasesõstra mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
58	Rabarberi mahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
59	Sügavkülmutatud mahemaasikatamp	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	0,5	x	x	x	x
60	Sügavkülmutatud mahemaasikatamp	Koplimäe talu, Olev Müür FIE	1				x
61	Triinu õunamahl	Triinu Schneider FIE	0.5 l	x	x	x	x
62	Vaarika- õuna mahlajook	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.35 l	x	x	x	x
63	Vaarikas	Eesti mahetalutoodang		oli müügil hooajal vaatluste välisel ajal			
64	Õun	Eesti Mahe TÜ	1				x
65	Õun "Antoonovka"	Heino Niidas, Kiigemäe talu	1				x
66	Õun "Borovinka"	Eesti Mahe TÜ	1			x	
67	Õun "Cortland"	Eesti Mahe TÜ	1				x
68	Õun "Meelis"	Triinu Schneider FIE	1				x
69	Õun "Safran Peping"	Heino Niidas, Kiigemäe talu	1				x
70	Õun "Sidrunkollane taliõun"	Säga- Aaviku talu	1				x
71	Õun "Suislep"	Heino Niidas, Kiigemäe talu	1			x	
72	Õun "Tallinna pirnõun"	Käosalu talu	1			x	
73	Õun "Valge klaar"	Heino Niidas, Kiigemäe talu	1			x	
74	Õun "Valge klaar"	Käosalu talu	1			x	
75	Õuna jahu	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,1	x	x	x	x
76	Õuna-astelpaju püree	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
77	Õunamahl	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0.5 l	x	x	x	x
78	Õunapüree	Taarapõllu talu, Edgar Kolts FIE	0,42	x	x	x	x
Lihatooted							
1	Lihaveise abatükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1		x	x	x
2	Lihaveise antrekoot	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x

Jrk nr	Tootenimi	Tootja	Pakendi suurus (kg)	2010			
				märts	juuni	september	november
3	Lihaveise hakkliha	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
4	Lihaveise hakkliha (külmutatud)	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x		x
5	Lihaveise K/S	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
6	Lihaveise puusatükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
7	Lihaveise pähkeltükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
8	Lihaveise sisefilee	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
9	Lihaveise sisetükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
10	Lihaveise supikont (külmutatud)	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
11	Lihaveise välisfilee	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
12	Lihaveise välistükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
13	Rabarberi mahlas tallelihast šašlökk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1		x		
14	Talle abatükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x			x
15	Talle hakkliha	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
16	Talle hakkliha (külmutatud)	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
17	Talle kael rabarberi marinaadis	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x			
18	Talle kaelakarbonaad	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
19	Talle karree	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	
20	Talle maks (külmutatud)	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
21	Talle raguu (külmutatud)	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x			x
22	Talle sisefilee	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
23	Talle süda (külmutatud)	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1		x		x
24	Talle tagakoot	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
25	Talle tagatükk	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
26	Talle välisfilee	Märjamaa Lihatööstus OÜ	1	x	x	x	x
Maiustused							
1	Marmelaadi assortii	Austan Loodust Pagarid OÜ	150 g			x	x
2	Mango-Mömm	Austan Loodust Pagar OÜ	15 g			x	
3	Martsipan mõrušokolaadis	Austan Loodust Pagar OÜ	100 g			x	
4	Martsipan piimašokolaadis	Austan Loodust Pagar OÜ	100 g			x	
5	Frankfurdi maius	Austan Loodust Pagar OÜ	120 g			x	
6	Šokolaadi kommid	Austan Loodust Pagar OÜ	100 g			x	

Allikas: EKI